SYNODAALISTA KIRKKOA VARTEN:

yhteys, osallisuus, lähetys

Paavi Franciscus ja
Piispainsynodin XVI tavallinen yleiskokous

SYNODAALISTA KIRKKOA VARTEN:

yhteys, osallisuus, lähetys

Päätösasiakirja

KATOLINEN TIEDOTUSKESKUS

Paavi Franciscus ja Piispainsynodin XVI tavallinen yleiskokous:
Synodaalista kirkkoa varten: yhteys, osallisuus, lähetys. Päätösasiakirja.
© Copyright 2024 Libreria Editrice Vaticana

Suomenkielinen laitos
© Copyright 2026 Katolinen tiedotuskeskus
Painopaikka PunaMusta Oy, Turenki 2026
ISBN 978-952-7153-88-8

SISÄLLYS

LYHENTEET 8

PAAVI FRANCISCUKSEN SAATEKIRJE 9

JOHDANTO 13

OSA I – SYNODAALISUUDEN SYDÄN 21

Pyhä Henki kutsuu meitä kääntymykseen

Kirkko Jumalan kansana ja ykseyden sakramenttina 22
Jumalan kansan sakramentaaliset juuret 25
Synodaalisuuden merkitys ja ulottuvuudet 29
Ykseys harmoniana 33
Synodaalinen spiritualiteetti 38
Synodaalisuus profeetallisena äänenä yhteiskunnassa 40

OSA II – YHDESSÄ VENEESSÄ 42

Suhteiden kääntymys

Uudet suhteet 43
Monenlaisissa konteksteissa 45
Armolahjat, kutsumukset ja palvelutehtävät lähetystehtävää varten 47

Vihikimysvirka harmonian palveluksessa 54
Piispan virka: Hengen lahjojen kokoaminen ykseydeksi 55
Piispan kanssa: papit ja diakonit 57
Kirkon virkaan vihittyjen yhteistyö synodaalisessa kirkossa 58
Yhdessä lähetystehtävää varten 59

Osa iii – ”Heittäkää verkko” 63
Prosessien kääntymys

Kirkollinen erottelukyky lähetystehtävää varten 64
Päätöksentekoprosessien rakenne 68
Läpinäkyvyys, vastuullisuus ja arviointi 72
Synodaalisuus ja osallistumiselimet 76

Osa iv – Runsas saalis 80
Siteiden kääntymys

Juurtuneina ja pyhiinvaeltajina 81
Lahjojen vaihto 86
Ykseyden siteet: piispainkokoukset ja kirkolliset kokoontumiset 89
Rooman piispan palvelutehtävä 92

Osa v – ”Niin lähetän minä teidät” 99
Lähetysopetuslasten kansan muodostaminen

Päätös 107
Pidot kaikille kansoille

Liite 110

LYHENTEET

AA	Vatikaanin II kirkolliskokous, dekreetti *Apostolicam actuositatem* (18.11.1965)
AG	Vatikaanin II kirkolliskokous, dekreetti *Ad gentes* (7.12.1965)
AL	Franciscus, apostolinen kehotuskirje *Amoris Laetitia* (19.3.2016)
CCEO	*Codex canonum Ecclesiarum Orientalium* (18.10.1990)
CD	Vatikaanin II kirkolliskokous, dekreetti *Christus Dominus* (28.10.1965)
CIC	*Codex iuris canonici* (25.1.1983)
CTI	Kansainvälinen teologinen komissio, Synodaalisuus kirkon elämässä ja lähetystehtävässä (2.3.2018)
CV	Benedictus XVI, kiertokirje *Caritas in veritate* (29.6.2009)
DD	Franciscus, apostolinen kirje *Desiderio desideravi* (29.6.2022)
DN	Franciscus, kiertokirje *Dilexit nos* (24.10.2024)
DTC	Piispainsynodin XVI tavallinen yleiskokous, työasiakirja maanosittain käytävää vaihetta varten (27.10.2022)
DV	Vatikaanin II kirkolliskokous, konstituutio *Dei Verbum* (18.11.1965)
EC	Franciscus, apostolinen kirje *Episcopalis Communio* (15.9.2018)
EG	Franciscus, apostolinen kehotuskirje *Evangelii gaudium* (24.11.2013)
EN	pyhä Paavali VI, apostolinen kehotuskirje *Evangelii nuntiandi* (8.12.1975)
FT	Franciscus, kiertokirje *Fratelli tutti* (3.10.2020)
GS	Vatikaanin II kirkolliskokous, konstituutio *Gaudium et spes* (7.12.1965)

KKK	Katolisen kirkon katekismus
LG	Vatikaanin II kirkolliskokous, konstituutio *Lumen gentium* (21.11.1964)
LS	Franciscus, kiertokirje *Laudato si'* (24.5.2015)
MC	pyhä Paavali VI, apostolinen kehotuskirje *Marialis cultus* (2.2.1974)
NMI	pyhä Johannes Paavali II, apostolinen kirje *Novo millennio ineunte* (6.1.2001)
PE	Franciscus, apostolinen konstituutio *Praedicate Evangelium* (19.3.2022)
SC	Vatikaanin II kirkolliskokous, konstituutio *Sacrosanctum Concilium* (4.12.1963)
SRS	pyhä Johannes Paavali II, kiertokirje *Sollicitudo rei socialis* (3.12.1987)
UR	Vatikaanin II kirkolliskokous, dekreetti *Unitatis redintegratio* (21.11.1964)
UUS	pyhä Johannes Paavali II, kiertokirje *Ut unum sint* (25.5.1995)

PAAVI FRANCISCUKSEN SAATEKIRJE

Lokakuussa 2021 käynnistämäni synodin matkalla olemme eri vaiheissa kuunnelleet, mitä Pyhä Henki tällä hetkellä sanoo kirkoille.

Piispainsynodin XVI tavallisen yleiskokouksen päätösasiakirja kokoaa yhteen tämän matkan hedelmät. Tätä matkaa on ohjannut Jumalan kansan kuunteleminen ja paimenten erottelukyky. Koko kirkko, joka on antanut Pyhän Hengen valaista itseään, on kutsuttu tarkastelemaan kokemustaan ja tunnistamaan askeleet, jotka sen on otettava eläkseen todeksi yhteyttä, toteuttaakseen osallistumista ja edistääkseen lähetystehtävää, jonka Jeesus Kristus uskoi kirkolle. Synodaalinen prosessi alkoi paikalliskirkoissa ja eteni kansallisten ja maanosittaisten vaiheiden kautta piispainsynodin yleiskokouksiin lokakuussa 2023 ja lokakuussa 2024. Nyt matka jatkuu paikalliskirkoissa ja niiden ryhmittymissä hyödyntäen päätösasiakirjaa, jonka synodin yleiskokous hyväksyi kaikilta osiltaan 26. lokakuuta 2024. Myös minä hyväksyin sen ja allekirjoittaessani asiakirjan määräsin sen julkaistavaksi, liittyen kokouksen ”meihin”, jotka tämän päätösasiakirjan kautta puhuttelevat Jumalan pyhää ja uskollista kansaa.

Tunnustaen kuljetun synodaalisen matkan arvon annan nyt koko kirkolle sen, mitä asiakirja sisältää. Tämä palauttaa kirkol-

le sen, mikä näiden vuosien aikana on kypsynyt kuuntelemisen ja erottelukyvyn kautta, ja tarjoaa samalla arvovaltaisen suunnan kirkon elämälle ja lähetystehtävälle.

Päätösasiakirja kuuluu Pietarin seuraajan tavalliseen opetusvirkaan (vrt. EC 18 § 1; KKK 892), ja sellaisena pyydän, että se otetaan vastaan. Se on yksi Rooman piispan autenttisen opetuksen muoto, jossa on joitakin uusia piirteitä mutta joka vastaa sitä, mitä olen jo 17. lokakuuta 2015 todennut: synodaalisuus on oikea hierarkkisen viran ymmärtämisen tulkintakehys.

Hyväksyessäni asiakirjan 26. lokakuuta 2024 sanoin, ettei se ole ”tiukasti normatiivinen” ja että ”sen soveltaminen tarvitsee erilaisia välimuotoja”. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö kirkot jo nyt olisi velvoitettuja tekemään valintoja, jotka ovat yhdenmukaisia sen sisällön kanssa. Paikalliskirkot ja kirkkojen ryhmittymät on nyt kutsuttu panemaan käytäntöön asiakirjan antamia arvovaltaisia suuntaviivoja omissa konteksteissaan, hyödyntäen niitä erottelutyön ja päätöksenteon prosesseja, joita kirkkolaki ja asiakirja itse tarjoavat. Synodin päätösterveh-dyksessäni lisäsin myös, että ”tarvitaan aikaa, jotta voidaan tehdä päätöksiä, jotka koskettavat koko kirkkoa”. Tämä pätee erityisesti niihin teemoihin, jotka on uskottu kymmenelle työryhmälle (näitä voidaan tarpeen mukaan täydentää muillakin ryhmillä). Piispainsynodin XVI tavallisen yleiskokouksen päättyminen ei ole synodaalisen prosessin loppu.

Tässä haluan vakuuttavasti toistaa sen, mitä sanoin *Amoris laetitia* -asiakirjan julkaisemiseen (19.3.2016) johtaneen moniulotteisen synodaalisen matkan päätteeksi: ”Kaikkia opillisia, moraalisia tai pastoraalisia keskusteluja ei tarvitse ratkaista opetusviran kannanotolla. Luonnollisesti kirkossa on välttämätöntä opin ja käytännön ykseys, mutta tämä ei estä sitä, että voi olla eri tapoja tulkita joitakin opin näkökohtia tai niistä johtu-

via seurauksia. Näin tapahtuu, kunnes Henki antaa meidän saavuttaa koko totuuden (vrt. Joh. 16:13) eli johdattaa meidät täydellisesti Kristuksen salaisuuteen, jolloin voimme nähdä kaiken hänen silmillään. Jokaisessa maassa tai jokaisella alueella voidaan etsiä ratkaisuja, jotka sopivat paremmin sen kulttuuriin ja ottavat huomioon paikalliset traditiot ja haasteet" (AL 3).

Synodin päätösasiakirja sisältää ehdotuksia, joita sen perussuuntaviivojen valossa voidaan jo nyt ottaa käyttöön paikalliskirkoissa ja niiden ryhmittymissä, ottaen huomioon erilaiset kontekstit, jo tehdyt toimet ja sen, mitä vielä täytyy tehdä, jotta lähetystyötä tekevän synodaalisen kirkon oma tyyli yhä paremmin opittaisiin ja kehittyisi.

Monissa tapauksissa kyse on siitä, että pannaan tehokkaasti täytäntöön se, mitä voimassa oleva kirkollinen lainsäädäntö – sekä latinalainen että idän kirkkoja koskeva – jo mahdollistaa. Muissa tapauksissa voidaan synodaalisen erottelutyön kautta ja päätösasiakirjan hahmottamissa puitteissa käynnistää luovasti uusia viranhoitoon ja lähetystyöhön liittyviä toimintamuotoja, kokeillen ja arvioiden niistä saatuja kokemuksia. *Ad limina* -vierailua varten laadittavassa raportissa jokaisen piispan on määrä kertoa, millaisia valintoja hänen vastuulleen uskotussa paikalliskirkossa on tehty asiakirjan ohjeiden mukaan, mitä vaikeuksia on kohdattu ja millaisia hedelmiä on saatu.

Synodaalisen tien täytäntöönpanovaiheen seuraaminen päätösasiakirjan tarjoamien suuntaviivojen mukaisesti on uskottu piispainsynodin pääsihteeristölle yhdessä Rooman kuurian virastojen kanssa (vrt. EC 19–21).

Katolisen kirkon synodaalinen matka, jota elävöittää myös halu edetä kohti kristittyjen täydellistä ja näkyvää ykseyttä, "tarvitsee yhteisten sanojen rinnalle myös tekoja" (Päätöstervehdys 26. lokakuuta 2024). Pyhä Henki, Ylösnousseen antama lahja,

vahvistakoon ja ohjatkoon koko kirkkoa tällä tiellä. Tehköön Pyhä Henki, joka on harmoniaa, kirkon aina nuoreksi evankeliumin voimalla, uudistakoon sitä ja johtakoon sen täydelliseen ykseyteen Ylkänsä kanssa (vrt. LG 4). Sillä Henki ja morsian sanovat Herralle Jeesukselle: ”Tule” (vrt. Ilm. 22:17).

Vatikaanissa 24. marraskuuta 2024,
Herramme Jeesuksen Kristuksen,
kaikkeuden kuninkaan, juhlapyhänä

Franciscus

JOHDANTO

Yhtäkkiä Jeesus seisoi heidän keskellään ja sanoi: ”Rauha teille!” Tämän sanottuaan hän näytti heille kätensä ja kylkensä. Ilo valtasi opetuslapset, kun he näkivät Herran (Joh. 20:19–20).

1. Jokainen uusi askel kirkon elämässä on paluuta lähteelle. Se on uudistunut kokemus opetuslasten kohtaamisesta Ylösnousseen kanssa yläsalissa pääsiäisiltana. Kuten he, myös me tunsimme tämän synodaalisen kokouksen aikana olevamme hänen laupeutensa ympäröimiä ja hänen kauneutensa koskettamia. Kun keskustelimme Hengessä ja kuuntelimme toinen toistamme, koimme hänen läsnäolonsa keskuudessamme: hänen, joka lahjoittaessaan Pyhän Hengen rakentaa yhä kansansa keskuudessa ykseyttä, joka on erojen sopusointua.

2. Katsellessamme Ylösnoussutta muistamme, että meidät on ”kastettu hänen kuolemaansa” (Room. 6:3). Olemme nähneet hänen haavojensa merkit, jotka ovat uuden elämän kirkastamia, mutta ikuisesti hänen ihmisyyteensä piirtyneitä. Nuo haavat vuotavat yhä verta monien veljiemme ja sisartemme ruumiissa, myöskin meidän tekojemme vuoksi. Herran katseleminen ei etäännytä meitä historian tragedioista, vaan avaa silmämme ympärillämme olevien kärsimykselle: sodan terrorisoimille lapsille, itkeville äideille, nuorten murskatuille unelmille, vaaralli-

sen matkan kohtaamaan joutuville pakolaisille, ilmastonmuutoksen ja yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden uhreille. Heidän kärsimyksensä ei kaikunut keskuudessamme pelkästään tiedotusvälineiden kautta, vaan myös monien sellaisten ihmisten äänellä, jotka perheineen ja kansoineen ovat itse kokeneet nämä traagiset tapahtumat. Päivinä, joina olemme olleet koolla, liian monet sodat ovat jatkuneet aiheuttaen kuolemaa ja tuhoa, kostonhalua ja omantunnon hämärtymistä. Yhdymme paavi Franciscuksen toistuviin vetoomuksiin rauhan puolesta, tuomitsemme väkivallan, vihan ja koston logiikan ja sitoudumme edistämään dialogin, veljeyden ja sovinnon logiikkaa. Todellinen ja kestävä rauha on mahdollinen, ja yhdessä voimme rakentaa sen. ”Se ilo ja toivo samoin kuin se suru ja tuska, jota nykyajan ihmiset, varsinkin köyhät ja jollakin tavoin ahdistetut tuntevat” (GS 1), on jälleen ollut myös meidän, Kristuksen opetuslasten, iloa ja surua.

3. Siitä lähtien, kun pyhä isä käynnisti synodaalisen prosessin vuonna 2021, olemme yhä enemmän havainneet sen rikkauden ja hedelmällisyyden. Aloitimme kuuntelemalla tarkasti lukuisissa eri äänissä sitä, mitä ”Henki sanoo seurakunnille” (Ilm. 2:7). Tie alkoi Jumalan kansan laajasta kuulemisesta hiippakunnissa ja eparkioissa ja jatkui kansallisilla ja maanosittaisilla vaiheilla. Dialogikierrosta vahvisti jatkuvasti piispainsynodin pääsihteeristö synteesi- ja työasiakirjojen kautta. Piispainsynodin XVI tavallisen yleiskokouksen kahden täysistunnon jälkeen voimme nyt esittää pyhälle isälle ja koko kirkolle tämän asiakirjan, joka on todistus kokemuksestamme ja pohdintamme hedelmä, jotta lähetysinto uudistuisi. Kaikissa vaiheissa tätä matkaa on leimannut Jumalan kansan ”uskontajun” (*sensus fidei*) viisaus. Askel askeleelta olemme ymmärtäneet, että Synodissa 2021–2024 *Synodaalista kirkkoa varten: yhteys, osallistuminen, lähetys* on

kyse kutsusta iloon ja kirkon uudistumiseen Herraa seuraten, hänen lähetystehtävänsä palvelukseen sitoutuen ja etsien teitä olla hänelle uskollinen.

4. Tämä kutsu perustuu yhteiseen identiteettiimme kastettuina. Se juurtuu niihin moninaisiin konteksteihin, joissa kirkko on läsnä, ja löytää ykseytensä yhdessä Isässä, yhdessä Herrassa ja yhdessä Hengessä. Se koskee kaikkia kastettuja, ilman poikkeusta: ”Koko Jumalan kansa on evankeliumin julistamisen subjekti. Jokainen kastettu on kutsuttu olemaan lähetystehtävän päähenkilö, sillä olemme kaikki lähetystyöhön lähetettyjä opetuslapsia” (CTI 53). Tästä syystä synodaalinen tie suuntaa meidät kohti kristittyjen täyttä ja näkyvää ykseyttä, mistä todistaa muiden kristillisten traditioiden edustajien läsnäolo. Ykseys kypsyy hiljalleen Jumalan pyhässä kirkossa, profeetallisena merkkinä koko maailmalle.

5. Kirkon traditioon juurtuneena koko tähänastinen synodaalinen prosessi on tapahtunut konsiliaarisen opetusviran valossa. Vatikaanin II kirkolliskokous oli kuin siemen, joka kylvettiin maailman ja kirkon peltoon. Uskovien arkielämä, kirkkojen kokemus eri kansoissa ja kulttuureissa, lukemattomat pyhyyden todistukset ja teologien pohdinnat ovat olleet maaperä, jossa tuo siemen on saanut itää ja kasvaa. *Synodi 2021–2024* ammentaa yhä tuosta siemenestä ja kehittää sen mahdollisuuksia. Se toteuttaa käytännössä kirkolliskokouksen opetusta kirkosta salaisuutena ja Jumalan kansana, joka on kutsuttu pyhyyteen jatkuvan, evankeliumin kuulemisesta syntyvän kääntymyksen kautta. Tässä mielessä synodaalinen matka on yksi kirkolliskokouksen vastaanottamisen muoto, joka syventää sen innoitusta ja elävöittää sen profeetallisen voiman tämän päivän maailmalle.

6. Kieltämättä olemme kohdanneet väsymystä, muutosvastarintaa ja kiusausta asettaa omat ajatuksemme evankeliumin kuuntelemisen ja erottelukyvyn edelle. Isän Jumalan hellä laupeus kuitenkin puhdistaa sydämemme ja auttaa jatkamaan matkaa. Tämän tunnustimme aloittaessamme toisen istunnon katumusvigilialla, jossa häpeää tuntien pyysimme anteeksi syntejämme ja esitimme esirukouksia maailman pahuuksista kärsineiden puolesta. Nimesimme syntimme: rauhaa vastaan, luomakuntaa vastaan, alkuperäiskansoja vastaan, maahanmuuttajia, lapsia, naisia ja köyhiä vastaan, kuuntelemista ja yhteyttä vastaan. Ymmärsimme yhä syvemmin, että synodaalisuus vaatii katumusta ja kääntymystä. Jumalan laupeuden sakramentin vietossa koemme sen, että meitä rakastetaan ehdoitta: sydämen kovuus voitetaan ja me avaudumme yhteydelle. Siksi haluamme olla laupias kirkko, joka kykenee jakamaan kaikkien kanssa Jumalalta tulevan anteeksiannon ja sovituksen: se on puhdasta armoa, emmekä me ole sen herroja vaan vain sen todistajia.

7. Olemme jo saaneet nähdä ensimmäisiä hedelmiä vuonna 2021 alkaneesta synodaalisesta matkasta. Ne ovat yksinkertaisimpia mutta kalleimpia: ne kypsyvät perheiden, seurakuntien, yhteisöjen ja liikkeiden, pienten kristillisten yhteisöjen, koulujen ja sääntökuntayhteisöjen elämässä. Näissä ympäristöissä kasvaa Hengessä keskustelemisen, yhteisen erottelukyvyn, kutsumuslahjojen jakamisen ja lähetysyhteisvastuun käytäntö. Kirkkoherrojen synoditapaaminen (Sacrofano [Rooma], 28.4.–2.5.2024) tarjosi mahdollisuuden kuulla näitä rikkaita kokemuksia ja vahvistaa yhteistä matkaa. Olemme kiitollisia ja iloisia monien yhteisöjen ja uskovien äänistä, jotka tekevät kirkosta paikan, jossa koetaan vieraanvaraisuutta, toivoa ja iloa.

8. Synodin ensimmäinen täysistunto on tuottanut myös muita hedelmiä. Sen yhteenvetoraportti nosti esiin keskeisiä teemoja, joilla on suurta merkitystä kirkon elämässä. Kansainvälisen konsultoinnin jälkeen pyhä isä uskoi nämä aiheet työryhmien syventävään tarkasteluun. Ryhmät koostuvat kaikilta mantereilta tulevista paimenista ja asiantuntijoista, jotka työskentelevät synodaalisella menetelmällä. Heidän käsiteltävikseen on annettu seuraavat kirkon elämää ja lähetystehtävää koskevat aiheet:

1. Tietyt näkökohdat idän katolisten kirkkojen ja latinalaisen kirkon välisissä suhteissa.
2. Köyhien ja maan avunhuudon kuuleminen.
3. Lähetystehtävä digitaalisessa ympäristössä.
4. *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* -asiakirjan tarkistaminen synodaalis-missionaarisesta näkökulmasta.
5. Muutamat teologiset ja kanoniset kysymykset koskien tiettyjä palveluviran muotoja.
6. Piispojen, sääntökuntien ja kirkollisten yhteisöjen välistä suhdetta säätelevien asiakirjojen tarkistaminen synodaalis-missionaarisesta näkökulmasta.
7. Piispan hahmon ja viran tietyt aspektit (erityisesti piispaehdokkaiden valintakriteerit, piispan tuomiovalta ja *Ad limina* -vierailujen luonne ja rakenne) synodaalis-missionaarisesta näkökulmasta.
8. Paavillisten edustajien rooli synodaalis-missionaarisesta näkökulmasta.
9. Teologiset kriteerit ja synodaaliset menetelmät kiistanalaisten opillisten, pastoraalisten ja eettisten kysymysten yhteiseen erottelutyöhön.
10. Ekumeenisen tien hedelmien vastaanottaminen Jumalan kansan keskuudessa.

Lisäksi on perustettu Kanoninen komissio yhteistyössä Lainsäädäntötekstien viraston kanssa valmistelemaan tarvittavia kirkollisten normien uudistuksia. Afrikan ja Madagaskarin piispainkokousten symposiumille on uskottu erottelutehtävä koskien moniavioisessa liitossa elävien ihmisten sielunhoitoa. Näiden ryhmien ja komissioiden työ on jo käynnistänyt täytäntöönpanovaiheen, rikastuttanut synodin toisen täysistunnon työtä ja tulee tukemaan pyhää isää pastoraalisissa ja hallinnollisissa päätöksissä.

9. Synodaalinen prosessi ei pääty piispainsynodin viimeisimmän täyskokouksen myötä, vaan siihen sisältyy myös täytäntöönpanovaihe. Kokouksen jäseninä ja synodaalisuuden lähettiläinä niissä yhteisöissä, joista tulemme, koemme vastuuksemme edistää tätä prosessia. Paikalliskirkkoja pyydämme jatkamaan jokapäiväistä tietään synodaalisen kuuntelemisen ja erottelutyön menetelmällä. On löydettävä konkreettisia toimintatapoja ja koulutuspolkuja, jotka tukevat synodaalista kääntymystä eri kirkollisissa todellisuuksissa (seurakunnissa, Jumalalle vihityn elämän ja apostolisen elämän yhteisöissä, uskovien liikkeissä, hiippakunnissa, piispainkokouksissa ja kirkkojen ryhmittymissä jne.). Samalla tulee varata aikaa arvioida, kuinka synodaalisuus ja kaikkien kastettujen osallistuminen kirkon elämään on edistynyt. Kehotamme piispainkokouksia ja *sui iuris* -kirkkojen synodeja varaamaan henkilöitä ja resursseja tukemaan tätä kasvutietä synodaalisena lähetyskirkkona ja ylläpitämään yhteyttä synodin pääsihteeristöön (vrt. EC 19 §1–2). Pääsihteeristöä pyydetään myös jatkamaan työryhmien työskentelytavan synodaalisen laadun valvontaa.

10. Tämä päätösasiakirja, joka on annettu pyhälle isälle ja kirkoille piispainsynodin XVI tavallisen yleiskokouksen hedelmä-

nä, tiivistää tähän saakka otetut askeleet. Se kokoaa yhteen ensimmäisessä täysistunnossa syntyneet merkittävät lähentyneet näkemykset, kirkoista ensimmäisen ja toisen täysistunnon välisinä kuukausina saadun panoksen ja toisen täysistunnon aikana erityisesti Hengessä keskustelemisen kautta kypsyneet näkemykset.

11. Päätösasiakirja ilmaisee tietoisuuden siitä, että kutsu lähetystyöhön on samalla kutsu jokaisen paikalliskirkon ja koko kirkon kääntymykseen, apostolisen kehotuskirjeen *Evangelii gaudium* mukaisesti (vrt. EG 30). Tekstissä on viisi osaa. Ensimmäinen, otsikoltaan *Synodaalisuuden sydän*, esittelee ne teologiset ja hengelliset perusteet, jotka valaisevat ja ravitsevat koko asiakirjaa. Se tuo esiin synodin ensimmäisessä täysistunnossa syntyneen yhteisen ymmärryksen synodaalisuudesta ja kehittää sen hengellisiä ja profeetallisia näkökulmia. Sydämessämme olevien tunteiden, mielikuvien ja ajatusten kääntymys etenee yhdessä pastoraalisen ja missionaarisen toiminnan kääntymyksen kanssa. Toinen osa, *Samassa veneessä*, keskittyy niiden suhteiden kääntymykseen, jotka rakentavat kristillistä yhteisöä ja antavat muodon lähetystehtävälle kutsumusten, karismojen ja virkojen yhteenkutoutumisen kautta. Kolmas osa, *Heittäkää verkko*, tarkastelee kolmea läheisesti toisiinsa liittyvää käytäntöä: kirkollista erottelutyötä, päätöksentekoprosesseja sekä läpinäkyvyyden, vastuullisuuden ja arvioinnin kulttuuria. Näiden osalta meitä kutsutaan aloittamaan ”missionaarisen muutoksen” prosesseja, jotka edellyttävät osallistavien rakenteiden kiireellistä uudistamista. Neljäs osa, *Runsas saalis*, hahmottaa tapoja viljellä uusilla tavoilla lahjojen vaihtoa ja uudistaa toisiinsa kietoutuvia siteitä, jotka yhdistävät meitä kirkossa tänä aikana, jolloin kokemus paikallisesta juurtumisesta muuttuu syvästi. Viidennessä osassa,

Niin lähetän minä teidät, keskitytään yhteen välttämättömään askeleeseen: kaikkien Jumalan kansan jäsenten kouluttamiseen synodaalisiksi lähetystyöntekijöiksi.

12. Päätösasiakirjan kehityskulkua ohjaavat evankeliumin kertomukset ylösnousemuksesta. Kiiruhtaminen haudalle pääsiäisaamuna ja Ylösnousseen ilmestykset yläsalissa ja järven rannalla ovat innoittaneet pohdintaamme ja rikastuttaneet dialogiamme. Olemme pyytäneet avuksi Pyhää Henkeä, pääsiäislahjaa, opettamaan meille, mitä meidän on tehtävä, ja näyttämään, mitä tietä meidän on yhdessä kuljettava. Tässä asiakirjassa täyskokous tunnistaa ja todistaa, että synodaalisuus on kirkon olennainen ulottuvuus ja että se on jo osa monien yhteisöjemme kokemusta. Samalla se ehdottaa kuljettavia polkuja, toteutettavia käytäntöjä ja avattavia horisontteja. Pyhä isä, joka kutsui kirkon synodiin, antaa piispojen kaitsentaan uskotuille kirkoille ohjeet siitä, kuinka ne voivat jatkaa matkaa tukenaan se toivo, ”joka ei ole turha” (Room. 5:5).

OSA I

SYNODAALISUUDEN SYDÄN

Pyhä Henki kutsuu meitä kääntymykseen

Sapatin mentyä, viikon ensimmäisenä päivänä Magdalan Maria tuli jo aamuhämärissä haudalle ja näki, että haudan suulta oli kivi siirretty pois. Hän lähti juoksujalkaa kertomaan siitä Simon Pietarille ja sille opetuslapselle, joka oli Jeesukselle rakkain (Joh. 20:1–2).

13. Pääsiäisaamuna kohtaamme kolme opetuslasta: Magdalan Marian, Simon Pietarin ja opetuslapsen, jota Jeesus rakasti. Kukin heistä etsii Herraa omalla tavallaan, kullakin on oma roolinsa toivon aamunkoitossa. Magdalan Maria menee rakkauden ajamana ensimmäisenä haudalle. Hänen hälyttäminään Pietari ja se opetuslapsi, jota Jeesus rakasti, juoksevat yhdessä haudalle. Rakastettu opetuslapsi juoksee nuoruuden voimalla nopeammin perille; hän katsoo ja ymmärtää ensimmäisenä, mutta antaa tietä vanhemmalle, jolle on annettu tehtävä johtaa. Pietari, jota painaa se, kuinka hän kielsi Herran, saapuu kohtaamaan laupeuden, jonka palvelija hänestä tulee kirkossa. Maria jää puutarhaan. Hän kuulee nimensä lausuttavan ja tunnistaa Herran, joka lähettää hänet ilmoittamaan ylösnousemuksensa

opetuslasten yhteisölle. Siksi kirkko tunnustaa hänet apostolien apostoliksi. Heidän keskinäisessä riippuvuudessaan ilmenee synodaalisuuden sydän.

14. Kirkko on olemassa todistaakseen maailmalle historian ratkaisevasta hetkestä: Jeesuksen ylösnousemuksesta. Ylösnoussut Kristus tuo maailmaan rauhan ja antaa meille Henkensä lahjan. Elävä Kristus on todellisen vapauden lähde, sen toivon perusta, joka ei petä. Kristus paljastaa meille Jumalan todelliset kasvot ja ilmoittaa meille ihmisen lopullisen päämäärän. Evankeliumit kertovat meille, että päästäksemme sisälle pääsiäisuskoon ja tullaksemme sen todistajiksi meidän on tunnistettava sisäinen tyhjyytemme, pelon, epäilyn ja synnin pimeys. Mutta ne, jotka uskaltavat etsiä häntä tämän pimeyden keskellä, huomaavat, että he itse ovat etsittyjä, nimeltä kutsuttuja, armahdettuja ja lähetettyjä sisartensa ja veljiensä luokse.

Kirkko Jumalan kansana ja ykseyden sakramenttina

15. Kaste Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen on Jumalan kansan identiteetin lähde. Tämä identiteetti toteutuu kutsuna pyhyyteen ja lähettämisenä lähetystyöhön, jotta kaikki kansat kutsutaan vastaanottamaan pelastuksen lahja (vrt. Matt. 28:18–19). Synodaalinen ja missionaarinen kirkko syntyy kasteesta, jossa Kristus pukee meidät itseensä (vrt. Gal. 3:27) ja antaa meidän syntyä uudesti Hengestä (vrt. Joh. 3:5–6) Jumalan lapsina. Koko kristillisen elämän lähde ja horisontti on Pyhän Kolminaisuuden salaisuus, joka synnyttää meissä uskon, toivon ja rakkauden liikkeen.

16. ”Jumala ei kuitenkaan halunnut pyhittää ja pelastaa ihmisiä yksitellen, ilman minkäänlaista keskinäistä yhteyttä, vaan hän halusi tehdä heistä kansan, joka tuntisi hänet totuudessa ja palvelisi häntä pyhyydessä” (LG 9). Jumalan kansa, joka vaeltaa kohti taivasten valtakuntaa, saa jatkuvasti ravintoa eukaristiasta, joka on yhteyden ja ykseyden lähde: ”Leipä on yksi, ja niin mekin olemme yksi ruumis, vaikka meitä on monta, sillä tulemme kaikki osallisiksi tuosta yhdestä leivästä” (1. Kor. 10:17). Kirkko, jota ravitsee Herran ruumiin ja veren sakramentti, rakentuu hänen ruumiikseen (vrt. LG 7): ”Te olette Kristuksen ruumis, ja jokainen teistä on tämän ruumiin jäsen” (1. Kor. 12:27). Armon elävöittämänä kirkko on Pyhän Hengen temppeli (vrt. LG 4): juuri Henki antaa sille elämän ja rakentaa sitä, tehden meistä kaikista eläviä kiviä hengelliseen rakennukseen (vrt. 1. Piet. 2:5; LG 6).

17. Synodaalinen prosessi on antanut meille mahdollisuuden ”maistaa” hengellisesti (vrt. EG 268), mitä tarkoittaa olla Jumalan kansa – kansa, joka on koottu kaikista heimoista, kielistä, kansoista ja maista ja joka elää erilaisissa konteksteissa ja kulttuureissa. Tämä kansa ei ole vain kastettujen kokonaissumma, vaan synodaalisuuden ja lähetystehtävän yhteisöllinen ja historiallinen subjekti, joka vielä vaeltaa ajassa mutta on jo yhteydessä taivaallisen kirkon kanssa. Jumalan kansa julistaa ja todistaa pelastuksen ilosanomaa niissä konteksteissa, joihin yksittäiset kirkot ovat juurtuneet; se elää maailmassa ja maailmaa varten, kulkee yhdessä kaikkien kansojen kanssa, käy vuoropuhelua heidän uskontojensa ja kulttuuriensa kanssa ja tunnistaa niissä Sanan siemenet, edeten kohti taivasten valtakuntaa. Uskon ja kasteen kautta meidät on liitetty tähän kansaan ja meitä tukevat ja seuraavat Neitsyt Maria, ”varman toivon ja lohdutuksen

merkki" (LG 68), apostolit, ne, jotka ovat todistaneet uskosta jopa henkensä antaen, sekä kaikkien aikojen ja paikkojen pyhät.

18. Jumalan pyhässä kansassa, joka on kirkko, uskovien yhteys (*communio fidelium*) on samalla kirkkojen yhteyttä (*communio ecclesiarum*), joka ilmenee piispojen yhteydessä (*communio episcoporum*). Tämä perustuu ikivanhaan periaatteeseen, jonka mukaan "piispa on kirkossa ja kirkko on piispassa" (pyhä Cyprianus, Kirje 66, 8). Tämän moniulotteisen yhteyden palvelukseen Herra on asettanut apostoli Pietarin (vrt. Matt. 16:18) ja hänen seuraajansa. Pietarin viran perusteella Rooman piispa on kirkon ykseyden "pysyvä ja näkyvä alku ja perustus" (LG 23).

19. "Jumalan sydämessä köyhillä on etusija" (EG 197), kuten myös syrjityillä ja poissuljetuilla – ja siksi näin on myös kirkon sydämessä. Heissä kristillinen yhteisö kohtaa Kristuksen kasvot ja lihan, hänen, joka oli rikas mutta tuli köyhäksi meidän vuoksemme, jotta me rikastuisimme hänen köyhyydestään (2. Kor. 8:9). Etusijan antaminen köyhille (*l'opzione preferenziale per i poveri*) sisältyy kristologiseen uskoon. Köyhillä on suora kärsivän Kristuksen tuntemus (vrt. EG 198), mikä tekee heistä lahjaksi saadun pelastuksen julistajia ja evankeliumin ilon todistajia. Kirkko on kutsuttu olemaan köyhä köyhien kanssa, jotka usein muodostavat enemmistön uskovista, kuuntelemaan heitä ja pitämään heitä evankelioimisen subjekteina, oppien yhdessä tunnistamaan ne karismat, jotka Henki antaa heille.

20. "Kristus on kansojen valkeus" (LG 1), ja tämä valkeus loistaa kirkon kasvoilta, vaikka sitä myös leimaa ihmiselämän hauraus ja synnin varjo. Kristukselta kirkko saa lahjan ja vastuun olla vaikuttava hapate ihmisperheen siteissä, suhteissa ja veljeydessä (vrt. AG 2-4), todistaen maailmassa kulkemansa matkan

tarkoituksesta ja päämäärästä (vrt. GS 3 ja 42). Kirkko kantaa tätä vastuuta nykyään aikana, jota hallitsee osallisuuden kriisi – eli se, että ihmiset eivät tunne olevansa osallisina ja toimijoina yhteisessä elämäntehtävässä – sekä individualistinen käsitys onnellisuudesta ja pelastuksesta. Kirkon kutsumus ja profeetallinen tehtävä (vrt. LG 12) on todistaa Jumalan suunnitelmasta liittää koko ihmiskunta itseensä vapaudessa ja yhteydessä. Kirkko, joka on ”mysteerinä jo läsnäoleva Kristuksen valtakunta” (LG 3) ja ”tämän valtakunnan itu ja alku maan päällä” (LG 5), kulkee yhdessä koko ihmiskunnan kanssa, sitoutuu kaikin voimin toimimaan inhimillisen arvokkuuden, yhteisen hyvän, oikeudenmukaisuuden ja rauhan hyväksi ja ”kurottautuu kaivaten kohti valtakunnan täyttymistä” (LG 5), jolloin Jumala on ”kaikki kaikessa” (vrt. 1. Kor. 15:28).

Jumalan kansan sakramentaaliset juuret

21. Kirkon synodaalinen tie on johdattanut meidät löytämään uudelleen sen, että kutsumusten, karismojen ja palvelutehtävien moninaisuudella on yhteinen juuri: ”Meidät kaikki… on kastettu yhdeksi ruumiiksi… kaikki me olemme saaneet juoda samaa Henkeä” (1. Kor. 12:13). Kaste on kristillisen elämän perusta, koska se johdattaa kaikki suurimpaan lahjaan: Jumalan lapseuteen, osallisuuteen Jeesuksen suhteesta Isään Pyhässä Hengessä. Mikään ei ole tätä kasteessa saatua arvokuutta korkeampaa – se lahjoitetaan jokaiselle ihmiselle samalla tavoin, ja se pukee meidät Kristukseen ja liittää meidät häneen kuin oksat viinipuuhun. Nimeen ”kristitty”, jota meillä on kunnia kantaa, sisältyy se armo, joka on elämämme perusta ja joka saa meidät kulkemaan yhdessä veljinä ja sisarina.

22. Kasteen perusteella ”Jumalan pyhä kansa osallistuu myös Kristuksen profeetalliseen tehtävään levittämällä hänestä elävää todistusta ennen kaikkea eläen uskossa ja rakkaudessa” (LG 12). Kasteessa saadun Pyhän Hengen voitelun (vrt. 1. Joh. 2:20, 27) ansiosta kaikilla uskovilla on vaisto evankeliumin totuudesta. Tätä kutsutaan ”uskontajuksi” (*sensus fidei*). Uskontaju tarkoittaa tietynlaista yhteisluontoisuutta jumalallisten todellisuuksien kanssa, ja se perustuu siihen, että kastetut ovat Pyhässä Hengessä ”osallisia jumalallisesta luonnosta” (DV 2). Tästä osallisuudesta syntyy kyky vaistota se, mikä on sopusoinnussa ilmoituksen totuuden kanssa kirkon yhteydessä. Siksi kirkko on varma, että Jumalan pyhä kansa ei voi erehtyä uskossaan, kun koko kastettujen joukko ilmaisee yleisen yksimielisyytensä uskoa ja moraalia koskevissa asioissa (vrt. LG 12). *Sensus fidei* ei siten ole sama asia kuin yleinen mielipide. Se liittyy aina paimenten erottelukykyyn kirkon elämän eri tasoilla, kuten synodaalisen prosessin eri vaiheet osoittavat. *Sensus fidei* pyrkii saavuttamaan uskovien yksimielisyyden (*consensus fidelium*), joka on ”varma kriteeri sen määrittämiseksi, kuuluuko jokin tietty oppi tai käytäntö apostoliseen uskoon” (Kansainvälinen teologinen komissio, *Sensus fidei kirkon elämässä*, 2014, nro 3).

23. Kaikki kristityt ovat kasteen kautta osallisia tästä uskontajusta. Siksi se ei ole ainoastaan synodaalisuuden periaate vaan myös ekumenian perusta. ”Synodaalisuuden tie, jota katolinen kirkko kulkee, on ja sen on oltava ekumeeninen, aivan kuten ekumeeninen tie on synodaalinen” (paavi Franciscus, *Puhe hänen pyhyydelleen Mar Awa III:lle* 19. marraskuuta 2022). Ekumenia on ennen kaikkea hengellisen uudistumisen asia. Se edellyttää katumuksen ja menneisyyden haavojen parantamisen prosesseja, tarvittaessa myös rohkeutta aina evankelisen rakkauden hengessä tapahtuvaan veljelliseen ojentamiseen asti. Yleis-

kokouksen aikana kuultiin valaisevia todistuksia eri kristillisiin traditioihin kuuluvilta kristityiltä, jotka jakavat ystävyyden, rukouksen, elämän, köyhien palvelemisen ja maasta, yhteisestä kodistamme huolehtimisen. Monilla maailman alueilla on ennen kaikkea veren ekumeniaa: kristittyjä eri kirkkokunnista, jotka antavat yhdessä henkensä uskosta Jeesukseen Kristukseen. Heidän marttyyriutensa todistus on vaikuttavampi kuin mikään sana: ykseys kumpuaa Herran rististä.

24. Kastetta ei voi täysin ymmärtää muuten kuin osana kristillistä initiaatiota, sitä matkaa, jonka kautta Herra kirkon palveluviran ja Hengen lahjan välityksellä johdattaa meidät pääsiäisuskoon ja liittää meidät Kolminaisuuden ja kirkon yhteyteen. Tällä matkalla on monenlaisia muotoja riippuen siitä, missä iässä se alkaa, itäisten ja läntisten traditioiden painotuksista ja kunkin paikalliskirkon erityispiirteistä. Kristillisen initiaation kautta tullaan kosketuksiin lukuisten kirkollisten kutsumusten ja palvelutehtävien kanssa. Niissä heijastuvat kirkon laupiaat kasvot, kirkon, joka opettaa lapsiaan vaeltamaan kulkemalla heidän kanssaan. Se kuuntelee heitä ja vastatessaan heidän epäilyksiinsä ja kysymyksiinsä rikastuu siitä uutuudesta, jota jokainen ihminen kantaa mukanaan omassa historiassaan ja kulttuurissaan. Tätä pastoraalista toimintaa harjoittaessaan kristillinen yhteisö kokee – usein täysin tiedostamatta – synodaalisuuden ensimmäisen muodon.

25. Kristillisen initiaation matkalla vahvistuksen sakramentti rikastuttaa uskovien elämää erityisellä Hengen vuodatuksella uskosta todistamista varten. Se sama Henki, jota Jeesus oli täynnä (vrt. Luuk. 4:1), joka voiteli hänet ja lähetti hänet julistamaan evankeliumia (vrt. Luuk. 4:18), vuodatetaan uskovien ylle sinettinä heidän kuulumisestaan Jumalalle ja voiteluna, joka

pyhittää. Siksi vahvistuksen sakramentti, joka tekee helluntain armon eläväksi kastetun ja koko yhteisön elämässä, on kallisarvoinen lahja. Se uudistaa meissä ihmeen – kirkon, jota liikuttaa lähetystehtävän tuli ja joka uskaltaa lähteä maailman teille kyeten puhuttelemaan kaikkia kansoja ja kulttuureja. Kaikki uskovat on kutsuttu osallistumaan tähän innostavaan tehtävään ottaen vastaan ne armolahjat, joita Henki runsain mitoin jakaa kullekin, ja panemaan ne Jumalan valtakunnan palvelukseen nöyränä ja luovan aloitekyvyn kautta.

26. Eukaristian vietto erityisesti sunnuntaisin on ensimmäinen ja perustava muoto, jossa Jumalan pyhä kansa kokoontuu ja kohtaa toisensa. Eukaristian vietto ”kuvaa kirkon ykseyttä ja myös toteuttaa sen” (UR 2). Kun kaikki uskovat osallistuvat siihen ”täydesti, tietoisesti ja aktiivisesti” (SC 14), kun mukana on erilaisia palvelutehtäviä ja kun se vietetään piispan tai papin johdolla, tulee näkyväksi kristillinen yhteisö, jossa kaikkien yhteinen ja erilainen vastuu lähetystehtävästä toteutuu moninaisuudessaan. Tästä syystä kirkko, Kristuksen ruumis, oppii eukaristiasta ilmaisemaan ykseyttä ja moninaisuutta: kirkon ykseyttä ja eukaristiaa viettämään kokoontuneiden yhteisöjen moninaisuutta; sakramentaalisen salaisuuden ykseyttä ja liturgisten traditioiden moninaisuutta; vieton ykseyttä ja kutsumusten, karismojen ja palvelutehtävien moninaisuutta. Mikään ei eukaristiaa paremmin osoita, että Hengen luoma harmonia ei ole yhdenmukaisuutta ja että jokainen kirkollinen lahja on tarkoitettu yhteiseksi rakentumiseksi. Jokainen eukaristian vietto on myös ilmaus kaipauksesta ja kutsusta kaikkien kastettujen täyteen ja näkyvään ykseyteen, joka ei vielä ole todentunut. Siellä, missä sunnuntainen eukaristian vietto ei ole mahdollista, eukaristiaa kaipaava yhteisö kokoontuu sanajumalanpalvelukseen, jossa Kristus on yhtä kaikki läsnä.

27. *Synaksiksen* ja *synodoksen*, eukaristisen ja synodaalisen kokoontumisen välillä on läheinen yhteys. Vaikka muodot ovat erilaiset, kummassakin toteutuu Jeesuksen lupaus olla läsnä siellä, missä kaksi tai kolme on koolla hänen nimessään (vrt. Matt. 18:20). Synodaaliset kokoontumiset ovat tapahtumia, joissa juhlitaan Kristuksen ja hänen kirkkonsa yhdistymistä Hengen toiminnan kautta. Henki itse takaa Kristuksen kirkollisen ruumiin ykseyden niin eukaristisessa kuin synodaalisessakin kokoontumisessa. Liturgia on Jumalan sanan kuuntelemista ja vastaamista hänen liittoaloitteeseensa. Myös synodaalinen kokoontuminen kuuntelee tätä samaa Sanaa, joka kaikuu niin ajan merkeissä kuin uskovien sydämissäkin, ja kokous vastaa siihen pyrkimällä tunnistamaan Jumalan tahdon ja panemaan sen täytäntöön. Liturgian ja synodaalisuuden välisen yhteyden syventäminen auttaa kaikkia kristillisiä yhteisöjä kulttuurien ja traditioiden moninaisuudessa omaksumaan juhlavampia ja synodaalisuutta ilmentäviä liturgisia tyylejä. Tätä varten pyydämme perustettavaksi erityistä työryhmää, jonka tehtäväksi annetaan myös pohtia, kuinka liturgisia viettoja voitaisiin kehittää synodaalisuutta ilmentäviksi; ryhmä voisi lisäksi käsitellä saarnaa liturgioissa ja kehittää mystagogisesta näkökulmasta käsin katekeesia synodaalisuudesta.

Synodaalisuuden merkitys ja ulottuvuudet

28. Termit ”synodaalisuus” ja ”synodaalinen” juontuvat kirkon ikivanhasta ja jatkuvasta käytännöstä kokoontua synodiin. Idän ja lännen kirkkojen traditioissa sana ”synodi” viittaa instituutioihin ja tapahtumiin, jotka ovat ajan mittaan saaneet erilaisia muotoja ja joissa on mukana monia toimijoita. Kaikessa tässä vaihtelevuudessa yhteistä on kokoontuminen yhteen

vuoropuhelua, erottelukykyä ja päätöksentekoa varten. Viime vuosien kokemuksen ansiosta näiden termien merkitys on yhä paremmin ymmärretty ja vielä enemmän eletty. Yhä useammin ne liitetään toiveeseen kirkosta, joka olisi lähempänä ihmisiä ja enemmän suhteita rakentava – kirkosta, joka olisi todellinen Jumalan koti ja perhe. Synodaalisen prosessin aikana on kypsynyt yhteinen ymmärrys synodaalisuuden merkityksestä, joka on tämän asiakirjan perustana: synodaalisuus on kristittyjen yhdessä kulkemista Kristuksen kanssa ja kohti Jumalan valtakuntaa, yhteydessä koko ihmiskunnan kanssa. Se suuntautuu lähetystehtävään ja käsittää kokoontumisen kaikilla kirkon tasoilla, vastavuoroisen kuuntelemisen, dialogin, yhteisöllisen erottelutyön, yksimielisyyden muotoutumisen ilmauksena elävän Kristuksen läsnäolosta Hengessä sekä päätöksen tekemisen eriytetyllä yhteisvastuulla. Tässä valossa ymmärrämme paremmin, mitä tarkoittaa se, että synodaalisuus on kirkon olemukseen kuuluva ulottuvuus (vrt. CTI, nro 1). Yksinkertaisesti ja tiiviisti ilmaistuna synodaalisuus on hengellisen uudistumisen ja rakenteellisen uudistuksen tie, jonka tavoitteena on tehdä kirkosta osallistuvampi ja missionaarisempi – kykenevämpi kulkemaan jokaisen miehen ja naisen rinnalla Kristuksen valoa säteillen.

29. Neitsyt Mariassa, Kristuksen, kirkon ja koko ihmiskunnan äidissä, me näemme synodaalisen, missionaarisen ja laupiaan kirkon piirteiden loistavan. Hän on kirkon esikuva: hän kuuntelee, rukoilee, mietiskelee, käy vuoropuhelua, kulkee rinnalla, tutkistelee, päättää ja toimii. Häneltä opimme kuuntelemisen taidon, tarkkaavaisuuden Jumalan tahtoa kohtaan, kuuliaisuuden hänen Sanalleen, köyhien tarpeiden tunnistamisen kyvyn, rohkeuden lähteä liikkeelle, auttavan rakkauden, ylistyksen laulun ja Hengen riemun. Tästä syystä, kuten pyhä Paavali VI tote-

si: ”Kirkon toiminta maailmassa on ikään kuin Marian huolenpidon jatkumista” (MC 28).

30. Tarkemmin ilmaistuna synodaalisuus tarkoittaa kolmea erillistä näkökulmaa kirkon elämässä:

a) Ensinnäkin se viittaa siihen ”omaleimaiseen tyyliin, joka määrittää kirkon elämää ja lähetystehtävää, ilmaisten sen olemusta Jumalan kansan yhdessä kulkemisena ja kokoontumisena Herran Jeesuksen kutsumana, Pyhän Hengen voimassa, julistamaan evankeliumia. Sen on tultava näkyväksi kirkon tavallisessa elämäntavassa ja toiminnassa. Tämä elämisen ja toimimisen tapa (*modus vivendi et operandi*) toteutuu yhteisöllisenä Jumalan sanan kuuntelemisena ja eukaristian viettämisenä, veljellisenä yhteytenä sekä koko Jumalan kansan yhteisvastuuna ja osallistumisena sen elämään ja tehtävään, eri tasoilla ja eri palvelutehtävät ja roolit erottaen” (CTI, n. 70a).

b) Toiseksi ”synodaalisuus tarkoittaa sitten erityisemmässä merkityksessä ja teologisesti ja kanonisesti tarkemmin määriteltynä niitä rakenteita ja kirkollisia prosesseja, joissa kirkon synodaalinen luonne ilmenee institutionaalisella tasolla mutta analogisesti eri toteutumistasoilla: paikallisella, alueellisella ja yleismaailmallisella. Nämä rakenteet ja prosessit palvelevat kirkon arvovaltaista erottelukykyä, kun se kuunnellen Pyhää Henkeä pyrkii löytämään suunnan, jota sen on seurattava” (CTI, n. 70b).

c) Kolmanneksi synodaalisuus tarkoittaa ”sarjaa synodaalisia tapahtumia, joissa kirkko kutsutaan koolle toimivaltaisen auktoriteetin toimesta ja kirkollisen lain määräämien erityisten menettelytapojen mukaisesti, siten että niihin osallistuu eri tavoin, paikallisella, alueellisella ja yleismaailmallisella

tasolla, koko Jumalan kansa, piispojen johdolla, jotka ovat kollegiaalisessa ja hierarkkisessa yhteydessä Rooman piispan kanssa, tarkoituksena kirkon tien ja tiettyjen kysymysten erottelutyö sekä päätösten ja suuntaviivojen omaksuminen, jotta se voi täyttää evankelioimistehtävänsä" (CTI, n. 70c).

31. Vatikaanin II kirkolliskokouksen painottaman Jumalan kansan ekklesiologian kontekstissa käsite "kommuunio" eli "yhteys" ilmaisee kirkon salaisuuden ja lähetystehtävän syvintä olemusta. Tämän salaisuuden lähde ja huippu on eukaristian vietto eli yhteys kolmiyhteiseen Jumalaan ja ihmisten välinen ykseys, joka tapahtuu Kristuksessa Pyhän Hengen kautta. Tässä valossa synodaalisuus ilmaisee kirkon, Jumalan kansan, erityistä elämän ja toiminnan tapaa: se tekee näkyväksi ja toteuttaa konkreettisesti kirkon kommuuniona, yhteytenä, kun sen jäsenet kulkevat yhdessä, kokoontuvat ja osallistuvat aktiivisesti sen evankelioimistehtävään (CTI, n. 6).

32. Synodaalisuus ei ole itsetarkoitus, vaan se tähtää siihen tehtävään, jonka Kristus on antanut kirkolle Hengessä. Evankelioiminen on "kirkon varsinainen tehtävä… sen oma armo ja kutsumus, sen syvin identiteetti" (EN 14). Lähestymällä erottelematta kaikkia ihmisiä, saarnaamalla ja opettamalla, kastamalla, viettämällä eukaristiaa ja parannuksen sakramenttia, kaikki paikalliskirkot ja koko kirkko vastaavat konkreettisesti Herran käskyyn julistaa evankeliumia kaikille kansoille (vrt. Matt. 28:19–20; Mark. 16:15–16). Arvostaen kaikkia armolahjoja ja palvelutehtäviä synodaalisuus antaa Jumalan kansalle mahdollisuuden julistaa evankeliumia ja todistaa siitä ihmisille kaikkialla ja kaikkina aikoina, tehden siitä "näkyvän sakramentin" (LG 9) veljeydestä ja ykseydestä Kristuksessa, kuten Jumala on tahtonut. Synodaalisuus ja lähetys ovat syvästi yhteydessä:

lähetys valaisee synodaalisuutta ja synodaalisuus kannustaa lähetykseen.

33. Paimenten auktoriteetti on ”Kristuksen, Pään, Hengen erityinen lahja koko ruumiin rakentamiseksi” (CTI, n. 67). Tämä lahja liittyy vihkimyksen sakramenttiin, joka tekee paimenet Kristuksen – Pään, Paimenen ja Palvelijan – kaltaiseksi ja asettaa heidät Jumalan pyhän kansan palvelukseen julistuksen apostolisuuden varjelemiseksi ja kirkollisen yhteyden edistämiseksi kaikilla tasoilla. Synodaalisuus tarjoaa ”osuvimman tulkintakehyksen itse hierarkkisen viran ymmärtämiseksi” (Franciscus, puhe piispainsynodin perustamisen 50-vuotisjuhlassa 17.10.2015) ja asettaa oikeaan perspektiiviin sen tehtävän, jonka Kristus Pyhän Hengen kautta antaa paimenille. Se kutsuu siis koko kirkkoa – mukaan lukien niitä, jotka käyttävät valtaa – kääntymykseen ja uudistukseen.

Ykseys harmoniana

34. ”Ihminen – luotu olento, jolla on henkinen luonne – toteuttaa itseään persoonien välisissä suhteissa. Mitä aidommalla tavalla hän elää, sitä enemmän kypsyy myös hänen oma persoonallinen identiteettinsä. Ei ihminen eristäytymällä hanki itselleen arvostusta, vaan siten, että hän asettuu suhteeseen toisten ihmisten ja Jumalan kanssa. Tällaiset suhteet ovat siis merkitykseltään perustavanlaatuisia” (CV 53). Synodaalinen kirkko on tila, jossa suhteet voivat kukoistaa keskinäisen rakkauden voimasta – sen uuden käskyn, jonka Jeesus antoi opetuslapsilleen (vrt. Joh. 13:34–35). Kulttuureissa ja yhteiskunnissa, joissa individualismi korostuu yhä enemmän, kirkko, ”Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen ykseyden yhdistämä kansa” (LG 4), voi todis-

taa Kolminaisuuteen perustuvien suhteiden voimasta. Jokaisessa kristillisessä yhteisössä olevat erot koskien kutsumusta, ikää, sukupuolta, ammattia, asemaa ja yhteiskunnallista taustaa tarjoavat jokaiselle mahdollisuuden kohdata toiseutta, mikä on välttämätöntä henkilökohtaisen kypsymisen kannalta.

35. Ennen kaikkea perheessä – jota kirkolliskokouksen sanoin voidaan kutsua ”kotikirkoksi” (LG 11) – koetaan, kuinka rikkaita ovat suhteet ihmisten välillä, kun he ovat yhtä luonteiden, sukupuolten, iän ja roolien erilaisuudessa. Siksi perheet ovat etuoikeutettu paikka oppia ja harjoittaa synodaalisen kirkon kannalta olennaisia käytäntöjä. Perheiden kokemista murtumista ja kärsimyksistä huolimatta ne pysyvät paikkoina, joissa opitaan jakamaan rakkauden, luottamuksen, anteeksiannon, sovinnon ja ymmärryksen lahjoja. Perheessä opimme, että meillä on sama arvokkuus, että meidät on luotu vastavuoroisuutta varten, että me tarvitsemme toisten kuuntelemista ja olemme kykeneviä kuuntelemaan, erottamaan ja päättämään yhdessä, hyväksymään ja käyttämään rakkaudesta kumpuavaa auktoriteettia, olemaan yhteisvastuullisia ja tekemään tiliä teoistamme. ”Perhe inhimillistää ihmiset ’me’-suhteen kautta ja edistää samalla jokaisen oikeutettua erilaisuutta” (Franciscus, puhe Paavillisen sosiaalitieteiden akatemian täysistunnon osallistujille 29.4.2022).

36. Synodaalinen prosessi on osoittanut, että Pyhä Henki kutsuu jatkuvasti Jumalan kansassa esiin suuren kirjon erilaisia armolahjoja ja palvelutehtäviä. “Myös Kristuksen ruumiin rakentamisessa pätee jäsenten ja palvelustehtävien erilaisuus. Yksi on Henki, joka jakaa moninaisia lahjojaan rikkautensa ja tehtävien tarpeen mukaisesti kirkon hyödyksi (vrt. 1 Kor. 12:1–11)” (LG 7). Samoin on tullut esiin toive laajentaa mahdollisuuksia kaikkien kastettujen – miesten ja naisten – osallistumiseen ja eriyte-

tyn yhteisvastuun toteuttamiseen. Tässä yhteydessä on kuitenkin ilmaistu surua siitä, että niin monet Jumalan kansan jäsenet eivät ole osallistuneet tähän kirkon uudistumisen matkaan, sekä siitä, että laajalti koetaan vaikeutta elää täysipainoisesti tervettä suhde-elämää miesten ja naisten välillä, sukupolvien välillä sekä erilaista kulttuuri-identiteettiä ja yhteiskunnallista asemaa edustavien henkilöiden ja ryhmien välillä – erityisesti köyhien ja syrjäytettyjen osalta.

37. Synodaalinen prosessi on tuonut esiin myös paikalliskirkkojen – joissa ja joista käsin katolinen kirkko on olemassa – hengellisen perinnön sekä tarpeen liittää niiden kokemukset toisiinsa. Katolisuuden perusteella ”yksityiset osat tuovat omat lahjansa muille osille ja koko kirkolle. Siten kasvaa kokonaisuus ja kasvavat sen eri osat, jotka kaikki ovat yhteydessä keskenään ja yhteistyössä saavuttaakseen täydellisyyden ykseydessä” (LG 13). Pietarin seuraajan palvelutehtävä ”suojaa lain sallimia eroavuuksia ja samalla valvoo, että moninaisuus ei vahingoita ykseyttä vaan pikemminkin edistää sitä” (ibid.; vrt. AG 22).

38. Koko kirkko on aina koostunut monista kansoista ja kielistä, paikalliskirkoista omine riitteineen, kirkkojärjestyksineen ja teologisine ja hengellisine perintöineen, kutsumuksista, armolahjoista ja palvelutehtävistä, jotka palvelevat yhteistä hyvää. Tämän moninaisuuden ykseyden toteuttaa Kristus, kulmakivi, ja Henki, harmonian mestari. Juuri tätä ykseyttä moninaisuudessa tarkoittaa kirkon katolisuus. Sen merkkinä on *sui iuris* -kirkkojen moninaisuus, jonka rikkauden synodaalinen prosessi on tuonut esiin. Tämä kokous pyytää jatkamaan kohtaamisen, keskinäisen ymmärryksen ja lahjojen vaihdon tietä, joka ravitsee monista paikalliskirkoista koostuvan kirkon yhteyttä.

39. Synodaalinen uudistuminen edistää paikalliskontekstien arvostamista paikkoina, joissa toteutuu ja tulee läsnä olevaksi Jumalan yleismaailmallinen kutsu tulla osaksi hänen kansaansa, osalliseksi hänen valtakuntaansa, joka on ”vanhurskautta, rauhaa ja iloa Pyhässä Hengessä” (Room. 14:17). Näin erilaiset kulttuurit voivat tavoittaa ykseyden, joka on niiden moninaisuuden taustalla, ja avautua lahjojen vaihdon näkymälle. ”Kirkon ykseys ei ole yhdenmukaisuutta, vaan oikeutettujen erojen orgaanista yhteenliittymistä” (NMI 46). Pelastussanoman moninaiset ilmaisumuodot auttavat välttämään sen kaventamisen yhteen ainoaan käsitykseen kirkon elämästä ja niistä teologisista, liturgisista, pastoraalisista ja kirkkojärjestyksen muodoista, joissa se ilmenee.

40. Kontekstien, kulttuurien ja erilaisuuden sekä niiden välisten suhteiden arvostaminen on avaintekijä kasvettaessa missionaariseksi synodaaliseksi kirkoksi ja kuljettaessa Pyhän Hengen johdattamana kohti kristittyjen näkyvää ykseyttä. Vahvistamme katolisen kirkon sitoutumisen jatkaa ja syventää ekumeenista matkaa muiden kristittyjen kanssa yhteisen kasteen voimasta ja vastauksena kutsuun elää yhdessä sitä yhteyttä ja ykseyttä, jonka puolesta Kristus rukoili viimeisellä aterialla (vrt. Joh. 17:20–26). Synodi tervehtii iloiten ja kiitollisena viimeisten kuudenkymmenen vuoden aikana tapahtunutta edistystä ekumeenisissa suhteissa sekä vuoropuhelun asiakirjoja ja julkilausumia, jotka ilmaisevat yhteistä uskoa. Ekumeenisten delegaatioiden osallistuminen on rikastuttanut synodin kulkua, ja odotamme toiveikkaina seuraavia askeleita tiellä kohti täyttä yhteyttä sen kautta, että ekumeenisen tien hedelmät vastaanotetaan kirkollisissa käytännöissä.

41. Kaikkialla maailmassa kristityt elävät rinta rinnan ihmisten kanssa, jotka eivät ole kastettuja mutta palvelevat Jumalaa harjoittamalla toista uskontoa. Rukoilemme heidän puolestaan juhlallisesti pitkänperjantain liturgiassa, pyrimme yhdessä heidän kanssaan rakentamaan parempaa maailmaa ja anomme yhdessä ainoaa Jumalaa vapauttamaan maailman sitä vaivaavista pahuuksista. Synodaaliselle kirkolle ominainen vuoropuhelu, kohtaaminen ja lahjojen vaihto kutsuvat avautumaan suhteisiin muiden uskonnollisten traditioiden kanssa, jotta voitaisiin ”luoda ystävyyttä, rauhaa ja harmoniaa sekä jakaa hengellisiä ja moraalisia arvoja ja kokemuksia totuuden ja rakkauden hengessä” (Intian katolinen piispainkokous, *Response of the Church in India to the Present-day Challenges*, 9.3.2016, siteerattu FT 271). Joillakin alueilla kristityt, jotka rakentavat veljellisiä suhteita muiden uskontojen edustajien kanssa, kärsivät vainoa. Synodi rohkaisee heitä jatkamaan eteenpäin toivossa.

42. Uskontojen ja kulttuurien moninaisuus, hengellisten ja teologisten traditioiden monimuotoisuus, Hengen lahjojen ja yhteisön tehtävien moninaisuus sekä iän, sukupuolen ja yhteiskunnallisen taustan erilaisuus kirkon sisällä ovat kutsu jokaiselle tunnistaa oma rajallisuutensa, luopua halusta asettua keskiöön ja avautua muiden näkökulmien vastaanottamiselle. Jokainen tuo mukanaan oman erityisen ja välttämättömän panoksensa yhteisen tehtävän täydentämiseksi. Synodaalista kirkkoa voidaan verrata orkesteriin: soitinten moninaisuus on välttämätöntä, jotta musiikin kauneus ja harmonia voi syntyä, ja jokaisen ääni säilyttää omat erityispiirteensä yhteisen tehtävän palveluksessa. Näin tulee näkyväksi se harmonia, jonka Henki kirkossa synnyttää – hän, joka on itse harmonia (vrt. pyhä Basileios, *Ps. 29:1*; *Pyhästä Hengestä*, XVI, 38).

Synodaalinen spiritualiteetti

43. Synodaalisuus on ennen kaikkea hengellinen asenne, joka läpäisee kastettujen jokapäiväisen elämän ja kirkon lähetystehtävän jokaisen osa-alueen. Synodaalinen spiritualiteetti kumpuaa Pyhän Hengen toiminnasta ja edellyttää Jumalan sanan kuuntelemista, mietiskelyä, hiljaisuutta ja sydämen kääntymystä. Kuten paavi Franciscus totesi synodin yleiskokouksen toisen istunnon avajaispuheessaan: ”Pyhä Henki on varma opas, ja ensimmäinen tehtävämme on oppia erottamaan hänen äänensä, sillä hän puhuu kaikissa ja kaikessa” (Puhe piispainsynodin XVI tavallisen yleiskokouksen toisen istunnon ensimmäisessä yleisessä kokoontumisessa 2.10.2024). Synodaalinen spiritualiteetti vaatii myös askeesia, nöyryyttä, kärsivällisyyttä sekä valmiutta antaa ja saada anteeksi. Se ottaa kiitollisena ja nöyrästi vastaan Hengen jakamat lahjat ja tehtävät yhden Herran palveluksessa (vrt. 1. Kor. 12:4–5). Se tekee tämän ilman kunnianhimoa, kateutta tai halua hallita ja kontrolloida, vaalien samaa mieltä kuin Kristus Jeesus, joka ”tyhjensi itsensä ja otti orjan muodon” (Fil. 2:7). Tunnistamme synodaalisen spiritualiteetin hedelmän silloin, kun kirkon jokapäiväistä elämää leimaa monimuotoisuuden keskellä vallitseva ykseys ja harmonia. Kukaan ei voi kulkea aitoa hengellisyyden tietä yksin; tarvitsemme tukea, mukaan lukien koulutusta ja hengellistä ohjausta, sekä yksilöinä että yhteisönä.

44. Kristillisen yhteisön uudistuminen on mahdollista vain tunnustamalla armon ensisijaisuus. Jos henkilökohtainen ja yhteisöllinen hengellinen syvyys puuttuu, synodaalisuus typistyy organisatoriseksi välineeksi. Meitä kutsutaan paitsi muuttamaan henkilökohtaisen hengellisen kokemuksen hedelmät yhteisön prosesseiksi myös kokemaan, kuinka keskinäisen rakkauden

uuden käskyn toteuttaminen on Jumalan kohtaamisen paikka ja muoto. Tässä mielessä tradition rikkaasta hengellisestä perinnöstä ammentava synodaalinen näkökulma auttaa uudistamaan sen ilmenemismuotoja: osallistumiselle avointa rukousta, yhdessä elettyä erottelukykyä sekä jakamisesta syntyvää ja palveluna säteilevää lähetystyön voimaa.

45. Hengellinen keskustelu on väline, joka rajoitteistaan huolimatta tekee mahdolliseksi kuunnella ja erottaa, ”mitä Henki sanoo seurakunnille” (Ilm. 2:7). Sen harjoittaminen on herättänyt iloa, hämmästystä ja kiitollisuutta, ja se on koettu uudistumisen tienä, joka muuttaa yksilöitä, ryhmiä ja kirkkoa. Sana ”keskustelu” ilmaisee enemmän kuin pelkkää vuoropuhelua: se kietoo yhteen ajatuksen ja tunteen ja synnyttää yhteisen elävän tilan. Siksi voidaan sanoa, että keskustelussa on kyse myös kääntymyksestä. Tämä on inhimillinen perusilmiö, joka löytyy eri kansojen ja kulttuurien elämästä ja jossa kokoonnutaan solidaarisesti käsittelemään ja päättämään yhteisölle elintärkeitä asioita. Armo vie tämän inhimillisen kokemuksen täyttymykseen. ”Keskusteleminen Hengessä” merkitsee jakamisen kokemusta uskon valossa ja Jumalan tahdon etsimistä evankeliumin ilmapiirissä; siinä voidaan kuulla Pyhän Hengen ääni, josta ei voi erehtyä.

46. Synodaalisen prosessin jokaisessa vaiheessa on kaikunut tarve parantumiseen, sovintoon ja luottamuksen uudelleen rakentamiseen kirkon sisällä, erityisesti liian monien erilaisiin väärinkäytöksiin liittyvien skandaalien jälkeen. Sama pätee myös yhteiskuntaan. Kirkkoa kutsutaan asettamaan elämänsä ja toimintansa ytimeen se tosiasia, että Kristuksessa, kasteen kautta, meidät on uskottu toinen toisillemme. Tämän syvällisen todellisuuden tunnustaminen muuttuu pyhäksi velvollisuudeksi,

joka tekee meidät kykeneviksi tunnistamaan virheet ja rakentamaan luottamusta uudelleen. Tällä tiellä kulkeminen on oikeudenmukaisuuden teko, Jumalan kansan lähetystyövelvollisuus maailmassamme ja lahja, jota meidän on rukoiltava ylhäältä. Halu jatkaa tällä tiellä eteenpäin on synodaalisen uudistumisen hedelmää.

Synodaalisuus profeetallisena äänenä yhteiskunnassa

47. Nöyrästi harjoitettuna synodaalinen toimintatapa voi tehdä kirkosta profeetallisen äänen tämän päivän maailmassa. ”Synodaalinen kirkko on kuin kansojen yllä kohoava merkkiviiri” (vrt. Jes. 11:12; Franciscus, puhe piispainsynodin perustamisen 50-vuotisjuhlassa 17.10.2015). Elämme aikakautta, jota leimaavat yhä syvenevät eriarvoisuudet, kasvava pettymys perinteisiin hallintomalleihin, turhautuminen demokratian toimintaan, voimistuvat autokraattiset ja diktatoriset suuntaukset, markkinamallin ylivalta ilman huomiota ihmisten ja luomakunnan haavoittuvuutta kohtaan sekä kiusaus ratkaista ristiriidat voimalla vuoropuhelun sijasta. Aidot synodaalisuuden käytännöt auttavat kristittyjä rakentamaan kulttuuria, joka kykenee kriittiseen profetiaan vallalla olevaa ajattelutapaa vastaan, ja näin tarjoamaan oman erityisen panoksensa, kun etsitään vastauksia moniin nykyaikaisten yhteiskuntien kohtaamiin haasteisiin ja rakennetaan yhteistä hyvää.

48. Synodaalinen tapa elää ihmissuhteissa on eräänlainen todistus yhteiskunnalle. Se vastaa myös ihmisen tarpeeseen tulla vastaanotetuksi ja tunnustetuksi konkreettisessa yhteisössä. Synodaalisuuden harjoittaminen haastaa ihmisten lisääntyvän eristäytymisen ja kulttuurisen individualismin, jonka myös

kirkko on usein omaksunut. Se kutsuu meitä vastavuoroiseen huolenpitoon, keskinäiseen riippuvuuteen ja yhteisvastuuseen yhteisen hyvän vuoksi. Samalla se haastaa liioitellun sosiaalisen yhteisöllisyyden, joka tukahduttaa yksilöitä eikä anna heidän olla oman kehityksensä subjekteja. Valmius kuunnella kaikkia, erityisesti köyhiä, on jyrkkä vastakohta maailmalle, jossa vallan keskittyminen sulkee ulos köyhät, syrjityt, vähemmistöt ja myös maan, yhteisen kotimme. Synodaalisuus ja kokonaisvaltainen ekologia lähtevät molemmat suhteiden näkökulmasta ja painottavat yhteyksien vaalimisen välttämättömyyttä; siksi ne vastaavat toisiaan ja täydentävät toisiaan siinä, miten kirkon lähetystehtävää eletään todeksi nykymaailmassa.

OSA II

YHDESSÄ VENEESSÄ

Suhteiden kääntymys

Siellä olivat yhdessä Simon Pietari, Tuomas eli Didymos, Natanael Galilean Kaanasta, Sebedeuksen pojat ja kaksi muuta Jeesuksen opetuslasta. Simon Pietari sanoi: ”Minä lähden kalaan.” ”Me tulemme mukaan”, sanoivat toiset (Joh. 21:2–3).

49. Kaikki alkoi Tiberiaanjärvellä. Pietari, Andreas, Jaakob ja Johannes jättivät veneen ja verkot seuratakseen Jeesusta. Pääsiäisen jälkeen matka alkaa jälleen samalta järveltä. Yön pimeydessä kuuluu rannalta vuoropuhelu: ”Minä lähden kalaan.” – ”Me tulemme mukaan.” Myös synodaalinen matka alkoi näin: kuulimme Pietarin seuraajan kutsun ja otimme sen vastaan; lähdimme liikkeelle hänen kanssaan ja hänen johdollaan. Yhdessä rukoilimme, pohdimme, ponnistelimme ja kävimme vuoropuhelua. Ennen kaikkea koimme, että kirkon elinvoimaa kannattelevat suhteet, jotka elävöittävät sen rakenteita. Missionaarinen synodaalinen kirkko tarvitsee molempien, niin suhteiden kuin rakenteiden, uudistamista.

Uudet suhteet

50. Koko synodaalisen matkan aikana, kaikissa paikoissa ja konteksteissa, on peräänkuulutettu kirkkoa, joka kykenee paremmin vaalimaan suhteita: suhteita Herraan, suhteita miesten ja naisten välillä, perheissä, yhteisöissä, kaikkien kristittyjen kesken, eri yhteiskuntaryhmien ja uskontojen välillä sekä suhteessa koko luomakuntaan. Monet ovat ilmaisseet yllätyksensä ja ilonsa siitä, että heitä on pyydetty kertomaan ajatuksiaan ja että he ovat saaneet mahdollisuuden tulla kuulluiksi yhteisössä. Toiset taas ovat jakaneet tuskan siitä, että ovat kokeneet tulleensa suljetuiksi ulkopuolelle tai tuomituiksi, myös avioliittotilanteensa, identiteettinsä tai seksuaalisuutensa vuoksi. Aidompien ja merkityksellisempien suhteiden kaipuu ei ole pelkkää haluaa kuulua tiiviiseen ryhmään, vaan se vastaa myös syvää uskon tietoisuutta: yhteisön suhteiden evankeliumin mukainen laatu on ratkaisevaa sille todistukselle, joka Jumalan kansa on kutsuttu antamaan historian keskellä. ”Kaikki tuntevat teidät minun opetuslapsikseni, jos te rakastatte toisianne” (Joh. 13:35). Armon uudistamat suhteet ja Jeesuksen opetuksen mukainen vieraanvaraisuus vähäisimpiä kohtaan ovat kaikkein puhuttelevin merkki Pyhän Hengen toiminnasta opetuslasten yhteisössä. Synodaalinen kirkko edellyttää todellista suhteiden kääntymystä. Meidän on opittava evankeliumista uudelleen, että suhteista huolehtiminen ei ole strategia tai tehokkaamman organisoinnin väline, vaan tapa, jolla Isä Jumala on ilmoittanut itsensä Jeesuksessa ja Hengessä. Kun suhteemme – haurainakin – ilmaisevat Kristuksen armoa, Isän rakkautta ja Hengen yhteyttä, me tunnustamme elämällämme uskomme kolmiyhteiseen Jumalaan.

51. Meidän on katsottava evankeliumeihin hahmottaaksemme sen kääntymyksen tien, jota meiltä vaaditaan, ja opeteltava vä-

hitellen omaksumaan Jeesuksen asenteet. Evankeliumit esittävät hänet meille jatkuvasti ”kuuntelemassa ihmisiä, jotka tulevat häntä vastaan pitkin Pyhän maan teitä” (DTC 11). Olipa kyse miehistä tai naisista, juutalaisista tai pakanoista, lainopettajista tai publikaaneista, vanhurskaista tai syntisistä, kerjäläisistä, sokeista, spitaalisista tai sairaista, Jeesus ei lähettänyt ketään pois pysähtymättä kuuntelemaan ja ryhtymättä vuoropuheluun heidän kanssaan. Hän paljasti Isän kasvot menemällä jokaisen luo siellä, minne elämäntarina ja vapaus olivat tämän johdattaneet. Ihmisten tarpeiden ja uskon kuuntelemisesta virisivät sanat ja teot, jotka uudistivat heidän elämänsä ja avasivat tien parantuneisiin suhteisiin. Jeesus on Messias, joka ”saa kuurot kuulemaan ja mykät puhumaan” (Mark. 7:37). Hän pyytää meitä, opetuslapsiaan, toimimaan samoin ja antaa meille Pyhän Hengen armon avulla kyvyn siihen, muovaten sydämemme omansa kaltaiseksi: vain ”sydän mahdollistaa autenttiset siteet, sillä suhde, jota ei rakenneta sydämellä, ei pysty voittamaan individualismin aiheuttamaa pirstoutumista” (DN 17). Kun asetumme kuuntelemaan veljiämme ja sisariamme, me osallistumme siihen asenteeseen, jolla Jumala Jeesuksessa Kristuksessa tulee jokaisen luo.

52. Kääntymyksen tarve koskee kiistatta myös miesten ja naisten välisiä suhteita. Suhteiden dynamiikka on kirjoitettu olemukseemme luotuina. Sukupuolten ero muodostaa ihmissuhteiden perustan. ”Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät” (1. Moos. 1:27). Jumalan suunnitelmaan ei kuulu miehen ja naisen välinen eriarvoisuus. Uudessa luomuksessa tämä alkuperäinen ero nähdään kasteen arvokkuuden valossa: ”Kaikki te, jotka olette Kristukseen kastettuja, olette pukeneet Kristuksen yllenne. Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen,

orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi" (Gal. 3:27–28). Kristittyinä meitä kutsutaan vastaanottamaan tämä ero ja kunnioittamaan sitä, erilaisine ilmenemismuotoineen ja konteksteineen, Jumalan lahjana ja elämän lähteenä. Todistamme evankeliumista, kun pyrimme elämään suhteissa, joissa kunnioitetaan miesten ja naisten yhtäläistä arvokkuutta ja vastavuoroisuutta. Synodaalisuusprosessin aikana eri alueiden ja maanosien naisten – niin maallikoiden kuin Jumalalle vihittyjen – toistuvat ilmaisut tuskasta ja kärsimyksestä paljastavat, kuinka usein tässä epäonnistumme.

Monenlaisissa konteksteissa

53. Kutsu suhteiden uudistamiseen Herrassa Jeesuksessa kaikuu monenlaisissa konteksteissa, joissa hänen opetuslapsensa elävät ja toteuttavat kirkon lähetystehtävää. Kulttuurien moninaisuus edellyttää, että kunkin kulttuurikontekstin ainutlaatuisuus otetaan huomioon. Samalla kaikissa kulttuureissa on myös merkkejä vääristyneistä suhteista, jotka ovat ristiriidassa evankeliumin kanssa. Historian kuluessa nämä suhteiden sulkeutumat ovat jähmettyneet synnin rakenteiksi (vrt. SRS 36), jotka muokkaavat ihmisten ajattelua ja toimintaa. Erityisesti ne synnyttävät esteitä ja pelkoja, joita meidän on kohdattava ja ylitettävä, jotta voimme astua tielle, joka vie kohti evankeliumin valossa tapahtuvaa suhteiden kääntymystä.

54. Näistä samoista rakenteista juontuvat ne pahat asiat, jotka piinaavat maailmaamme, alkaen sodista ja aseellisista konflikteista sekä harhakuvitelmasta, että oikeudenmukainen rauha voidaan saavuttaa asevoimin. Yhtä tuhoisa on ajatus, että koko luomakuntaa, myös ihmisiä itseään, voidaan mielivaltaisesti riis-

tää voiton saamiseksi. Tämän seurauksena syntyy monenlaisia raja-aitoja, jotka erottavat ihmisiä toisistaan jopa kristillisissä yhteisöissäkin ja aiheuttavat sen, että joillakin on mahdollisuuksia, jotka evätään toisilta: miesten ja naisten väliset eriarvoisuudet, rasismi, kastijako, vammaisten syrjintä, vähemmistöjen oikeuksien polkeminen ja haluttomuus ottaa vastaan maahanmuuttajia. Myös suhteemme maahan – sisareemme ja äitiimme (vrt. LS 1) – kantaa merkkejä murtumasta, joka uhkaa lukemattomien yhteisöjen elämää erityisesti kaikkein köyhimmillä alueilla, ellei jopa kokonaisia kansoja ja kenties koko ihmiskuntaa. Radikaalein ja traagisin sulkeutuminen on kuitenkin ihmiselämää itseään vastaan; se johtaa syntymättömien lasten ja vanhusten hylkäämiseen.

55. Monet maailmaa vaivaavat pahat ilmiöt näkyvät myös kirkossa. Eri tavoin ja traagisin seurauksin ilmennyt hyväksikäyttökriisi on aiheuttanut uhreille ja selviytyneille sekä heidän yhteisöilleen sanomatonta ja usein pitkäaikaista kärsimystä. Kirkon on erityisen tarkasti ja hienotunteisesti kuunneltava niiden uhrien ja selviytyneiden ääntä, jotka ovat joutuneet seksuaalisen, hengellisen, taloudellisen, vallan tai omantunnon hyväksikäytön kohteeksi papiston jäsenten tai muiden kirkollisessa vastuutehtävässä toimivien taholta. Kuunteleminen on keskeinen osa tietä kohti paranemista, katumusta, oikeutta ja sovintoa. Aikana, jota leimaa maailmanlaajuinen luottamuskriisi ja joka houkuttelee ihmisiä elämään epäillen ja epäluulossa, kirkon on tunnustettava omat puutteensa, pyydettävä nöyrästi anteeksi, huolehdittava uhreista, otettava käyttöön ennaltaehkäisyn välineitä ja pyrittävä Herrassa rakentamaan uudelleen keskinäistä luottamusta.

56. Poissulkemisesta ja syrjäytymisestä kärsivien kuunteleminen vahvistaa kirkon tietoisuutta siitä, että sen tehtävään kuuluu näiden haavoittuneiden suhteiden taakan kantaminen, jotta Elävä Herra voisi ne parantaa. Vain näin kirkko voi olla "ikään kuin sakramentti, ts. mitä läheisimmän Jumala-yhteyden ja koko ihmiskunnan ykseyden merkki ja välikappale" (LG 1). Samalla avoimuus maailmaa kohtaan auttaa havaitsemaan, että Pyhä Henki on kylvänyt evankeliumin siemeniä jokaiseen maailman kolkkaan, jokaiseen kulttuuriin ja jokaiseen ihmisryhmään. Nämä siemenet kantavat hedelmää kykynä elää terveissä suhteissa, vaalia keskinäistä luottamusta ja anteeksiantoa, voittaa erilaisuuden pelko, rakentaa vastaanottavia yhteisöjä, edistää ihmistä ja luomakuntaa kunnioittavaa taloutta sekä saavuttaa sovinto konfliktin jälkeen. Historia jättää meille perinnöksi myös konflikteja, joita on aiheutettu uskonnon nimissä, siten heikentäen itse uskontojen uskottavuutta. Kärsimystä on aiheuttanut myös eri kristillisten yhteisöjen välisen hajaannuksen skandaali ja vihamielisyys saman kasteen saaneiden veljien ja sisarten välillä. Uudistunut ekumeeninen into, joka on ollut synodaalisen matkan tunnusmerkki ja yksi suhteiden kääntymyksen merkeistä, avaa tien toivolle.

Armolahjat, kutsumukset ja palvelutehtävät lähetystehtävää varten

57. Kristityt, yksin tai yhteisöinä, on kutsuttu kantamaan hedelmää jakamalla niitä lahjoja, joita Henki on antanut todistusta ja evankeliumin julistusta varten. "Armolahjoja on monenlaisia, mutta Henki on sama. Myös palvelutehtäviä on monenlaisia, mutta Herra on sama. Jumalan voiman vaikutuksia on monenlaisia, mutta hän, joka meissä kaikissa kaiken vai-

kuttaa, on sama. Hän antaa Hengen ilmetä itse kussakin erityisellä tavalla, yhteiseksi hyödyksi" (1. Kor. 12:4–7). Kristillisessä yhteisössä kaikki kastetut ovat rikastuneet lahjoilla, joita jaetaan kunkin oman kutsumuksen ja elämäntilanteen mukaan. Eri kirkolliset kutsumukset ovat moninaisia ja jäsentyneitä ilmaisuja yhdestä kasteen kutsusta pyhyyteen ja lähetystehtävään. Armolahjojen moninaisuus, joka on lähtöisin Pyhän Hengen vapaudesta, tähtää Kristuksen kirkollisen ruumiin ykseyteen (vrt. LG 32) ja kirkon lähetystyöhön eri paikoissa ja kulttuureissa (vrt. LG 12). Nämä lahjat eivät ole yksinomaan niiden omaisuutta, jotka ne ovat vastaanottaneet ja jotka niitä käyttävät, eivätkä ne saa olla henkilökohtaisen tai ryhmän edun tavoittelun peruste. Oikein toteutetun kutsumuksista huolehtivan pastoraalityön kautta niiden tulee edistää sekä kristillisen yhteisön elämää että yhteiskunnan kehitystä sen eri ulottuvuuksissa.

58. Jokainen kastettu vastaa lähetystehtävän tarpeisiin siinä ympäristössä, jossa hän elää ja toimii, omien taipumustensa ja kykyjensä mukaan. Näin tulee näkyväksi Hengen vapaus lahjojensa jakamisessa. Juuri tämän Hengen synnyttämän dynamiikan ansiosta Jumalan kansa voi kuunnella todellisuutta, jossa elää, ja löytää uusia toiminnan alueita ja muotoja lähetystehtävänsä toteuttamiseksi. Kristityt, kukin roolinsa mukaan – perheessä ja muissa elämänsäädyissä, työssä ja ammatissa, kansalaistoiminnassa, poliittisessa, sosiaalisessa tai ekologisessa toiminnassa, evankeliumin innoittaman kulttuurin rakentamisessa sekä digitaalisen ympäristön evankelioinnissa – kulkevat maailman teitä ja julistavat evankeliumia elinympäristössään, Hengen lahjojen tukemina.

59. He pyytävät, ettei kirkko jätä heitä yksin, vaan että he saisivat tuntea olevansa lähetettyjä ja tuettuja. He pyytävät, että

heitä ravittaisiin sanan ja eukaristian leivällä sekä yhteisön veljellisillä ja sisarellisilla siteillä. He pyytävät, että heidän sitoutumisensa tunnustettaisiin sellaisena kuin se on: evankeliumin voimasta tapahtuvana kirkon toimintana, ei yksityisenä valintana. He pyytävät lopuksi, että yhteisö kulkisi niiden rinnalla, jotka heidän todistuksensa kautta ovat löytäneet evankeliumin vetovoiman. Missionaarisessa synodaalisessa kirkossa yhteisöt pystyvät paimentensa johdolla lähettämään ihmisiä lähetystyöhön ja tukemaan niitä, jotka ovat lähettäneet. Yhteisöt näkevät siis itsensä ennen kaikkea palvelemassa sitä lähetystehtävää, jota uskovat vievät eteenpäin yhteiskunnassa, perhe- ja työelämässä, keskittymättä yksinomaan omassa piirissään tapahtuviin toimintoihin ja omiin organisatorisiin tarpeisiinsa.

60. Kasteen voimasta miehillä ja naisilla on yhtäläinen arvokkuus Jumalan kansan jäseninä. Silti naiset joutuvat yhä kohtaamaan esteitä saadakseen täyden tunnustuksen armolahjoilleen, kutsumukselleen ja paikalleen kirkon elämän eri osa-alueilla. Se vahingoittaa yhteisen lähetystehtävän toteutumista. Raamattu todistaa monien naisten keskeisestä roolista pelastushistoriassa. Naiselle, Magdalan Marialle, uskottiin ensimmäinen julistus ylösnousemuksesta; helluntaina Jumalanäiti Maria oli läsnä yhdessä monien muiden naisten kanssa, jotka olivat seuranneet Herraa. On tärkeää, että asiaankuuluvat raamatunkohdat saavat riittävästi tilaa liturgisissa lukukappaleiden kirjoissa. Myös kirkon historian ratkaisevat käännekohdat vahvistavat Pyhän Hengen innoittamien naisten olennaisen panoksen. Naiset muodostavat enemmistön kirkossa kävijöistä ja ovat usein perheiden ensimmäisiä uskon todistajia. He ovat aktiivisia pienten kristillisten yhteisöjen ja seurakuntien elämässä; he johtavat kouluja, sairaaloita ja vastaanottokeskuksia; he ovat sovintoa sekä inhimillistä arvokkuutta ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta

edistävien aloitteiden johdossa. Naiset osallistuvat teologiseen tutkimukseen ja toimivat vastuullisissa tehtävissä kirkon instituutioissa, hiippakuntien kuurioissa ja Rooman kuuriassa. On myös naisia, jotka toimivat auktoriteettiasemassa tai yhteisöjensä johtajina. Tämä synodin yleiskokous kehottaa panemaan täysimääräisesti täytäntöön kaikki kanonisen lain jo tarjoamat mahdollisuudet naisten rooliin liittyen, erityisesti siellä, missä ne ovat vielä toteutumatta. Mikään ei estä naisia ottamasta johtotehtäviä kirkossa: sitä, mikä tulee Pyhästä Hengestä, ei voi pysäyttää. Myös kysymys naisten pääsystä diakonin virkaan on edelleen avoin, ja sen osalta on jatkettava erottelutyötä. Kokous kehottaa lisäksi kiinnittämään enemmän huomiota saarnassa, opetuksessa, katekeesissa ja kirkon virallisten asiakirjojen laatimisessa käytettyyn kieleen ja kuviin, jotta annetaan enemmän tilaa pyhien naisten, naisteologien ja naismystikkojen panokselle.

61. Kristillisessä yhteisössä on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsiin: he eivät ainoastaan tarvitse saattamista kasvun tiellä, vaan heillä on myös paljon annettavaa uskovien yhteisölle. Kun apostolit kiistelivät keskenään siitä, kuka on suurin, Jeesus asetti keskelle lapsen ja esitti hänet Jumalan valtakuntaan pääsyn kriteeriksi (vrt. Mark. 9:33–37). Kirkko ei voi olla synodaalinen ilman lasten panosta, sillä heissä on lähetystyöpotentiaalia, jota on arvostettava. Yhteisö tarvitsee lasten ääntä: meidän on kuunneltava sitä ja pyrittävä siihen, että koko yhteiskunta kuulee sen – erityisesti ne, joilla on poliittista ja kasvatuksellista vastuuta. Yhteiskunta, joka ei osaa ottaa vastaan lapsia ja huolehtia heistä, on sairas yhteiskunta. Kärsimys, jota monet lapset joutuvat kokemaan sodan, köyhyyden ja hylkäämisen, hyväksikäytön ja ihmiskaupan vuoksi, on skandaali, joka vaatii rohkeutta tuomita ja sitoutumista solidaarisuuteen.

62. Myös nuorilla on annettavaa kirkon synodaalisen uudistumisen hyväksi. He ovat erityisen herkkiä veljeyden ja jakamisen arvoille, mutta torjuvat holhoavat tai autoritaariset asenteet. Joskus heidän suhtautumisensa kirkkoon voi näyttäytyä kriittisenä, mutta usein se ilmenee myönteisenä henkilökohtaisena sitoutumisena vastaanottavan, yhteiskunnallista epäoikeudenmukaisuutta vastustavan ja yhteisestä kodistamme huolehtivan yhteisön rakentamiseen. Vuonna 2018 nuorille omistetussa piispainsynodissa he esittivät pyynnön ”kulkea yhdessä arjessa”; se vastaa täsmälleen synodaalisen kirkon näkymää. Siksi on ensiarvoisen tärkeää tarjota heille huolellista ja kärsivällistä ohjausta; erityisesti ansaitsee tulla uudelleen esille ja käyttöön heidän aloitteestaan syntynyt ehdotus ”saada kokea tukea erottelukykyä varten”. Siihen sisältyy kumppanuus aikuisten ohjaajien kanssa, apostolinen sitoutuminen apua tarvitsevien palvelemiseen sekä rukoukseen ja sakramentaaliseen elämään juurtuneen spiritualiteetin tarjoaminen (vrt. Piispainsynodin XV tavallisen yleiskokouksen päätösasiakirja, ”Nuoret, usko ja kutsumusten erottaminen”, 161).

63. Edistäessämme yhteisvastuuta kaikkien kastettujen lähetystehtävästä tunnustamme myös niiden vammaisten henkilöiden apostoliset kyvyt, jotka tuntevat olevansa kutsuttuja ja lähetettyjä aktiivisina evankelioinnin toimijoina. Pidämme arvossa panosta, joka tulee heidän mukanaan tuomasta valtavasta inhimillisyyden rikkaudesta. Tunnustamme heidän kokemansa kärsimyksen, syrjäytymisen ja syrjinnän, jota he joskus ovat kohdanneet jopa kristillisen yhteisön sisällä, holhoavien ja säälivien asenteiden takia. Jotta heidän osallistumistaan kirkon elämään ja lähetystehtävään edistettäisiin, ehdotamme, että perustetaan kirkollinen vammaisasioiden valvontaelin.

64. Kirkkoa rikastuttavien kutsumusten joukossa aviopuolisoiden kutsumus on erityinen. Vatikaanin II kirkolliskokous opetti, että ”heillä omassa asemassaan ja säädyssään on oma armolahjansa Jumalan kansan joukossa” (LG 11). Avioliiton sakramentti antaa erityisen lähetystehtävän, joka koskee samanaikaisesti perhe-elämää, kirkon rakentamista ja osallistumista yhteiskuntaan. Viime vuosina on erityisesti kasvanut tietoisuus siitä, että perhepastoraalityössä perheet ovat subjekteja, eivät vain kohteita. Siksi perheiden on tärkeää kohdata ja verkostoitua keskenään, myös lasten ja nuorten kasvatukseen omistautuneiden kirkon instituutioiden tuella. Yleiskokous ilmaisee jälleen läheisyytensä ja tukensa niille, jotka ovat valinneet yksin elämisen uskollisena kirkon traditiolle ja opetusviralle avioliittoa ja seksuaalietiikkaa koskevissa asioissa ja tunnistavat siinä elämän lähteen.

65. Vuosisatojen kuluessa hengelliset lahjat ovat synnyttäneet myös monenlaisia Jumalalle vihityn elämän muotoja. Alusta asti kirkko on tunnustanut Hengen toiminnan niiden miesten ja naisten elämässä, jotka ovat tehneet valinnan seurata Kristusta evankelisten neuvojen tietä ja vihkiytyneet Jumalan palvelukseen niin mietiskelevässä rukouksessa kuin monissa palvelutehtävissäkin. Jumalalle vihitty elämä on kutsuttu haastamaan kirkkoa ja yhteiskuntaa profeetallisella äänellään. Vuosisataisen kokemuksensa aikana sääntökuntaperheet ovat kehittäneet koeteltuja synodaalisen elämän ja yhteisöllisen erottelukyvyn käytäntöjä, oppien sovittamaan yhteen yksilölliset lahjat ja yhteisen lähetystehtävän. Sääntökunnilla ja kongregaatioilla, apostolisen elämän yhteisöillä, sekulaari-instituuteilla sekä yhdistyksillä, liikkeillä ja uusilla yhteisöillä on erityinen panos annettavana synodaalisuuden kasvulle kirkossa. Nykyään monet Jumalal-

le vihityn elämän yhteisöt ovat kulttuurienvälisyyden laboratorioita, jotka toimivat profetiana sekä kirkolle että maailmalle. Samalla synodaalisuus kutsuu – ja toisinaan haastaa – paikalliskirkkojen paimenet sekä Jumalalle vihityn elämän ja kirkollisten liikkeiden johtajat vahvistamaan suhteita, jotta syntyisi lahjojen vaihtoa yhteistä lähetystehtävää palvellen.

66. Lähetystehtävä koskee kaikkia kastettuja. Maallikkojen – niin miesten kuin naisten – ensimmäinen tehtävä on läpäistä ja muuttaa ajalliset todellisuudet evankeliumin hengellä (vrt. LG 31, 33; AA 5-7). Paavi Franciscuksen aloitteesta (vrt. apostolinen kirje motu proprio *Spiritus Domini*, 10. tammikuuta 2021) synodaalinen prosessi on kehottanut paikalliskirkkoja vastaamaan luovasti ja rohkeasti lähetystehtävän tarpeisiin, tunnistaen eri armolahjojen joukosta ne, joille on annettava virallisen palvelutehtävän muoto ja varustettava ne asianmukaisin kriteerein, välinein ja menettelyin. Kaikkia armolahjoja ei ole tarpeen tehdä virallisiksi, eikä kaikilla kastetuilla tarvitse olla tiettyä virkaa kirkossa, eikä kaikkia palvelutehtäviä tarvitse erikseen perustaa. Jotta armolahjasta voitaisiin muovata palvelutehtävä, yhteisön on tunnistettava sille todellinen pastoraalinen tarve ja paimenen on yhdessä yhteisön kanssa harkittava, onko uuden palvelutehtävän luominen tarkoituksenmukaista. Tämän prosessin tuloksena toimivaltainen auktoriteetti tekee päätöksen. Missionaarinen synodaalinen kirkko rohkaisee edistämään useampia maallikkopalvelutehtävien muotoja, siis sellaisia, jotka eivät edellytä vihkimyksen sakramenttia, eikä vain liturgian alalla. Ne voivat olla erikseen perustettuja tai ei. On myös pohdittava, miten maallikkopalvelutehtäviä voidaan tehokkaasti antaa aikana, jolloin ihmiset yhä helpommin liikkuvat paikasta toiseen, täsmentäen niiden hoitamisen aika- ja aluerajat.

67. Monien kirkollisten palvelutehtävien joukosta synodin yleiskokous on tunnustanut panoksen, jonka teologia eri ilmenemismuodoissaan antaa uskon ymmärtämiseen ja erottelukykyyn. Teologit auttavat Jumalan kansaa kehittämään Ilmoituksen valaisemaa ymmärrystä todellisuudesta sekä työstämään lähetystehtävään sopivia vastauksia ja tarkoituksenmukaista kieltä. Missionaarisessa synodaalisessa kirkossa ”teologian armolahja on kutsuttu palvelemaan erityisellä tavalla… Yhdessä uskovan kansan uskonkokemuksen ja totuuden mietiskelyn sekä paimenten saarnan kanssa se auttaa paneutumaan evankeliumiin yhä syvemmin. Lisäksi ’kuten kaikissa kristillisissä kutsumuksissa, myös teologin palvelutehtävä on paitsi henkilökohtainen myös yhteisöllinen ja kollegiaalinen’” (CTI, n. 75), erityisesti silloin, kun se toteutuu opetustehtävänä, joka kanonisen mission kautta on uskottu kirkollisille akateemisille instituutioille. ”Kirkollinen synodaalisuus edellyttää siis, että teologit tekevät teologiaa synodaalisella tavalla, kehittäen kykyään kuunnella toisiaan, käydä vuoropuhelua, erotella ja sovittaa yhteen moninaiset lähestymistavat ja panokset” (ibid.). Tähän liittyen on tärkeää edistää vuoropuhelua paimenten ja teologista tutkimusta tekevien välillä, tarkoituksenmukaisten institutionaalisen muotojen kautta. Kokous kehottaa teologisia instituutioita jatkamaan tutkimusta, jonka tavoitteena on selventää ja syventää synodaalisuuden merkitystä ja tukea paikalliskirkkojen koulutusta.

Vihkimysvirka harmonian palveluksessa

68. Kuten kaikki kirkon virat, myös piispan-, papin- ja diakoninvirka palvelevat evankeliumin julistamista ja kirkollisen yhteisön rakentamista. Vatikaanin II kirkolliskokous muistutti, että Jumalan säätämää vihkimysvirkaa ”hoitavat eri vihki-

myksen perusteella ne, joita jo ammoisista ajoista on kutsuttu piispoiksi, papeiksi ja diakoneiksi" (LG 28). Tässä yhteydessä Vatikaanin II kirkolliskokous vahvisti piispanviran sakramentaalisuuden (vrt. LG 21), palautti pappeuden yhteisöllisen todellisuuden (vrt. LG 28) ja avasi tien diakoninviran pysyvän hoitamisen palauttamiseen latinalaisessa kirkossa (vrt. LG 29).

Piispan palveluvirka: Hengen lahjojen kokoaminen yhteydeksi

69. Piispan tehtävänä on johtaa paikalliskirkkoa näkyvänä yhteyden merkkinä sen sisällä ja yhteyden siteenä kaikkien kirkkojen kanssa. Kirkolliskokouksen toteamus, että "piispanvihkimyksessä annetaan pappeuden sakramentin täyteys" (LG 21), auttaa ymmärtämään piispan identiteettiä sakramentaalisten suhteiden verkostossa: suhteessa Kristuksen ja piispalle uskotun "Jumalan kansan osan" (CD 11) kanssa, jota hänet on kutsuttu palvelemaan Kristuksen, hyvän paimenen, nimessä. Piispaksi vihittyä ei kuormiteta valtaoikeuksilla ja tehtävillä, jotka hänen olisi hoidettava yksin. Pikemminkin hän saa armon ja tehtävän tunnistaa, erottaa ja koota yhteydeksi ne lahjat, joita Henki vuodattaa yksilöiden ja yhteisöjen ylle, toimien yhdessä pappien ja diakonien kanssa yhteisen sakramentaalisen siteen sisällä: he ovat piispan kanssa yhteisvastuussa virkaan perustuvasta palvelemisesta paikalliskirkossa. Näin tehdessään piispa toteuttaa sitä, mikä on ominaisinta ja erityisintä hänen tehtävässään, osana huolenpitoa kirkkojen välisestä yhteydestä.

70. Piispan palveluvirka on palvelemista yhteisössä, sen kanssa ja sitä varten (vrt. LG 20). Se toteutuu sanan julistamisen sekä eukaristian ja muiden sakramenttien vieton johtamisen kautta. Siksi tämä synodin yleiskokous toivoo, että Jumalan kansalla

olisi suurempi ääni piispojen valinnassa. Se suosittaa myös, että piispan vihkiminen tapahtuisi siinä hiippakunnassa, johon hänet on määrätty paimeneksi, eikä hänen alkuperäisessä hiippakunnassaan, kuten usein tapahtuu, ja että päävihkijät valittaisiin kyseisen kirkkoprovinssin piispojen joukosta, mikäli mahdollista metropoliitta mukaan lukien. Näin käy selvemmin ilmi, että piispaksi tuleva solmii siteen siihen paikalliskirkkoon, johon hänet on määrätty, ja ottaa sen edessä julkisesti kantaakseen virkansa velvollisuudet. Yhtä tärkeää on, että piispa voi erityisesti paimenvierailujen aikana viettää aikaa uskovien kanssa, kuunnellen heitä oman erottelutyönsä tueksi. Tämä auttaa myös kokemaan kirkon Jumalan perheenä. Piispan ja paikalliskirkon välinen perustava suhde ei nykyään käy riittävän selvästi ilmi titulaaripiispojen kohdalla, esimerkiksi paavin edustajien tai niiden tapauksessa, jotka palvelevat Rooman kuuriassa. Tätä kysymystä on syytä edelleen pohtia.

71. Myös piispat itse tarvitsevat viranhoidossaan tukea ja kanssakulkemista. Metropoliitalla voi olla tärkeä rooli naapurihiippakuntien piispojen veljeyden edistäjänä. Synodaalisen tien aikana on noussut esiin tarve tarjota piispoille jatkuvaa koulutusta myös paikalliskontekstissa. On muistutettu tarpeesta täsmentää apulaispiispojen roolia ja laajentaa niiden tehtävien kirjoa, joita piispa voi delegoida. On pidettävä arvossa myös emerituspiispojen kokemusta, kun he uudella tavalla palvelevat Jumalan kansaa. On tärkeää auttaa uskovia välttämään liiallisia ja epärealistisia odotuksia piispaa kohtaan muistuttaen, että hänkin on hauras veli, kiusaukselle altis ja avun tarpeessa niin kuin kaikki muutkin. Idealisoitu kuva piispasta ei helpota hänen vaativaa palvelutehtäväänsä, jota sen sijaan tukee koko Jumalan kansan osallistuminen kirkon lähetystehtävään aidosti synodaalisessa kirkossa.

Piispan kanssa: papit ja diakonit

72. Synodaalisessa kirkossa papit on kutsuttu elämään todeksi palvelutehtäväänsä ihmisläheisellä asenteella, vastaanottaen kaikki ja kuunnellen kaikkia, avoimina synodaaliselle elämäntavalle. Papit ”muodostavat yhdessä piispansa kanssa yhden ainoan pappien yhteisön” (LG 28). He tekevät hänen kanssaan yhteistyötä armolahjojen erottelemisessa sekä paikalliskirkon ohjaamisessa ja johtamisessa, erityisesti huomioiden ykseyden palvelemisen. Heidät on kutsuttu elämään todeksi veljeyttä pappien kesken ja kulkemaan yhdessä hoitaessaan pastoraalista palvelutehtäväänsä. Papistoon kuuluvat myös sääntökuntien ja apostolisen elämän yhteisöjen papit, jotka rikastuttavat sitä oman karismansa erityispiirteillä. He, samoin kuin idän kirkoista *sui iuris* tulevat papit – olivatpa he naimattomia tai naimisissa – sekä *fidei donum* -papit ja muista maista tulevat papit, auttavat paikallista papistoa avautumaan koko kirkon näkökulmalle. Vastaavasti hiippakuntapapit auttavat muita pappisveljiään juurtumaan tietyn konkreettisen hiippakunnan historiaan ja sen hengellisiin rikkauksiin ja perinteisiin. Näin myös papistossa toteutuu aito lahjojen jakaminen kirkon lähetystehtävää varten. Myös papit tarvitsevat kanssakulkemista ja tukemista, erityisesti palvelutehtävänsä alkuvaiheissa sekä heikkouden ja haurauden hetkinä.

73. Jumalan ja kirkon salaisuuden palvelijoina (vrt. LG 41) diakonit vihitään ”ei pappeutta, vaan palvelemista varten” (LG 29). He toteuttavat tätä palvelutehtävää lähimmäisenrakkauden palvelussa, julistuksessa ja liturgiassa. Siten he tuovat ilmi evankeliumin julistuksen ja rakkaudessa eletyn elämän välisen suhteen kaikissa sosiaalisissa ja kirkollisissa konteksteissa. Näin diakonit edistävät koko kirkossa palvelevaa tietoisuutta ja asennetta

kaikkia, erityisesti köyhimpiä kohtaan. Diakonien tehtävät ovat moninaiset, kuten traditio, vihkimysrukous ja pastoraalinen käytäntö osoittavat. Ne on määriteltävä kunkin paikalliskirkon tarpeita vastaaviksi, erityisesti herättäen ja ylläpitäen kaikkien huomiota köyhimpiä kohtaan synodaalisen, missionaarisen ja laupiaan kirkon viitekehyksessä. Diakonin palveluvirka on yhä monille kristityille tuntematon, osin siksi, että vaikka Vatikaanin II kirkolliskokous palautti sen latinalaisessa kirkossa omaksi ja pysyväksi vihkimysviran asteeksi (vrt. LG 29), sitä ei ole vielä otettu vastaan kaikilla maantieteellisillä alueilla. Kirkolliskokouksen opetusta on syvennettävä edelleen, myös arvioimalla moninaisia nykykokemuksia diakonaatista. Se kuitenkin tarjoaa jo nyt paikalliskirkoille vahvat perusteet edistää pysyvää diakonaattia viivyttelemättä ja anteliaammin, tunnustaen tässä palveluvirassa arvokkaan voimavaran, jotta palveleva kirkko kasvaisi seuraten itsensä kaikkien palvelijaksi tehnyttä Herraa Jeesusta. Tämä syventäminen voi myös auttaa ymmärtämään paremmin, mikä merkitys on niiden diakoninvihkimyksellä, joista myöhemmin tulee pappeja.

Kirkon virkaan vihittyjen yhteistyö synodaalisessa kirkossa

74. Useaan otteeseen synodaalisen prosessin aikana on kiitetty piispoja, pappeja ja diakoneja siitä, että he hoitavat palvelutehtäväänsä iloiten, sitoutuneina ja omistautuen. On myös kuultu vaikeuksista, joita paimenet kohtaavat palveluvirassaan, erityisesti yksinäisyyden ja eristäytymisen kokemuksesta sekä siitä, että heitä ylikuormittavat vaatimukset vastata kaikkiin tarpeisiin. Synodin kokemus voi auttaa piispoja, pappeja ja diakoneja löytämään uudelleen yhteisvastuun palveluviran hoitamisessa, mikä edellyttää myös yhteistyötä muiden Jumalan kansan jäsenten kanssa. Tehtävien ja vastuiden laajempi jakaminen sekä roh-

keampi erottelutyö sen suhteen, mikä kuuluu nimenomaan vihityn viran tehtäviin ja mikä voidaan ja täytyy delegoida muille, edistää viran kunkin asteen hoitamista hengellisesti terveemmällä ja pastoraalisesti dynaamisemmalla tavalla. Tämä näkökulma tulee epäilemättä vaikuttamaan myös päätöksentekoprosesseihin, jotka saavat näin selvemmin synodaalisen luonteen. Se auttaa myös voittamaan klerikalismin, joka ymmärretään omaa etua tavoittelevaksi vallankäytöksi ja kirkon auktoriteetin vääristämiseksi, kun sen tulisi palvella Jumalan kansaa. Tämä ilmenee erityisesti seksuaalisina, taloudellisina, omantunnon ja vallan väärinkäytöksinä kirkon palveluvirkaa hoitavien taholta. ”Klerikalismi, jota ruokkivat sekä papit itse että maallikot, synnyttää repeämän kirkon ruumiissa, mikä ruokkii ja auttaa ylläpitämään monia niistä pahuuksista, jotka me tänään tuomitsemme” (Franciscus, Kirje Jumalan kansalle 20. elokuuta 2018).

Yhdessä lähetystehtävää varten

75. Vastauksena yhteisön ja lähetystehtävän tarpeisiin kirkko on historiansa aikana perustanut myös vihkimysvirasta erillisiä palvelutehtäviä/virkoja. Armolahjat saavat palvelutehtävän muodon, kun yhteisö ja sitä johtavat vastuunkantajat tunnustavat ne julkisesti ja ne asetetaan pysyvästi lähetystehtävän palvelukseen. Osa niistä on erityisesti suunnattu kristillisen yhteisön palvelemiseen. Erityinen merkitys on palveluviroilla, joihin liittyy asettaminen. Piispa antaa ne kerran elämässä erityisen riitin kautta sen jälkeen, kun ehdokkaat on asianmukaisesti tutkittu ja koulutettu. Kyse ei ole pelkästä mandaatista tai tehtävien jakamisesta; palveluviran antaminen on sakramentaali, joka muovaa ihmistä ja määrittää hänen tapaansa osallistua kirkon elämään ja lähetystehtävään. Latinalaisessa kirkossa näitä ovat lukijan ja

akoluutin (vrt. Franciscus, apostolinen kirje motu proprio *Spiritus Domini*, 10. tammikuuta 2021) sekä katekeetan palveluvirka (vrt. Franciscus, apostolinen kirje motu proprio *Antiquum ministerium*, 10. toukokuuta 2021). Niiden harjoittamisen ehdot ja muodot määritellään laillisen auktoriteetin mandaatilla. Piispainkokoukset määrittelevät ehdokkaille asetettavat henkilökohtaiset edellytykset ja laativat koulutuspolut näihin palveluvirkoihin pääsemiseksi.

76. Näiden rinnalla on palvelutehtäviä, joihin ei aseteta erityisellä riitillä, mutta joita harjoitetaan pysyvästi toimivaltaisen auktoriteetin mandaatilla. Tällaisia voivat olla esimerkiksi pienen kirkollisen yhteisön koordinoiminen, yhteisön rukouselämän johtaminen, karitatiivisen toiminnan järjestäminen jne., jotka vaihtelevat suuresti paikallisyhteisön ominaispiirteiden mukaan. Esimerkkinä tästä ovat katekeetat, jotka monilla Afrikan alueilla ovat aina olleet vastuussa ilman pappeja olevista yhteisöistä. Vaikka määrättyä riittiä ei ole, on suotavaa antaa palvelutehtävä mandaatilla julkisesti yhteisön edessä, jotta se todella tunnustettaisiin. On myös erityisiä ”ylimääräisiä” palvelutehtäviä, kuten ylimääräinen ehtoollisen jakajan palvelutehtävä, sunnuntailiturgioiden johtaminen papin poissa ollessa, joidenkin sakramentaalien toimittaminen ja muut vastaavat. Latinalaisen ja idän kirkkojen oikeuden kaanonit jo sallivat sen, että tietyissä tapauksissa maallikot, miehet tai naiset, voivat toimia myös kasteen ylimääräisinä jakajina. Latinalaisen oikeuden mukaan piispa (Pyhän istuimen luvalla) voi delegoida maallikoille, miehille tai naisille, avioliiton solmimisen vieton toimittamisen. Paikallisten olosuhteiden tarpeiden pohjalta on harkittava mahdollisuutta laajentaa ja vakiinnuttaa näitä tilaisuuksia maallikkojen palvelutehtävän harjoittamiseen. Lopuksi on myös spontaaneja palvelutehtäviä, jotka eivät vaadi muita ehtoja tai nimenomaista

tunnustustamista. Ne osoittavat, että kaikki uskovat osallistuvat monin tavoin kirkon lähetystehtävään lahjojensa ja karismojensa kautta.

77. Maallikoille, miehille ja naisille, on tarjottava enemmän mahdollisuuksia osallistumiseen, etsien myös uusia palvelemisen ja palvelutehtävän muotoja, vastaten aikamme pastoraalisiin tarpeisiin yhteistyön ja eriytetyn yhteisvastuun hengessä. Synodaalisesta prosessista on erityisesti noussut esiin joitakin konkreettisia tarpeita, joihin on vastattava eri kontekstien mukaisesti:

a) maallikkojen, sekä miesten että naisten, laajempi osallistuminen kirkon erotteluprosesseihin ja päätöksentekoprosessien kaikkiin vaiheisiin (päätösten valmisteluun ja tekemiseen);

b) maallikkojen, miesten ja naisten, laajempi pääsy vastuutehtäviin hiippakunnissa ja kirkollisissa instituutioissa, mukaan lukien seminaarit, instituutit ja teologiset tiedekunnat, jo voimassa olevien säännösten mukaisesti;

c) suurempi tunnustus ja vahvempi tuki Jumalalle vihittyjen miesten ja naisten elämälle ja karismoille sekä heidän sijoittamiselleen kirkollisiin vastuutehtäviin;

d) pätevien maallikkojen määrän lisääminen kanonisten prosessien tuomareina;

e) kirkon ja sen instituutioiden työntekijöiden arvokkuuden todellinen tunnustaminen ja heidän oikeuksiensa kunnioittaminen.

78. Synodaalinen prosessi on uudistanut tietoisuutta siitä, että kuunteleminen on olennainen osa kaikkea kirkon elämää: sakramenttien, erityisesti parannuksen sakramentin jakamista, katekeesia, koulutusta ja pastoraalista kanssakulkemista. Tässä valossa kokous kiinnitti huomiota ehdotukseen perustaa kuuntelemisen ja kanssakulkemisen palvelutehtävä, josta nousi esiin erilaisia näkemyksiä. Jotkut kannattivat ehdotusta, koska tällainen palvelutehtävä olisi profeetallinen tapa korostaa kuuntelemisen ja kanssakulkemisen merkitystä yhteisössä. Toiset totesivat, että kuunteleminen ja kanssakulkeminen on kaikkien kastettujen tehtävä, eikä siihen tarvita erityistä palvelutehtävää. Jotkut taas korostivat jatkotutkimuksen tarvetta, esimerkiksi sen selvittämistä, mikä olisi tämän mahdollisen palvelutehtävän suhde hengelliseen ohjaukseen, pastoraaliseen sielunhoitoon ja parannuksen sakramentin viettoon. Esitettiin myös ehdotus, että mahdollinen kuuntelemisen ja kanssakulkemisen palvelutehtävä olisi erityisesti suunnattu kirkollisen yhteisön reunamilla olevien, pois lähtemisen jälkeen palanneiden, totuutta etsivien ja Herran kohtaamiseen apua toivovien vastaanottamiseen. Niinpä tähän liittyvää erottelutyötä on tarpeen jatkaa. Paikalliskonteksteissa, joissa tämä tarve koetaan erityisen vahvana, voidaan edistää kokeiluja ja kehittää mahdollisia malleja, joiden pohjalta erottelua voidaan tehdä.

OSA III

”HEITTÄKÄÄ VERKKO”

Prosessien kääntymys

Jeesus huusi heille: ”Kuulkaa, miehet! Onko teillä mitään syötävää?” ”Ei ole”, he vastasivat. Jeesus sanoi: ”Heittäkää verkko veneen oikealle puolelle, niin saatte.” He heittivät verkon, ja kalaa tuli niin paljon, etteivät he jaksaneet vetää verkkoa ylös. (Joh. 21:5–6)

79. Kalastus ei ole tuottanut saalista, ja on jo aika palata rannalle. Silloin kuuluu vaikutusvaltainen Ääni, joka kutsuu opetuslapsia tekemään jotakin, jota he eivät yksin olisi tehneet, osoittaen mahdollisuuden, jota heidän silmänsä ja mielensä eivät kyenneet oivaltamaan: ”Heittäkää verkko veneen oikealle puolelle, niin saatte.” Synodaalisen prosessin aikana olemme pyrkineet kuuntelemaan tätä Ääntä ja ottamaan vastaan sen sanat. Rukouksessa ja veljellisessä dialogissa olemme tunnistaneet, että kirkollinen erottelukyky, päätöksentekoprosessien hoitaminen, sitoutuminen vastuullisuuteen ja tehtyjen päätösten arvioiminen ovat käytäntöjä, joiden kautta vastaamme Sanalle, joka osoittaa meille lähetyksen tiet.

80. Nämä kolme käytäntöä ovat tiiviisti toisiinsa kietoutuneita. Päätöksentekoprosessit tarvitsevat kirkollista erottelukykyä; se edellyttää kuuntelemista luottamuksen ilmapiirissä, jota läpinäkyvyys ja vastuullisuus tukevat. Luottamuksen on oltava molemminpuolista: päätöksentekijöiden on voitava luottaa Jumalan kansaan ja kuunnella sitä, ja Jumalan kansan on voitava luottaa niihin, jotka käyttävät auktoriteettia. Tämä kokonaisvaltainen näkemys tuo esiin, että kaikki nämä käytännöt riippuvat toisistaan ja tukevat toisiaan, ja ne palvelevat kirkon kykyä toteuttaa omaa lähetystehtäväänsä. Osallistuminen kirkolliseen erottelukykyyn perustuviin päätöksentekoprosesseihin ja läpinäkyvyyden, vastuullisuuden ja arvioinnin kulttuurin omaksuminen edellyttävät asianmukaista koulutusta. Se ei ole vain teknistä vaan kykenee tutkimaan myös teologisia, raamatullisia ja hengellisiä perusteita. Kaikki kastetut tarvitsevat tällaista koulutusta todistukseen, lähetykseen, pyhyyteen ja palvelemiseen, mikä korostaa yhteisvastuuta. Se saa erityisiä muotoja niille, jotka toimivat vastuutehtävissä tai kirkollisen erottelutyön palveluksessa.

Kirkollinen erottelukyky lähetystehtävää varten

81. Jotta voitaisiin edistää suhteita, jotka kykenevät tukemaan ja ohjaamaan kirkon lähetystehtävää, on ensisijaisesti harjoitettava sitä evankeliumin viisautta, jonka avulla Jerusalemin apostolinen yhteisö sinetöi ensimmäisen synodaalisen tapahtuman tuloksen sanoin: ”Pyhä Henki ja me olemme nähneet hyväksi” (Ap.t. 15:28). Tämä on sellaista erottelukykyä, jota voidaan kutsua ”kirkolliseksi”, koska sitä harjoittaa Jumalan kansa lähetystehtävää varten. Henki, jonka Isä lähettää Jeesuksen nimessä ja joka opettaa kaiken (vrt. Joh. 14:26), johdattaa uskovia

kaikkina aikoina ”koko totuuteen” (Joh. 16:13). Hänen läsnäolonsa ja jatkuvan toimintansa kautta ”apostoleilta peritty traditio jatkuu Pyhän Hengen avulla kirkossa” (DV 8). Pyytäessään hänen valoaan Jumalan kansa, joka osallistuu Kristuksen profeetalliseen tehtävään (vrt. LG 12), ”koettaa ottaa selville, mitkä niistä tapahtumista, vaatimuksista ja toiveista, jotka ovat sille yhteisiä muiden aikamme ihmisten kanssa, ovat todellisia merkkejä Jumalan läsnäolosta ja hänen suunnitelmastaan” (GS 11). Tämä erottelukyky käyttää hyväkseen kaikkia niitä viisauden lahjoja, joita Herra jakaa kirkossaan, ja juurtuu siihen uskontajuun *(sensus fidei*), jonka Henki antaa kaikille kastetuille. Tässä hengessä on uudelleen ymmärrettävä ja suunnattava synodaalisen ja missionaarisen kirkon elämä.

82. Kirkollinen erottelukyky ei ole organisatorinen tekniikka, vaan uskonelämään perustuva hengellinen käytäntö. Se edellyttää sisäistä vapautta, nöyryyttä, rukousta, keskinäistä luottamusta, avoimuutta uudelle ja antautumista Jumalan tahdolle. Se ei ole koskaan henkilökohtaisen tai ryhmänäkemyksen esiin tuomista eikä pelkkä eriävien yksilöllisten mielipiteiden summa. Kukin puhuu omantuntonsa mukaisesti, avautuen kuuntelemaan sitä, mitä toiset omantuntonsa mukaan jakavat, jotta yhdessä pyrittäisiin tunnistamaan, ”mitä Henki sanoo seurakunnille” (Ilm. 2:7). Koska kirkollinen erottelukyky edellyttää kaikkien panosta, se on samalla sekä synodaalisuuden edellytys että sen etuoikeutettu ilmaus; synodaalisuudessa eletään yhdessä todeksi yhteyttä, lähetystä ja osallistumista. Mitä enemmän kaikkia kuunnellaan, sitä rikkaampaa on erottelukyky. Siksi on olennaista edistää mahdollisimman laajaa osallistumista erotteluprosesseihin ja erityisen huolellisesti niiden mukaan ottamista, jotka ovat kristillisen yhteisön ja yhteiskunnan reunamilla.

83. Jumalan sanan kuunteleminen on kaiken kirkollisen erottelukyvyn lähtökohta ja kriteeri. Pyhä Raamattu todistaa, että Jumala on puhunut kansalleen aina siihen asti, että hän on Jeesuksessa antanut meille koko ilmoituksen täyteyden (vrt. DV 2), ja osoittaa paikat, joissa voimme kuulla hänen äänensä. Jumala kommunikoi kanssamme ennen kaikkea liturgiassa, sillä Kristus itse puhuu, ”kun pyhiä Kirjoituksia kirkossa luetaan” (SC 7). Jumala puhuu kirkon elävän tradition, sen opetusviran, pyhien kirjoitusten henkilökohtaisen ja yhteisöllisen mietiskelyn sekä kansanhurskauden käytäntöjen kautta. Jumala ilmoittaa itsensä edelleen köyhien huudossa ja ihmiskunnan historian tapahtumissa. Jumala kommunikoi kansansa kanssa myös luomakunnan kautta, jonka olemassaolo viittaa Luojan toimintaan ja jonka täyttää elämän antavan Hengen läsnäolo. Lopuksi Jumala puhuu myös jokaisen henkilökohtaisessa omassatunnossa, joka on ”ihmisen salaisin ydin ja pyhäkkö. Siellä hän on yksin Jumalan kanssa, ja sen sisimmässä kaikuu Jumalan ääni” (GS 16). Kirkollinen erottelukyky edellyttää jatkuvaa huolenpitoa ja omantunnon kasvatusta sekä *sensus fidein* kypsymistä, jotta ei unohdettaisi mitään niistä paikoista, joissa Jumala puhuu ja tulee kohtaamaan kansaansa.

84. Kirkollisen erottelutyön vaiheet voivat jäsentyä eri tavoin riippuen paikoista ja traditioista. Myös synodaalisen kokemuksen pohjalta voidaan tunnistaa joitakin keskeisiä elementtejä, jotka eivät saisi puuttua:

a) Erottelutyön kohteen selkeä esittäminen sekä asian ymmärtämiseen tarvittavien tietojen ja välineiden tarjoaminen.

b) Riittävä aika valmistautua rukoillen, Jumalan sanaa kuunnellen ja aihetta pohtien.

c) Sisäinen vapauden asenne suhteessa omiin, henkilökohtaisiin ja ryhmän etuihin sekä sitoutuminen yhteisen hyvän etsimiseen.

d) Jokaisen näkemyksen tarkkaavainen ja kunnioittava kuunteleminen.

e) Mahdollisimman laajan yksimielisyyden etsiminen, joka nousee siitä, mikä saa sydämet ”hehkumaan innosta” (vrt. Luuk. 24:32), salaamatta konflikteja tai etsimättä vain pienintä yhteistä nimittäjää.

f) Prosessia johtavien laatima muotoilu saavutetusta yksimielisyydestä ja sen esittäminen kaikille osallistujille, jotta nämä voivat ilmaista, tunnistavatko he itsensä siinä vai eivät.

Erotteluprosessin pohjalta kypsyvän asianmukaisen päätöksen tulisi johtaa hyväksyntään kaikkien taholta, myös niiden, joiden oma näkemys ei tullut yleisesti hyväksytyksi. Seuraavaksi yhteisössä on oltava vastaanottamisen aika, joka voi johtaa myöhempiin tarkasteluihin ja arviointeihin.

85. Erottelutyö tapahtuu aina konkreettisessa kontekstissa, jonka monimutkaisuus ja erityispiirteet on tunnettava mahdollisimman hyvin. Jotta tällainen erottelutyö olisi aidosti ”kirkollista”, on käytettävä tarvittavia keinoja. Näihin kuuluvat asianmukainen raamatuntutkimus, joka auttaa tulkitsemaan ja ymmärtämään pyhiä tekstejä välttäen yksipuolisia tai fundamentalistisia lähestymistapoja; kirkkoisien, tradition ja opetusviran opetusten tuntemus, kunkin erilaisen painoarvon mukaan; eri teologisten tieteenalojen panos; humanististen tieteiden, historian, yhteiskuntatieteiden ja hallintotieteiden pa-

nos, jota ilman ei ole mahdollista syvällisesti tuntea sitä kontekstia, jossa ja jonka tähden erottelutyö tapahtuu.

86. Kirkossa on suuri erottelutapojen ja vakiintuneiden menetelmien moninaisuus. Tämä moninaisuus on rikkaus: sopivasti eri konteksteihin sovellettuna lähestymistapojen moninaisuus voi osoittautua hedelmälliseksi. Yhteisen lähetystehtävän näkökulmasta on tärkeää, että ne käyvät vuoropuhelua keskenään, kadottamatta erityispiirteitään tai juuttumatta identiteettinsä puolustamiseen. Paikalliskirkoissa, alkaen pienistä kirkollisista yhteisöistä ja seurakunnista, on välttämätöntä tarjota koulutusmahdollisuuksia, jotka levittävät ja ruokkivat kirkollisen erottelukyvyn kulttuuria lähetystehtävää varten, erityisesti niille, joilla on vastuutehtäviä. Yhtä tärkeää on huolehtia kanssakulkijoiden tai fasilitaattorien koulutuksesta, joiden panos osoittautuu usein ratkaisevan tärkeäksi erotteluprosessien toteuttamisessa.

Päätöksentekoprosessien rakenne

87. Synodaalisessa kirkossa ”koko yhteisöä, jäsentensä vapaassa ja rikkaassa moninaisuudessa, kutsutaan rukoilemaan, kuuntelemaan, analysoimaan, keskustelemaan, erottelemaan ja neuvomaan päätösten tekemisessä” (CTI, n. 68) lähetystehtävää varten. Koko Jumalan kansan mahdollisimman laajan osallistumisen edistäminen päätöksentekoprosesseissa on tehokkain tie synodaalisen kirkon edistämiseksi. Jos on totta, että synodaalisuus määrittää kirkon elämän ja toiminnan tavan, se osoittaa samalla olennaisen käytännön kirkon lähetystehtävän toteuttamisessa: erotella, saavuttaa yksimielisyys ja tehdä päätöksiä hyödyntämällä erilaisia synodaalisuuden rakenteita ja instituutioita.

88. Herran koolle kutsuma ja lähettämä opetuslasten yhteisö ei ole yhdenmukainen eikä muodoton subjekti. Se on hänen ruumiinsa, joka koostuu monista ja erilaisista jäsenistä, historiallinen yhteisöllinen subjekti, jossa Jumalan valtakunta tapahtuu ”ituna ja alkuna” palvellen sen täyttä tulemista koko ihmiskunnan perheessä (vrt. LG 5). Kirkkoisät pohtivat Jumalan kansan lähetystehtävän yhteisöllistä luonnetta kolmiosaisen ”ei mitään ilman” (*nihil sine*) kautta: ”ei mitään ilman piispaa” (pyhä Ignatios Antiokialainen, Kirje trallialaisille, 2,2), ”ei mitään ilman neuvoanne [presbyteerien ja diakonien] eikä ilman kansan suostumusta” (pyhä Cyprianos Karthagolainen, Kirje presbyteeriveljille ja diakoneille, 14,4). Siellä missä tämä *nihil sine* -logiikka rikkoutuu, kirkon identiteetti hämärtyy ja sen lähetystehtävä vaarantuu.

89. Tähän ekklesiologiseen viitekehykseen sijoittuu sitoumus edistää osallistumista eriytetyn yhteisvastuun pohjalta. Jokaista yhteisön jäsentä tulee kunnioittaa ja hänen lahjojaan ja kykyjään arvostaa yhteisen päätöksenteon kannalta. Yhteisön laajuuden mukaan tarvitaan institutionaalisia, enemmän tai vähemmän jäsenneltyjä välitysmuotoja. Voimassa oleva kirkkolaki tarjoaa jo osallistumisrakenteita eri tasoilla. Niitä tämä asiakirja käsittelee myöhemmin.

90. Päätöksentekoprosessien rakennetta on aiheellista pohtia, jotta niiden toiminta olisi tehokasta. Tavallisesti ne sisältävät valmisteluvaiheen, joka tapahtuu ”yhteisen erottelutyön, kuulemisen ja yhteistyön kautta” (CTI, n. 69) ja joka antaa tietoa ja tukea varsinaiselle päätöksenteolle, joka kuuluu toimivaltaiselle auktoriteetille. Näiden kahden vaiheen välillä ei ole kilpailua tai vastakkainasettelua. Ne molemmat edistävät sitä, että tehdyt päätökset ovat tulos kaikkien kuuliaisuudesta sille, mitä Juma-

la tahtoo kirkolleen. Tämän vuoksi on edistettävä menettelyjä, joilla vastavuoroisuus kokouksen ja sitä johtavan välillä todella toteutuu, avoimina Hengelle ja keskinäisen luottamuksen ilmapiirissä, kun etsitään mahdollisimman suurta yksimielisyyttä. Prosessin tulee myös sisältää päätöksen toimeenpanovaihe ja sen arviointi, jossa osallisten tehtävät jäsentyvät uudelleen uusilla tavoilla.

91. Tietyissä tapauksissa jo voimassa oleva kirkkolaki edellyttää, että ennen päätöksen tekemistä kirkollisen auktoriteetin on suoritettava kuuleminen. Pastoraalinen auktoriteetti on velvollinen kuuntelemaan niitä, jotka osallistuvat kuulemiseen, eikä se voi sen jälkeen toimia ikään kuin ei olisi heitä kuullut. Auktoriteetti ei siksi poikkea kuulemisen tuloksesta silloin, kun se on yksimielinen, paitsi jos on olemassa painavampi syy (vrt. CIC, kaan. 127, § 2, 2°; CCEO, kaan. 934, § 2, 3°), joka on asianmukaisesti ilmaistava. Kuten missä tahansa yhteisössä, joka elää oikeudenmukaisuuden mukaan, kirkossa vallankäyttö ei ole mielivaltaisen tahdon pakottamista. Eri toteuttamistavoissaan sen on aina palveltava yhteyttä ja Kristuksen totuuden vastaanottamista, totuuden, jossa ja jota kohti Pyhä Henki meitä johdattaa eri aikoina ja eri tilanteissa (vrt. Joh. 14:16).

92. Synodaalisessa kirkossa piispan, piispainkollegion ja Rooman piispan päätöksentekovalta on luovuttamaton, koska se on juurtunut kirkon hierarkkiseen rakenteeseen, jonka Kristus on asettanut palvelemaan ykseyttä ja oikeutetun moninaisuuden kunnioittamista (vrt. LG 13). Tämä vallankäyttö ei kuitenkaan ole ehdotonta: se ei voi sivuuttaa yleissuuntaa, joka nousee esiin asianmukaisessa erottelutyössä kuulemisprosessin aikana, varsinkin jos se tapahtuu virallisten osallistumiselinten kautta. Niinpä kuulemisen ja harkinnan vastakkainasettelu päätöksen-

teossa ei ole sopivaa: kirkossa harkinta tapahtuu kaikkien avulla eikä koskaan ilman pastoraalista auktoriteettia, joka tekee päätöksen virkansa nojalla. Tästä syystä kanonisen lain toistuva ilmaisu ”ainoastaan neuvoa-antava (*tantum consultivum*) ääni” on arvioitava uudelleen, jotta mahdolliset epäselvyydet poistetaan. Näyttää aiheelliselta toteuttaa kanonisen lain tarkistus synodaaliselta kannalta, selventäen kuulemisen ja harkinnan eroa ja suhdetta ja valaisten niiden vastuuta, jotka eri rooleissa osallistuvat päätöksentekoprosesseihin.

93. Päätöksentekoprosessien hedelmällisyyden kannalta on ratkaisevan tärkeää, että ne toteutetaan järjestyneesti ja että osallistujat omaksuvat selkeästi vastuunsa:

a) Erityisesti kirkollisen auktoriteetin tehtäviin kuuluu: määritellä selkeästi kuulemisen ja harkinnan kohde ja selventää, kenellä on lopullinen vastuu päätöksenteosta; tunnistaa ne, joita on kuultava, myös heidän erityisosaamisensa tai asianosaisuutensa vuoksi; huolehtia siitä, että kaikilla osallistujilla on tosiasiallinen pääsy olennaisiin tietoihin, jotta he voivat muodostaa mielipiteensä perustellusti.

b) Niillä, jotka antavat lausuntonsa kuulemisessa, yksilöinä tai kollegiaalisen elimen jäseninä, on vastuu: antaa rehellinen ja vilpitön lausunto tietämyksen ja omantunnon mukaisesti; kunnioittaa saamansa tiedon luottamuksellisuutta; muotoilla oma näkemyksensä selkeästi ja tunnistaen sen pääkohdat. Tällöin kirkollinen auktoriteetti voi selittää, miten se on otettu harkinnassa huomioon, mikäli päätös poikkeaa lausunnossa ilmaistusta näkemyksestä.

c) Kun toimivaltainen auktoriteetti on tehnyt päätöksen, kunnioittaen kuulemisprosessia ja selkeästi ilmaisten sen perustelut, kaikki kastetut ovat yhteyden siteen vuoksi velvollisia kunnioittamaan päätöstä ja toteuttamaan sen, vaikka se ei vastaisikaan heidän omaa näkemystään. Heillä on kuitenkin velvollisuus osallistua rehellisesti myös arviointivaiheeseen. Aina on myös mahdollista vedota ylempään auktoriteettiin laissa säädetyllä tavalla.

94. Päätöksentekoprosessien oikea ja määrätietoinen synodaalinen toteuttaminen edistää Jumalan kansan kasvua osallistavalta kannalta, varsinkin kanonisen lain tarjoamien institutionaalisten keinojen ja erityisesti osallistumiselinten kautta. Ilman konkreettisia lyhyen aikavälin muutoksia synodaalisen kirkon visio ei ole uskottava, ja tämä vieraannuttaa ne Jumalan kansan jäsenet, jotka ovat ammentaneet voimaa ja toivoa synodaaliselta tieltä. Paikalliskirkkojen on löydettävä sopivia tapoja toteuttaa nämä muutokset.

Läpinäkyvyys, vastuullisuus ja arviointi

95. Päätöksentekoprosessi ei pääty itse päätöksen tekemiseen. Siihen liittyen ja sen jälkeen on oltava vastuullisuuden ja arvioinnin käytäntöjä, joita toteutetaan evankeliumin kriteereistä nousevan läpinäkyvyyden hengessä. Tilivelvollisuus omasta palvelutehtävästä yhteisölle kuuluu vanhimpaan traditioon, jo apostoliseen kirkkoon. Apostolien tekojen luvussa 11 annetaan tästä esimerkki: kun Pietari palaa Jerusalemiin kastettuaan pakana Corneliuksen, ”ympärileikatut veljet syyttelivät häntä siitä, että hän oli vieraillut ympärileikkaamattomien luona ja aterioinut heidän kanssaan” (Ap.t. 11:2–3). Pietari vastaa kertomalla perusteet toiminnalleen.

96. Erityisesti on toivottu, että läpinäkyvyyden merkitystä valaistaisiin tarkemmin. Synodaalisessa prosessissa se on liitetty käsitteisiin kuten totuus, uskollisuus, selkeys, rehellisyys, eheys, johdonmukaisuus, hämäryyden, tekopyhyyden ja kaksimielisyyden torjuminen ja taka-ajatusten puuttuminen. Tässä yhteydessä on tuotu esiin evankeliumin autuaaksijulistus puhdassydämisille (vrt. Matt. 5:8), käsky olla ”viattomia kuin kyyhkyset” (Matt. 10:16) sekä apostoli Paavalin sanat: ”Olemme hylänneet kaiken salakähmäisen, emme toimi petollisesti emmekä vääristele Jumalan sanaa, vaan tuomme esiin totuuden ja toivomme, että jokainen omassatunnossaan arvioi meidät Jumalan edessä” (2. Kor. 4:2). Näin ollen läpinäkyvyydellä tarkoitetaan pyhään Raamattuun juurtunutta perusasennetta, ei sarjaa hallinnollisia menettelytapoja ja -sääntöjä. Oikeassa evankelisessa merkityksessään läpinäkyvyys ei vaaranna yksityisyyden ja luottamuksellisuuden kunnioittamista eikä ihmisten, heidän arvokkuutensa ja oikeuksiensa suojelemista, edes siviiliviranomaisten kohtuuttomien vaatimusten edessä. Tämä ei kuitenkaan koskaan voi oikeuttaa evankeliumin vastaisia käytäntöjä eikä sen verukkeella voi ohittaa eikä peitellä pahan vastaista toimintaa. Mitä tulee rippisalaisuuteen, ”sakramentaalinen sinetti on välttämätön, eikä millään inhimillisellä vallalla ole siihen tuomiovaltaa eikä se voi sitä itselleen vaatia” (Franciscus, puhe Apostolisen katumustuomioistuimen järjestämän XXX forum internumin kurssin osallistujille 29.3.2019).

97. Edellä kuvattu läpinäkyvä asenne turvaa luottamuksen ja uskottavuuden, joita suhteita kunnioittava synodaalinen kirkko tarvitsee. Kun luottamus rikotaan, seurauksista kärsivät erityisesti heikoimmat ja haavoittuvimmat. Siellä, missä kirkkoon luotetaan, läpinäkyvyyden, vastuullisuuden ja arvioinnin käytännöt vahvistavat sitä entisestään; siellä, missä kirkon uskot-

tavuutta on jälleenrakennettava, nämä käytännöt ovat vielä tärkeämpiä. Tämä on erityisen tärkeää alaikäisten ja haavoittuvaisten ihmisten suojelemisessa (*safeguarding*).

98. Nämä käytännöt auttavat varmistamaan kirkon uskollisuuden omalle lähetystehtävälleen. Niiden puuttuminen on yksi klerikalismin seurauksista ja samalla sen polttoaine. Klerikalismi perustuu implisiittiseen oletukseen, että kirkossa auktoriteettia käyttävien ei tarvitse tehdä tiliä teoistaan ja päätöksistään, ikään kuin he olisivat muusta Jumalan kansasta erillään tai sen yläpuolella. Läpinäkyvyyteen ja vastuullisuuteen ei pidä vedota ainoastaan seksuaalisen, taloudellisen tai muun hyväksikäytön yhteydessä. Ne koskevat myös paimenten elämäntyyliä, pastoraalisia suunnitelmia, evankelioinnin menetelmiä ja tapaa, jolla kirkko kunnioittaa ihmisen arvokkuutta, esimerkiksi sen omissa instituutioissa työskentelevien työolosuhteita.

99. Jos synodaalinen kirkko haluaa olla vastaanottava, vastuullisuudesta on tultava käytäntö kaikilla tasoilla. Kuitenkin niillä, joilla on auktoriteettiasema, on tässä suhteessa suurempi vastuu, ja heidät kutsutaan tekemään tiliä Jumalalle ja hänen kansalleen. Vaikka vuosisatojen ajan on säilynyt käytäntö tehdä tiliä esimiehille, on palautettava ulottuvuus, jossa auktoriteetti tekee tiliä myös yhteisölle. Jumalalle vihityn elämän kokemuksen kautta vakiintuneet instituutiot ja menettelytavat (kuten kapituli-istunnot, kanoniset vierailut jne.) voivat olla tässä suhteessa innoituksen lähteenä.

100. Yhtä lailla tarvitaan rakenteita ja muotoja, joilla säännöllisesti arvioidaan kaikenlaisten palveluviran vastuiden hoitamista. Tällainen arviointi ei ole yksilöiden tuomitsemista: sen avulla voidaan pikemminkin tuoda esiin myönteisiä puolia ja mahdol-

lisia parannuskohteita palveluvirkavastuussa olevien toiminnassa. Se auttaa myös kirkkoa oppimaan kokemuksesta, tarkentamaan toimintasuunnitelmia, arvioimaan päätösten vaikutuksia suhteessa kirkon lähetystehtävään ja kuuntelemaan tarkasti Pyhän Hengen ääntä.

101. Kanonisissa normeissa jo säädettyjen kriteerien ja valvontamekanismien ohella on paikalliskirkkojen ja erityisesti niiden yhteenliittymien vastuulla rakentaa synodaalisella tavalla tehokkaita vastuullisuuden ja arvioinnin muotoja ja menettelyjä. Niiden on oltava kontekstiin sopivia ja otettava huomioon kansallinen lainsäädäntö, yhteiskunnan oikeutetut odotukset ja saatavilla oleva asiantuntemus. Tässä työssä on suosittava osallistavaa arviointia, hyödynnettävä niiden – erityisesti maallikoiden – osaamista, joilla on enemmän kokemusta vastuullisuus- ja arviointiprosesseista, sekä tunnistettava ja sovellettava kirkolliseen kontekstiin yhteiskunnassa jo olevia hyviä käytäntöjä. Paikallistasolla toteutettavat vastuullisuus- ja arviointiprosessit tulee sisällyttää *Ad limina* -vierailujen yhteydessä esitettävään raporttiin.

102. Erilaisiin konteksteihin soveltuvin muodoin näyttää välttämättömältä taata ainakin seuraavat asiat:

a) Talousneuvostojen todellinen toimivuus.

b) Jumalan kansan, erityisesti sen asiantuntevimpien jäsenten, todellinen osallistuminen pastoraalisiin ja taloudellisiin suunnitelmiin.

c) Vuosittaisen talousraportin laatiminen ja julkaiseminen (paikalliseen kontekstiin soveltuvalla ja saavutettavalla tavalla),

mahdollisuuksien mukaan ulkoisten tilintarkastajien vahvistamana, jotta kirkon ja sen instituutioiden varojen ja taloudellisten resurssien hallinta olisi läpinäkyvää.

d) Vuosittaisen raportin laatiminen ja julkaiseminen kirkon lähetystehtävän toteuttamisesta, johon sisällytetään myös aloitteet alaikäisten ja haavoittuvaisten henkilöiden suojelemiseksi (*safeguarding*) sekä maallikoiden pääsyn edistäminen auktoriteettiasemiin ja heidän osallistumisensa päätöksentekoprosesseihin, täsmentäen myös sukupuolijakauman.

e) Säännölliset arviointimenettelyt kirkon kaikkien palvelutehtävien ja virkojen hoitamisesta.

Meidän on ymmärrettävä, ettei kyse ole byrokraattisesta velvoitteesta sen itsensä takia, vaan viestintäpyrkimyksestä, joka osoittautuu voimakkaaksi kasvatuskeinoksi kulttuurin muutoksen kannalta. Samalla se auttaa tekemään näkyvämmiksi monet kirkon ja sen instituutioiden arvokkaat aloitteet, jotka jäävät liian usein piiloon.

Synodaalisuus ja osallistumiselimet

103. Kastettujen osallistuminen päätöksenteko-, tilivelvollisuus- ja arviointiprosesseihin tapahtuu institutionaalisten rakenteiden kautta, ennen kaikkea niiden osallistumiselinten kautta, jotka kanoninen oikeus jo säätää paikalliskirkon tasolla. Latinalaisessa kirkossa nämä ovat: hiippakuntasynodi (vrt. CIC, kaan. 466), pappienneuvosto (vrt. CIC, kaan. 500, § 2), hiippakunnan pastoraalineuvosto (vrt. CIC, kaan. 514, § 1), seurakunnan pastoraalineuvosto (vrt. CIC, kaan. 536), hiippakunnan

ja seurakunnan talousneuvostot (vrt. CIC, kaan. 493 ja 537). Idän katolisissa kirkoissa nämä ovat: eparkiasynodi (vrt. CCEO, kaan. 235 ss.), eparkian talousneuvosto (vrt. CCEO, kaan. 262 ss.), pappienneuvosto (vrt. CCEO, kaan. 264), eparkian pastoraalineuvosto (vrt. CCEO, kaan. 272 ss.), seurakuntaneuvostot (vrt. CCEO, kaan. 295). Näiden jäsenet osallistuvat oman kirkollisen roolinsa ja erilaisten vastuidensa ja kykyjensä perusteella (armolahjat, palvelutehtävät, kokemus, pätevyys jne.). Kukin näistä elimistä osallistuu erottelutyöhön, jota tarvitaan inkulturoitua evankeliumin julistusta, yhteisön omalla alueellaan toteuttamaa lähetystehtävää ja kastettujen todistusta varten. Ne osallistuvat myös päätöksentekoprosesseihin säädetyissä muodoissa ja ovat tilivelvollisuuden ja arvioinnin aluetta, sillä niidenkin on arvioitava toimintaansa ja tehtävä siitä tiliä. Osallistumiselimet ovat yksi lupaavimmista alueista, joilla voidaan toimia synodaalisten suuntaviivojen nopeaksi toimeenpanemiseksi, mikä johtaa lyhyessä ajassa havaittaviin muutoksiin.

104. Synodaalinen kirkko perustuu näiden osallistumiselinten todelliseen eikä vain nimelliseen olemassaoloon, toimivuuteen ja elinvoimaisuuteen. Tämä edellyttää, että ne toimivat kanonisten säännösten tai oikeutettujen tapojen mukaisesti ja toimintaansa koskevia sääntöjä ja säädöksiä kunnioittaen. Tästä syystä niiden olemassaolo on tehtävä pakolliseksi, kuten kaikissa synodaaliprosessin vaiheissa on pyydetty, ja niiden on voitava toteuttaa roolinsa täysin, ei vain muodollisesti, paikalliskontekstiin sopivalla tavalla.

105. Samoin on käsiteltävä näiden elinten toimintaa, alkaen synodaalisen työskentelymetodin omaksumisesta. Hengellinen keskustelu, asianmukaisin sovelluksin, voi olla viitekohtana. Erityistä huomiota on kiinnitettävä jäsenten valintatapaan. Kun

vaalia ei ole säädetty, on toteutettava synodaalinen kuuleminen, joka ilmaisee mahdollisimman paljon yhteisön tai paikalliskirkon todellisuutta, ja toimivaltainen auktoriteetti tekee nimityksen sen tulosten perusteella, kunnioittaen edellä kuvattua suhdetta kuulemisen ja harkinnan välillä. On myös huolehdittava siitä, että hiippakunnallisten ja seurakunnallisten pastoraalineuvostojen jäsenillä on mahdollisuus ehdottaa asioita asialistalle, samoin kuin pappienneuvoston jäsenillä on.

106. Yhtä lailla huomiota vaatii osallistumiselinten kokoonpano, jotta voitaisiin edistää naisten, nuorten, köyhien tai syrjäytyneiden suurempaa osallistumista. Lisäksi on olennaista, että näissä elimissä on mukana kastettuja, jotka todistavat uskosta tavallisen elämän todellisuuksissa ja tunnistettavasti sitoutuvat apostoliseen ja missionaariseen elämään, eikä vain henkilöitä, jotka osallistuvat kirkon sisäisen elämän ja palveluiden järjestämiseen. Näin kirkollinen erottelukyky hyötyy suuremmasta avoimuudesta, kyvystä analysoida todellisuutta ja näkökulmien moninaisuudesta. Eri kontekstien tarpeiden mukaan voi olla hyvä mahdollistaa muiden kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen edustajien osallistuminen, kuten tässä synodaalikokouksessa, tai alueen muiden uskontojen edustajien osallistuminen. Paikalliskirkot ja niiden yhteenliittymät voivat helpommin määritellä osallistumiselinten kokoonpanon kriteerit, jotka sopivat kuhunkin kontekstiin.

107. Synodin yleiskokous kiinnitti erityistä huomiota jo käynnissä oleviin uudistuskokemuksiin ja hyviin käytäntöihin, kuten pastoraalineuvostojen verkoston luominen perusyhteisöjen, seurakuntien ja alueiden tasolla sekä hiippakunnallisen pastoraalineuvostojen kesken. Konsultaation ja kuulemisen malliksi ehdotetaan myös kirkollisten kokoontumisten järjestämistä

kaikilla tasoilla säännöllisin väliajoin. On pyrittävä siihen, ettei kuuleminen rajoitu vain katolisen kirkon sisälle, vaan on avoin myös muiden kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen panoksen kuulemiselle ja huomioi myös muut alueen uskontokunnat.

108. Istunto ehdottaa, että hiippakuntasynodia ja eparkiasynodia arvostettaisiin enemmän elimenä, jossa piispa voi säännöllisesti kuulla hänelle uskottua Jumalan kansan osaa. Hiippakuntasynodi on kuuntelemisen, rukouksen ja erottelukyvyn paikka, erityisesti kun on kyse paikalliskirkon elämää ja lähetystehtävää koskevista valinnoista. Hiippakuntasynodi voi myös toimia tilivelvollisuuden ja arvioinnin paikkana: siinä piispa esittää selonteon pastoraalisesta toiminnasta eri alueilla, pastoraalisuunnitelman toteuttamisesta, koko kirkon synodaalisten prosessien vastaanottamisesta, *safeguarding*-toimista sekä talouden ja omaisuuden hoidosta. Tämän vuoksi on tarpeen vahvistaa asiaa koskevia kanonisia säädöksiä, jotta ne paremmin heijastaisivat kunkin paikalliskirkon missionaarista ja synodaalista luonnetta, ja säätää, että hiippakuntasynodit ja eparkiasynodit kokoontuvat säännöllisin väliajoin eivätkä liian harvoin.

OSA IV

RUNSAS SAALIS

Siteiden kääntymys

Muut opetuslapset tulivat veneellä ja vetivät kalojen täyttämää verkkoa perässään... Simon Pietari meni veneeseen ja veti verkon maihin. Se oli täynnä isoja kaloja, mutta vaikka kaloja oli paljon – kaikkiaan sataviisikymmentäkolme – verkko ei revennyt (Joh. 21:8,11).

109. Ylösnousseen Kristuksen sanan mukaan heitetyt verkot toivat runsaan saaliin. Kaikki tekevät yhteistyötä verkkoa vetäessään, ja Pietarilla on erityinen rooli. Evankeliumissa kalastaminen on yhdessä tehty teko: jokaisella on oma tehtävänsä, erilainen mutta yhdessä toisten kanssa koordinoitu. Tällainen on synodaalinen kirkko: se koostuu siteistä, jotka yhdistävät meidät keskinäiseen yhteyteen, ja paikoista, joissa kaikkien kansojen ja kulttuurien moninaisuudelle on tilaa. Nykyaikana, kun kokemuksemme paikoista, joihin kirkko on juurtunut ja joissa se pyhiinvaeltaa, on muuttumassa, on uudella tavalla vaalittava lahjojen vaihtoa ja meitä toisiimme yhdistävää siteiden verkostoa. Siinä meitä tukee toisiinsa ja Rooman piispaan yhteydessä olevien piispojen palvelutehtävä.

Juurtuneina ja pyhiinvaeltajina

110. Evankeliumin julistaminen herättää uskon miesten ja naisten sydämissä ja johtaa paikalliskirkon perustamiseen tietyssä paikassa. Kirkkoa ei voida ymmärtää ilman juurtumista konkreettiseen alueeseen, paikkaan ja aikaan, jossa syntyy jaettu kokemus pelastavan Jumalan kohtaamisesta. Kirkon paikallinen ulottuvuus säilyttää tiettyihin kulttuurisiin ja historiallisiin konteksteihin juurtuneiden uskonilmaisujen rikkaan moninaisuuden. Paikalliskirkkojen välinen yhteys tekee näkyväksi uskovien yhteyden yhdessä kirkossa. Synodaalinen kääntymys kutsuu näin jokaista ihmistä laajentamaan sydämensä tilaa. Sydän on ensimmäinen ”paikka”, jossa suhteemme saavat vastakaikua, juurtuneina jokaisen henkilökohtaiseen suhteeseen Kristuksen Jeesuksen ja hänen kirkkonsa kanssa. Tämä on lähtökohta ja edellytys kaikissa yhteenkuuluvuuden siteiden ja kirkkona olemisen paikkojen synodaalisissa uudistuksissa. Pastoraalinen toiminta ei voi rajoittua hoitamaan vain niiden suhteita, jotka jo kokevat olevansa sopusoinnussa, vaan sen tulee edistää kohtaamista kaikkien miesten ja naisten kanssa.

111. Juurtumisen kokemus joutuu kohtaamaan nykyajan syvälliset sosiokulttuuriset muutokset, jotka muuttavat käsitystämme paikoista. ”Paikkaa” ei voida enää ymmärtää pelkästään maantieteellisenä ja tilallisena käsitteenä, vaan meidän aikanamme se tarkoittaa kuulumista suhdeverkostoon ja kulttuuriin, jonka alueelliset juuret ovat dynaamisempia ja joustavampia kuin koskaan ennen. Kaupungistuminen on yksi tämän muutoksen päätekijöistä: nykyään, ensimmäistä kertaa ihmiskunnan historiassa, suurin osa maailman väestöstä elää kaupunkialueilla. Suurkaupungit ovat usein ihmisjoukkojen kasaumia ilman historiaa ja identiteettiä, ja niissä ihmiset elävät irrallaan.

Perinteiset alueelliset siteet muuttavat merkitystään, tehden seurakuntien ja hiippakuntien rajat vähemmän selviksi. Kirkko on kutsuttu elämään näissä konteksteissa, rakentamaan uudelleen yhteisöelämää, antamaan kasvot anonyymeille todellisuuksille ja rakentamaan veljellisiä suhteita. Tätä varten ei pidä vain arvostaa yhä edelleen käyttökelpoisia rakenteita, vaan tarvitaan myös missionaarista luovuutta, joka etsii uusia pastoraalisen toiminnan muotoja ja tunnistaa konkreettisia huolenpidon polkuja. On kuitenkin yhä totta, että maaseutualueita – joista jotkut ovat todellisia olemassaolon periferioita – ei saa laiminlyödä, vaan ne vaativat erityistä pastoraalista huomiota, samoin kuin syrjäytymisen ja ulossulkemisen paikatkin.

112. Ajallemme on myös leimallista lisääntyvä ihmisten liikkuvuus, jolla on monia syitä. Pakolaiset ja siirtolaiset muodostavat usein dynaamisia yhteisöjä myös uskontonsa harjoittamisessa, tehden monikulttuurisiksi ne paikat, joihin he asettuvat. Jotkut heistä säilyttävät tiiviit siteet lähtömaihinsa, erityisesti digitaalisen median avulla, ja kokevat vaikeaksi solmia siteitä uudessa maassaan; toiset taas jäävät juurettomiksi. Myös kohdemaiden asukkaille uusien tulijoiden vastaanottaminen on haaste. Kaikki kokevat vaikutuksen, joka johtuu erilaista maantieteellistä, kulttuurista ja kielellistä alkuperää olevien ihmisten kohtaamisesta, ja kaikki on kutsuttu rakentamaan kulttuurienvälisiä yhteisöjä. Muuttoliikeilmiön vaikutusta kirkkojen elämään ei pidä väheksyä. Tässä suhteessa joidenkin idän katolisten kirkkojen tilanne on kuvaava, sillä yhä suurempi osa niiden uskovista elää diasporassa. Tarvitaan uusia lähestymistapoja, jotta yhteydet omaan alkuperäiseen kirkkoon säilyisivät ja samalla syntyisi uusia siteitä, jotka kunnioittavat erilaisia hengellisiä ja kulttuurisia juuria.

113. Digitaalisen kulttuurin leviäminen, joka näkyy erityisen selvästi nuorten keskuudessa, muuttaa syvällisesti paikan ja ajan kokemusta. Se vaikuttaa päivittäisiin toimintoihin, viestintään ja ihmissuhteisiin, myös uskoon. Internetin tarjoamat mahdollisuudet muokkaavat uudelleen suhteita, siteitä ja rajoja. Vaikka olemme nykyään yhteydessä enemmän kuin koskaan, koemme usein yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Sosiaalista mediaa voivat lisäksi hyödyntää omia taloudellisia ja poliittisia etujaan tavoittelevat tahot, jotka manipuloivat ihmisiä, levittävät ideologioita ja synnyttävät aggressiivista polarisaatiota. Tämä todellisuus on yllättänyt meidät valmistautumattomina ja vaatii meitä kohdentamaan resursseja, jotta digitaalisesta ympäristöstä tulisi profeetallinen lähetystyön ja julistamisen paikka. Paikalliskirkkojen tulee rohkaista, tukea ja saattaa niitä, jotka toimivat lähetystehtävän parissa digitaalisessa ympäristössä. Myös kristilliset digitaaliset yhteisöt ja ryhmät, erityisesti nuorten ryhmät, on kutsuttu pohtimaan, miten ne luovat yhteenkuuluvuuden siteitä, edistävät kohtaamista ja vuoropuhelua sekä tarjoavat koulutusta vertaisten kesken, kehittäen synodaalista tapaa olla kirkko. Internet, joka rakentuu yhteyksistä, tarjoaa uusia mahdollisuuksia elää entistä paremmin todeksi kirkon synodaalista ulottuvuutta.

114. Nämä yhteiskunnalliset ja kulttuuriset kehityskulut haastavat kirkkoa pohtimaan uudelleen ”paikallisen” ulottuvuutensa merkitystä ja arvioimaan sen organisatorisia muotoja, jotta ne voisivat paremmin palvella kirkon tehtävää. Vaikka tunnustamme, että konkreettisiin maantieteellisiin ja kulttuurisiin konteksteihin juurtumisella on arvoa, on välttämätöntä ymmärtää ”paikka” historiallisena todellisuutena, jossa inhimillinen kokemus muotoutuu. Juuri siellä, siinä rakentuvien suhteiden kudoksessa, kirkko on kutsuttu ilmaisemaan sakramentaalisuuttaan (vrt. LG 1) ja toteuttamaan lähetystehtäväänsä.

115. Paikan ja tilan välinen suhde johdattaa meidät pohtimaan myös kirkkoa ”kotina”. Kun sitä ei ymmärretä suljettuna, saavuttamattomana ja hinnalla millä hyvänsä puolustettavana tilana, kodin kuva tuo mieleen vastaanottamisen, vieraanvaraisuuden ja osallisuuden mahdollisuuden. Luomakunta itse on yhteinen kotimme, jossa yhden ihmisperheen jäsenet elävät yhdessä kaikkien muiden luotujen kanssa. Meidän tehtävämme – Hengen tukemana – on varmistaa, että kirkko koetaan vastaanottavaiseksi kodiksi, kohtaamisen ja pelastuksen sakramentiksi, yhteyden kouluksi kaikille Jumalan pojille ja tyttärille. Kirkko on myös Jumalan kansa, joka kulkee Kristuksen kanssa, ja sen sisällä jokainen on kutsuttu olemaan toivon pyhiinvaeltaja. Tästä merkkinä on perinteinen pyhiinvaelluskäytäntö. Kansanhurskaus on yksi synodaalisen ja missionaarisen kirkon paikoista.

116. Paikalliskirkko, ymmärrettynä hiippakunnaksi tai eparkiaksi, on perusalue, jossa kastettujen yhteys Kristuksessa tulee täydellisimmin ilmi. Siinä yhteisö kokoontuu eukaristian viettoon piispan johdolla. Jokaisella paikalliskirkolla on oma sisäinen rakenteensa ja samalla se on suhteessa muihin paikalliskirkkoihin.

117. Yksi tärkeimmistä historian meille välittämistä paikalliskirkon rakenteista on seurakunta. Seurakuntayhteisö, joka kokoontuu viettämään eukaristiaa, on etuoikeutettu paikka suhteille, vastaanottamiselle, erottelukyvylle ja lähetystehtävälle. Muutokset siinä, miten ymmärrämme ja elämme todeksi suhteemme paikallisalueeseen, vaativat sen muodon uudelleenajattelua. Seurakunnalle on ominaista, että se on yhteisö, joka ei perustu omaan valintaan. Siellä kokoontuu ihmisiä eri sukupolvista, ammateista, maantieteellisistä taustoista, yhteiskuntaluokista ja elämäntilanteista. Vastatakseen lähetystehtävän uusiin

tarpeisiin seurakunnan on avauduttava uudenlaisille pastoraalisille toimintamuodoille, jotka ottavat huomioon ihmisten liikkuvuuden ja ”eksistentiaalisen alueen”, joissa heidän elämänsä tapahtuu. Korostamalla erityisesti kristillisen initiaation merkitystä sekä tarjoamalla kanssakulkemista ja koulutusta seurakunta kykenee tukemaan ihmisiä eri elämänvaiheissa ja heidän lähetystehtävässään maailmassa. Näin käy selvemmäksi, ettei seurakunta ole itseensä keskittynyt, vaan suuntautunut lähetystehtävään. Se on kutsuttu tukemaan niin monia sitoutuneita ihmisiä, jotka eri tavoin elävät todeksi uskoaan ja todistavat siitä ammatissaan ja yhteiskunnallisessa, kulttuurisessa ja poliittisessa toiminnassaan. Monilla maailman alueilla pienet kristilliset yhteisöt tai perusyhteisöt tarjoavat maaperän, jossa läheiset ja vastavuoroiset suhteet voivat kukoistaa, tarjoten mahdollisuuden konkreettiseen synodaalisuuden kokemukseen.

118. Tunnustamme, että Jumalalle vihityn elämän yhteisöt, apostolisen elämän yhteisöt sekä yhdistykset, liikkeet ja uudet yhteisöt kykenevät juurtumaan paikallisesti ja samalla yhdistämään erilaisia paikkoja ja ympäristöjä, usein kansallisella tai kansainvälisellä tasolla. Usein juuri niiden toiminta – yhdessä monien yksittäisten ihmisten ja epämuodollisten ryhmien toiminnan kanssa – vie evankeliumia mitä erilaisimpiin paikkoihin: sairaaloihin, vankiloihin, vanhainkoteihin, maahanmuuttajien, alaikäisten, syrjäytyneiden ja väkivallan uhrien vastaanottokeskuksiin; kasvatus- ja koulutuspaikkoihin, kouluihin ja yliopistoihin, joissa nuoret ja perheet kohtaavat; kulttuurin, politiikan ja kokonaisvaltaisen inhimillisen kehityksen areenoille, joissa kuvitellaan ja rakennetaan uusia yhdessä elämisen muotoja. Katsomme kiitollisina myös luostareita, jotka ovat kokoontumisen ja erottelukyvyn paikkoja ja profeetallinen merkki ”jostakin enemmästä”, joka koskee koko kirkkoa ja ohjaa sen

tietä. Erityinen vastuu tämän moninaisuuden elävöittämisestä ja ykseyden siteiden vaalimisesta kuuluu hiippakunnan tai eparkian piispalle. Instituuttien ja yhteisöjen on toimittava yhdessä paikalliskirkon kanssa, osallistuen synodaalisuuden dynamiikkaan.

119. Myös paikalliskirkon ja maailmanlaajuisen kirkon ”välitasolla” olevien paikkojen – kuten kirkkoprovinssien sekä kirkkojen kansallisten ja maanosaisittaisten ryhmittymien – arvostaminen voi edistää kirkon merkityksellisempää läsnäoloa nykyajan paikoissa. Lisääntynyt liikkuvuus ja nykyinen toisiinsa kytkeytyneisyys tekevät kirkkojen rajoista joustavampia ja vaativat usein ajattelemaan ja toimimaan ”laajalla kulttuurialueella”, jossa tulee torjua kaikenlainen ”väärä partikularismi” ja jossa kristillisen elämän tulee mukautua ” kunkin kulttuurin henkeen ja erikoislaatuun” (AG 22).

Lahjojen vaihto

120. Se, kuinka kuljemme yhdessä Jeesuksen opetuslapsina eri paikoissa, moninaisine armolahjoinemme ja palvelutehtävinemme ja vaihtaen lahjoja kirkkojen välillä, on vaikuttava merkki Jumalan rakkauden ja laupeuden läsnäolosta Kristuksessa, joka Pyhän Hengen henkäyksessä seuraa, tukee ja ohjaa ihmiskunnan matkaa kohti Jumalan valtakuntaa. Tämä lahjojen vaihto koskee kaikkia kirkon elämän ulottuvuuksia. Kirkko on perustettu Kristuksessa Jumalan kansaksi kaikista maan kansoista ja dynaamisesti jäsentynyt paikalliskirkkojen, niiden ryhmittymien ja *sui iuris* -kirkkojen yhteydeksi yhdessä katolisessa kirkossa. Se toteuttaa tehtäväänsä edistäen ja omaksuen ”kansojen kykyjä, henkisiä rikkauksia ja tapoja, sikäli kuin nämä ovat

hyviä, ja omaksuessaan samalla puhdistaa, voimistaa ja jalostaa niitä" (LG 13). Apostoli Pietarin kehotusta – "Palvelkaa kukin toistanne sillä armolahjalla, jonka olette saaneet, Jumalan moninaisen armon hyvinä haltijoina" (1. Piet. 4:10) – voidaan ilman muuta soveltaa jokaiseen paikalliskirkkoon. Paradigmaattinen ja inspiroiva esimerkki tällaisesta lahjojen vaihdosta, joka vaatii nykyään erityistä huomiota muuttuneiden ja painavien historiallisten olosuhteiden vuoksi, on latinalaisen tradition kirkkojen ja idän katolisten kirkkojen välinen suhde. Merkittävä uuden ja toivon horisontti, jossa voidaan toteuttaa lahjojen vaihtoa, yhteisen hyvän etsintää ja koordinoitua sitoutumista maailmanlaajuisesti merkittäviin sosiaalisiin kysymyksiin, tulee esiin esimerkiksi laajoilla valtioiden rajat ylittävillä ja kulttuurienvälisillä alueilla, kuten Amazonilla, Kongojoen valuma-alueella ja Välimerellä.

121. Kirkko, sekä paikallistasolla että katolisessa ykseydessään, pyrkii olemaan suhdeverkosto, joka profeetallisesti levittää ja edistää kohtaamisen, yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, syrjäytettyjen mukaan ottamisen, kansojen veljeyden ja yhteisestä kodista huolehtimisen kulttuuria. Tämän profetian konkreettinen toteutuminen edellyttää, että kukin kirkko jakaa omat voimavaransa solidaarisuuden hengessä, ilman alistavaa holhoamista, kunnioittaen erilaisia identiteettejä ja edistäen tervettä vastavuoroisuutta. Tarvittaessa on sitouduttava muiston haavojen parantamiseen ja sovinnon tien kulkemiseen. Lahjojen vaihto ja resurssien jakaminen eri alueiden paikalliskirkkojen kesken vahvistavat kirkon ykseyttä, luoden siteitä mukana olevien kristittyjen yhteisöjen välille. On keskityttävä edellytyksiin, joilla varmistetaan, että papit, jotka tulevat avuksi pappispulasta kärsiville kirkoille, eivät ole vain toiminnallinen ratkaisu, vaan voimavara sekä lähettävän että vastaanottavan kirkon

kasvulle. Samoin on toimittava niin, että taloudellinen apu ei rappeudu pelkäksi avustusriippuvuudeksi, vaan edistää evankeliumin mukaista solidaarisuutta, ja sitä hoidetaan läpinäkyvästi ja luotettavasti.

122. Lahjojen vaihdolla on ratkaiseva merkitys matkalla kohti kaikkien kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen täyttä ja näkyvää ykseyttä. Se on myös tehokas merkki siitä ykseydestä uskossa ja Kristuksen rakkaudessa, joka edistää kristillisen lähetystyön uskottavuutta ja vaikuttavuutta (vrt. Joh. 17:21). Pyhä Johannes Paavali II sovelsi tätä ilmaisua ekumeeniseen vuoropuheluun: ”Dialogi ei ole pelkkää ajatustenvaihtoa. Se on aina tietyssä mielessä ’saadun ja lahjojen vaihtamista’” (UUS 28). Eri kristillisten traditioiden pyrkimykset saada yksi ainoa evankeliumi tulemaan lihaksi moninaisissa kulttuurikonteksteissa, historiallisissa olosuhteissa ja sosiaalisten haasteiden keskellä – kuunnellen Jumalan sanaa ja Pyhän Hengen ääntä – ovat vuosisatojen aikana kantaneet runsaita hedelmiä pyhyydessä, rakkaudessa, spiritualiteetissa, teologiassa sekä sosiaalisessa ja kulttuurisessa solidaarisuudessa. On tullut aika pitää arvossa näitä kallisarvoisia rikkauksia: anteliaasti, vilpittömästi, ennakkoluulottomasti, kiitollisina Herralle ja avoimina toisillemme, lahjoittaen ne toisillemme olettamatta niiden olevan yksin meidän omaisuuttamme. Myös muiden kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen pyhien ja uskon todistajien esimerkki on lahja, jonka voimme ottaa vastaan, sisällyttäen heidän muistonsa omaan liturgiseen kalenteriimme, erityisesti marttyyrien osalta.

123. Asiakirjassa ”Ihmisten veljeys, maailmanrauha ja yhdessä eläminen”, jonka paavi Franciscus ja Al-Azharin suurimaami Ahmad al-Tayeb allekirjoittivat Abu Dhabissa 4. helmikuuta 2019, he julistivat tahtovansa omaksua ”tieksi vuoropuhelun

kulttuurin, käyttäytymissäännöksi keskinäisen yhteistyön ja menettelytavaksi ja kriteeriksi vastavuoroisen ymmärryksen". Kyse ei ole turhasta haaveilusta eikä mistään valinnaisesta piirteestä Jumalan kansan vaelluksella nykyhistoriassa. Tätä tietä synodaalinen kirkko sitoutuu kulkemaan kaikkialla missä elää, yhdessä muiden uskontojen uskovien ja muita vakaumuksia omaavien kanssa, jakaen lahjaksi evankeliumin ilon ja vastaanottaen kiitollisina heidän lahjansa. Yhdessä pyrimme rakentamaan – kaikki veljinä ja sisarina – keskinäisen vaihdon ja avun hengessä (vrt. GS 40) oikeudenmukaisuutta, veljeyttä, rauhaa ja uskontojen välistä dialogia. Joillakin alueilla pienet lähiyhteisöt, joissa ihmiset kohtaavat riippumatta uskonnollisesta taustastaan, tarjoavat suotuisan ympäristön kolmitahoiselle dialogille: elämän, toiminnan ja rukouksen dialogille.

Ykseyden siteet: piispainkokoukset ja kirkolliset kokoontumiset

124. Kirkkojen välisten suhteiden ohjaavana periaatteena on lahjojen vaihdon luoma yhteyden näkökulma. Siinä yhdistyvät koko kirkon ykseyden muodostavien siteiden huomioiminen ja kunkin paikalliskirkon kontekstin, historian ja tradition erityisyyden tunnustaminen ja arvostaminen. Synodaalisen tyylin omaksuminen sallii kirkkojen edetä eri rytmissä. Rytmien erilaisuus voidaan nähdä oikeutetun moninaisuuden ilmauksena ja mahdollisuutena lahjojen vaihtoon ja vastavuoroiseen rikastumiseen. Tämä yhteinen horisontti edellyttää konkreettisten rakenteiden ja käytäntöjen erottelua, tunnistamista ja edistämistä, jotta kirkko voisi olla synodaalinen kirkko lähetystyössä.

125. Piispainkokoukset ilmentävät ja toteuttavat piispojen kollegiaalisuutta edistääkseen kirkkojen välistä yhteyttä ja vastatak-

seen tehokkaammin pastoraalisen elämän tarpeisiin. Ne ovat keskeinen väline siteiden luomisessa, kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamisessa kirkkojen kesken sekä kristillisen elämän ja uskonilmaisun soveltamisessa eri kulttuureihin. Koko Jumalan kansan osallistumisen myötä niillä on myös tärkeä rooli synodaalisuuden kehittämisessä. Synodaalisessa prosessissa esiin tulleiden asioiden perusteella ehdotamme seuraavaa:

a) Kerätään piispainkokousten teologista ja oikeudellista asemaa koskevan pohdinnan hedelmät.

b) Täsmennetään piispainkokousten opillisen ja kirkkokuria koskevan toimivallan ala. Piispan auktoriteettia hänelle uskotussa kirkossa ei saa heikentää eikä kirkon ykseyttä ja katolisuutta vaarantaa. Kollegiaalinen toimivallan käyttö voi kuitenkin edistää yhden uskon autenttista opettamista asianmukaisella ja kulttuuriin juurtuneella tavalla eri konteksteissa, tunnistaen sopivat liturgiset, katekeettiset, kurinpidolliset, pastoraaliset, teologiset ja hengelliset ilmaisut (vrt. AG 22).

c) Toteutetaan arviointi piispainkokousten konkreettista toimintaa koskevista kokemuksista, piispainkokousten välisistä suhteista sekä suhteesta Pyhään istuimeen, jotta voidaan tunnistaa tarvittavat uudistukset. *Ad limina Apostolorum* -vierailut voivat tarjota tähän sopivan tilaisuuden.

d) Varmistetaan, että kaikki hiippakunnat kuuluvat johonkin kirkkoprovinssiin ja piispainkokoukseen (vrt. CD 40).

e) Täsmennetään se kirkollinen velvoite, jonka piispainkokouksen tekemät päätökset asettavat jokaiselle näiden päätösten tekemiseen osallistuneelle piispalle suhteessa omaan hiippakuntaansa.

126. Synodaalisessa prosessissa vuoden 2023 alussa järjestetyt seitsemän maanosittaista kirkollista kokoontumista olivat merkittävä uutuus ja perintö, jota tulee vaalia. Ne ovat tehokas tapa toteuttaa kirkolliskokouksen opetusta kunkin ”laajan kulttuurialueen” arvosta pyrkimyksessä ”kristillisen elämän syvempään soveltamiseen kaikilla alueilla” (AG 22). Jotta ne voisivat paremmin antaa panoksensa synodaalisen kirkon kehitykseen, on tarpeen selventää sekä näiden kokoontumisten että piispainkokousten maanosittaisten ryhmittymien teologinen ja kanoninen asema. Erityisesti piispainkokousten maanosaryhmittymien puheenjohtajien tehtävänä on rohkaista ja tukea tämän kokemuksen jatkumista.

127. Kirkollisissa kokoontumisissa (alueellisissa, kansallisissa, maanosittaisissa) jäsenet, jotka ilmentävät ja edustavat Jumalan kansan moninaisuutta (piispat mukaan lukien), osallistuvat erottelutyöhön, joka auttaa piispoja tekemään kollegiaalisesti ne päätökset, jotka heidän kuuluu palveluvirkansa nojalla tehdä. Tämä kokemus osoittaa, kuinka synodaalisuus tekee konkreettisesti mahdolliseksi sekä *kaikkien* osallistumisen (pyhä Jumalan kansa) että *joidenkin* palveluviran (piispainkollegio) kirkon lähetystehtävää koskevassa päätöksenteossa. Ehdotamme, että erottelutyöhön sisällytettäisiin, kontekstien moninaisuuteen soveltuvalla tavalla, tilaa kuuntelemiseen ja vuoropuheluun muiden kristittyjen, muiden uskontojen edustajien, julkisten instituutioiden, siviiliyhteiskunnan organisaatioiden sekä laajemman yhteiskunnan kanssa.

128. Yhteiskunnallisten ja poliittisten erityistilanteiden vuoksi joillakin piispainkokouksilla on vaikeuksia osallistua maanosittaisiin kokoontumisiin tai ylikansallisiin kirkollisiin elimiin. Pyhän istuimen vastuulla on auttaa niitä edistämällä vuoropu-

helua ja keskinäistä luottamusta valtioiden kanssa, jotta niille tarjoutuisi mahdollisuus suhteisiin muiden piispainkokousten kanssa lahjojen vaihdon näkökulmasta.

129. ”Terveen ’hajautuksen’” (EG 16) ja uskon tehokkaan inkulturaation toteuttamiseksi on välttämätöntä paitsi tunnustaa piispainkokousten rooli, myös arvioida uudelleen erityisten kirkolliskokousten (konsiilien) instituutio niin provinssi- kuin täysimääräistenkin konsiilien osalta. Niiden säännöllinen vietto oli pitkään kirkon historiassa velvollisuus, ja nykyinen latinalaisen kirkon kanoninen oikeus mahdollistaa ne (vrt. CIC, kaan. 439–446). Ne tulisi kutsua koolle määräajoin. Menettelytapa erityisten kirkolliskokousten päätösten hyväksymiseksi Pyhän istuimen taholta (*recognitio*) tulisi uudistaa, jotta niiden julkaiseminen tapahtuisi ajallaan, joko asettamalla täsmälliset määräajat tai, puhtaasti pastoraalisissa tai kurinpidollisissa asioissa (jotka eivät suoraan koske uskon, moraalin tai sakramenttijärjestyksen kysymyksiä), ottamalla käyttöön oikeudellinen oletama, joka vastaa hiljaista suostumusta.

Rooman piispan palvelutehtävä

130. Synodaalinen prosessi on auttanut tarkastelemaan uudelleen myös Rooman piispan palveluviran harjoittamisen tapoja synodaalisuuden valossa. Synodaalisuus jäsentää sinfonisesti kunkin paikalliskirkon ja koko kirkon yhteisöllisen (*kaikki*), kollegiaalisen (*jotkut*) ja henkilökohtaisen (*yksi*) ulottuvuuden. Tässä valossa Pietarin palveluvirka on luontaisesti osa synodaalista dynamiikkaa, samoin kuin ovat myös yhteisöllinen ulottuvuus, joka käsittää koko Jumalan kansan, ja piispan palveluviran kollegiaalinen ulottuvuus (vrt. CTI, n. 64).

131. Voimme näin ymmärtää, mitä tarkoittaa kirkolliskokouksen toteamus: ”Kirkollisen yhteyden piiriin kuuluvat laillisin oikeuksin myös eri osakirkot, joilla on omat perinteensä, ilman että tämä vähentää Pietarin istuimen johtoasemaa, sillä se johtaa koko tätä rakkauden yhteisöä, suojaa lain sallimia eroavuuksia ja samalla valvoo, että moninaisuus ei vahingoita ykseyttä vaan pikemminkin edistää sitä” (LG 13). Rooman piispa, kirkon ykseyden periaate ja perusta (vrt. LG 23), on synodaalisuuden takaaja: hän kutsuu kirkon synodiin, johtaa sitä ja vahvistaa sen tulokset. Pietarin seuraajana hänellä on ainutlaatuinen tehtävä uskon ja moraalin talletuksen varjelemisessa sekä sen varmistamisessa, että synodaaliset prosessit kantavat hedelmää ykseyden ja todistuksen hyväksi. Yhdessä Rooman piispan kanssa piispainkollegiolla on korvaamaton rooli koko kirkon kaitsemisessa (vrt. LG 22-23) ja synodaalisuuden edistämisessä kaikissa paikalliskirkoissa.

132. Ykseyden takaajana moninaisuudessa Rooman piispa huolehtii idän katolisten kirkkojen identiteetin säilyttämisestä ja niiden vuosisataisten teologisten, kanonisten, liturgisten, hengellisten ja pastoraalisten traditioiden kunnioittamisesta. Näillä kirkoilla on omat synodaaliset päätöksentekoelimensä: patriarkaalisen kirkon piispainsynodi ja arkkipiispallisen suurkirkon synodi (vrt. CCEO, kaan. 102 ss., 152), provinssikonsiili (vrt. CCEO, kaan. 137), hierarkkien neuvosto (vrt. CCEO, kaan. 155 § 1, 164 ss.) ja lopuksi eri *sui iuris* -kirkkojen hierarkkien kokoukset (vrt. CCEO, kaan. 322). Rooman piispan kanssa täydessä yhteydessä olevina *sui iuris* -kirkkoina niillä on itäinen identiteettinsä ja autonomiansa. Synodaalisuuden viitekehyksessä on syytä tarkastella yhdessä historiaa menneisyyden haavojen parantamiseksi ja yhteyden todeksi elämisen tapojen syventämiseksi. Tämä merkitsee myös idän katolisten kirkkojen

ja Rooman kuurian välisten suhteiden muokkaamista. Latinalaisen kirkon ja idän katolisten kirkkojen suhteita tulee leimata lahjojen vaihto, yhteistyö ja vastavuoroinen rikastuminen.

133. Näiden suhteiden vahvistamiseksi synodaalikokous ehdottaa, että perustetaan idän katolisten kirkkojen patriarkkojen, suurarkkipiispojen ja metropoliittojen neuvosto paavin johdolla. Se olisi synodaalisuuden ilmaus ja väline yhteyden edistämiseksi sekä liturgisen, teologisen, kanonisen ja hengellisen perinnön jakamiseksi. Monien idän kirkkojen uskovien siirtyminen latinalaisen riituksen alueille uhkaa heidän identiteettiään. Tämän tilanteen kohtaamiseksi on laadittava välineitä ja normeja, joilla vahvistetaan mahdollisimman paljon yhteistyötä latinalaisen kirkon ja idän katolisten kirkkojen välillä. Synodaalikokous suosittelee vilpitöntä dialogia ja veljellistä yhteistyötä latinalaisen riituksen ja idän kirkkojen piispojen välillä, jotta voidaan taata parempi sielunhoito idän kirkkojen uskoville, joilta puuttuu oman riituksen pappeja, ja voidaan asianmukaisen autonomian kautta taata idän kirkkojen piispojen osallistuminen piispainkokouksiin. Lopuksi kokous ehdottaa, että pyhä isä kutsuisi koolle erityisen synodin edistämään idän katolisten kirkkojen vahvistumista ja uudelleenkukoistusta.

134. Synodaalinen pohdinta Pietarin palveluviran harjoittamisesta on tehtävä paavi Franciscuksen toivoman ja monien piispainkokousten pyytämän ”terveen hajautuksen” (EG 16) näkökulmasta. Apostolinen konstituutio *Praedicate Evangelium* määrittelee tämän siten, että ”piispojen toimivaltaan jätetään valta ratkaista omassa opettajan ja paimenen tehtävässään ne kysymykset, jotka he tuntevat hyvin ja jotka eivät koske kirkon opin, kurin tai yhteyden ykseyttä, aina toimien yhteisvastuun hengessä, joka on kirkon erityisen yhteyden salaisuuden

(*mysterium communionis*) hedelmä ja ilmaus" (PE II, 2). Edetäksemme tähän suuntaan voitaisiin teologis-kanonisen tutkimuksen avulla pyrkiä erottamaan ne asiat, jotka tulee varata paaville (*reservatio papalis*), ja ne asiat, jotka voidaan antaa piispoille heidän omissa kirkoissaan tai kirkkojen ryhmittymissä, linjassa viimeisimmän motu proprion *Competentias quasdam decernere* (15.2.2022) kanssa. Se antaa "tiettyjä toimivaltuuksia koskien kanonisen lain säädöksiä, jotka pyrkivät takaamaan koko kirkon järjestyksen ykseyden, paikalliskirkkojen ja niiden kirkollisten instituutioiden toimeenpanovaltaan", perustuen "kirkollisen yhteyden dynamiikkaan" (johdanto). Myös kanonisen lainsäädännön valmistelun tulee tapahtua synodaalisessa hengessä ja kypsyä kirkollisen erottelukyvyn hedelmänä.

135. Apostolinen konstituutio *Praedicate Evangelium* on hahmottanut Rooman kuurian palvelutehtävän synodaalisessa ja missionaarisessa hengessä. Se painottaa, että kuuria "ei asetu paavin ja piispojen väliin, vaan on kummankin palveluksessa, kummankin luonteen mukaisin tavoin" (PE I, 8). Sen toimeenpanon tulee edistää suurempaa yhteistyötä kuurian virastojen kesken ja vahvistaa paikalliskirkkojen kuuntelemista. Ennen tärkeiden normatiivisten asiakirjojen julkaisemista virastoja kehotetaan kuulemaan piispainkokouksia ja idän katolisten kirkkojen vastaavia elimiä. Läpinäkyvyyden ja tilivelvollisuuden logiikan mukaisesti, kuten aiemmin todettiin, voitaisiin myös harkita kuurian toiminnan arviointia säännöllisin väliajoin. Tällainen arviointi voisi synodaalis-missionaariselta kannalta koskea myös paavillisia edustajia. *Ad limina Apostolorum* -vierailussa huipentuvat paikalliskirkkojen piispojen suhteet Rooman piispan ja hänen läheisimpien työtovereidensa kanssa Rooman kuuriassa. Monet piispat toivovat, että näiden vierailujen toteutustapaa uudistettaisiin, jotta niistä tulisi yhä enemmän avoi-

men vaihdon ja vastavuoroisen kuuntelemisen tilaisuuksia. Kirkon parhaaksi on tärkeää edistää kardinaalikollegion jäsenten keskinäistä tuntemusta ja yhteyden siteitä, ottaen huomioon heidän erilaiset taustansa ja kulttuurinsa. Synodaalisuuden tulee innoittaa heidän yhteistyötään Pietarin viran kanssa ja heidän kollegiaalista erottelukykyään tavallisissa ja ylimääräisissä konsistoreissa.

136. Yksi ilmeisimmistä paikoista harjoittaa synodaalisuutta ja kollegiaalisuutta koko kirkon tasolla on piispainsynodi, jonka apostolinen konstituutio *Episcopalis communio* on muuttanut tapahtumasta kirkolliseksi prosessiksi. Pyhä Paavali VI perusti synodin piispojen kokoukseksi, joka kutsuttiin koolle tukemaan neuvoillaan Rooman piispaa hänen huolenpidossaan koko kirkosta. Nykyään piispainsynodi on vaiheittain etenevä prosessi, joka vahvistaa olennaista suhdetta Jumalan kansan, piispainkollegion ja paavin välillä. Koko pyhä Jumalan kansa, piispat, joille sen osia on uskottu, ja Rooman piispa osallistuvat täysimääräisesti synodaaliseen prosessiin, kukin oman tehtävänsä mukaisesti. Tämä osallistuminen tulee näkyväksi paavin ympärille kokoontuneen synodaalikokouksen moninaisessa kokoonpanossa, joka osoittaa kirkon katolisuuden. Erityisesti paavi Franciscus on todennut, että tämän XVI tavallisen yleiskokouksen kokoonpano on ”enemmän kuin satunnainen tosiasia. Se ilmaisee piispanviran hoitamisen tapaa, joka on sopusoinnussa kirkkojen elävän tradition ja Vatikaanin II kirkolliskokouksen opetuksen kanssa” (puhe piispainsynodin XVI tavallisen yleiskokouksen toisen istunnon ensimmäisessä yleisessä kokoontumisessa 2.10.2024). Piispainsynodi säilyttää piispallisen luonteensa, mutta on nähnyt ja voi tulevaisuudessakin nähdä Jumalan kansan muiden jäsenten osallistumisessa muodon, ”johon piispallisen auktoriteetin harjoittaminen on kutsuttu

kirkossa, joka tiedostaa olevansa olemuksellisesti suhteisiin perustuva ja siksi synodaalinen" (ibid.), lähetystehtävää varten. Syventyessämme piispainsynodin identiteettiin on välttämätöntä, että koko prosessissa ja kokouksissa tulee näkyväksi ja toteutuu *kaikkien* (pyhä Jumalan kansa) osallistuminen, *joidenkin* (piispainkollegio) palvelutehtävä ja *yhden* (Pietarin seuraaja) johtajuus.

137. Yksi synodin 2021–2024 merkittävimmistä hedelmistä on ollut ekumeenisen innon voimistuminen. Tarve löytää "primaatin hoitamiselle sellainen muoto, joka… olisi kuitenkin avoin uudelle tilanteelle " (UUS 95), on sekä missionaarisen synodaalisen kirkon että kristittyjen ykseyden kannalta perustavanlaatuinen haaste. Synodi iloitsee kristittyjen ykseyden edistämisen viraston äskettäisestä julkaisusta *Rooman piispa: primaatti ja synodaalisuus ekumeenisissa vuoropuheluissa ja vastauksissa kiertokirjeeseen "Ut unum sint"*, joka tarjoaa aineksia jatkopohdintaan. Asiakirja osoittaa, että kristittyjen ykseyden edistäminen on olennainen osa Rooman piispan palvelutehtävää ja että ekumeeninen matka on edistänyt sen syvempää ymmärtämistä. Sen sisältämät konkreettiset ehdotukset – kuten Vatikaanin I kirkolliskokouksen primaattia koskevien dogmaattisten määritelmien uudelleenlukeminen tai niiden virallinen kommentaari, paavin eri vastuiden selkeämpi erottelu, synodaalisuuden edistäminen sekä kommuunioekklesiologiaan perustuvan ykseyden mallin etsiminen – avaavat lupaavia näkymiä ekumeeniselle matkalle. Synodaalikokous toivoo, että tämä asiakirja toimisi perustana jatkokeskustelulle muiden kristittyjen kanssa, "hyvin selkeästi yhdessä", koskien Rooman piispan ykseyden palveluviran toteuttamista "kaikkien osapuolten tunnustamana rakkauden palveluvirkana" (UUS 95).

138. Muista kirkoista ja kristillisistä yhteisöistä tulleiden delegaattien osallistuminen synodaalikokoukseen on suuri rikkaus. Se kutsuu meitä kiinnittämään enemmän huomiota ekumeenisten kumppaneidemme synodaalisiin käytäntöihin sekä idässä että lännessä. Ekumeeninen vuoropuhelu on välttämätöntä kehitettäessä ymmärrystä synodaalisuudesta ja kirkon ykseydestä. Se kehottaa meitä kehittämään ekumeenisia synodaalisia käytäntöjä, mukaan lukien kuulemisen ja erottelutyön muotoja yhteisen kiinnostuksen kohteena olevissa tärkeissä kysymyksissä – sellainen olisi esimerkiksi evankeliointia käsittelevän ekumeenisen synodin viettäminen. Samalla se kutsuu meitä vastavuoroiseen tilintekoon siitä, keitä olemme, mitä teemme ja mitä opetamme. Tämän mahdollisuuden juurena on se, että olemme yhtä yhdessä kasteessa; siitä nousevat Jumalan kansan identiteetti sekä yhteyden, osallistumisen ja lähetyksen dynaamisuus.

139. Vuonna 2025, riemuvuonna, vietetään myös ensimmäisen ekumeenisen kirkolliskokouksen merkkivuotta. Tuossa kirkolliskokouksessa kaikkia kristittyjä yhdistävä uskontunnustus muotoiltiin synodaalisesti. Nikean kirkolliskokouksen 1700-vuotisjuhlan valmistelu ja yhteinen vietto on tilaisuus syventää ja yhdessä tunnustaa kristologista uskoa sekä toteuttaa käytännössä synodaalisuuden muotoja kaikkien traditioiden kristittyjen kesken. Se on myös tilaisuus käynnistää rohkeita aloitteita koskien pääsiäisen yhteistä ajankohtaa, jotta voisimme viettää Herran ylösnousemusta samana päivänä – kuten, kaitselmuksen johdosta, käy juuri vuonna 2025. Tämä antaa suurempaa missionaarista voimaa julistaaksemme Häntä, joka on koko maailman elämä ja pelastus.

OSA V

”NIIN LÄHETÄN MINÄ TEIDÄT”

Lähetysopetuslasten kansan muodostaminen

Jeesus sanoi uudelleen: ”Rauha teille! Niin kuin Isä on lähettänyt minut, niin lähetän minä teidät.” Sanottuaan tämän hän puhalsi heitä kohti ja sanoi: ”Ottakaa Pyhä Henki” (Joh. 20:21–22).

140. Pääsiäisiltana Kristus antaa opetuslapsille messiaanisen lahjan, rauhansa, ja tekee heistä osallisia lähetystehtävästään. Hänen rauhansa on olemisen täyteyttä, sopusointua Jumalan, veljien ja sisarten sekä luomakunnan kanssa; lähetystehtävä taas on Jumalan valtakunnan julistamista tarjoamalla jokaiselle ihmiselle, ketään poissulkematta, Isän laupeutta ja rakkautta. Ylösnousseen sanat ja niihin liittyvä hienovarainen ele palauttavat mieleen sen, mitä Jumala teki alussa. Nyt, yläsalissa, Hengen puhaltamisen myötä alkaa uusi luomakunta: syntyy lähetysopetuslasten kansa.

141. Jotta Jumalan pyhä kansa voisi todistaa kaikille evankeliumin ilosta ja kasvaa synodaalisuuden harjoittamisessa, se tarvitsee asianmukaista koulutusta: ennen kaikkea Jumalan poikien

ja tyttärien vapauteen Jeesuksen Kristuksen seuraamisessa, häntä rukouksessa mietiskellen ja hänet köyhissä tunnistaen. Synodaalisuus merkitsee syvää tietoisuutta kutsumuksesta ja lähetystehtävästä: se on uudenlaisen kirkollisen suhteiden hoitamisen lähde, se tuo uusia osallistumisen dynamiikkoja ja kirkollista erottelukykyä sekä arvioinnin kulttuuria. Nämä eivät voi toteutua ilman kohdennettuja koulutusprosesseja. Koulutus kirkon synodaaliseen tyyliin edistää tietoisuutta siitä, että kasteessa saadut lahjat ovat talentteja, jotka on tarkoitettu kantamaan hedelmää kaikkien hyväksi: niitä ei saa kätkeä eikä jättää käyttämättä.

142. Lähetysopetuslasten koulutus alkaa kristillisestä initiaatiosta ja juurtuu siihen. Jokaisen elämäntarinaan kuuluu kohtaamisia monien ihmisten, ryhmien tai pienten yhteisöjen kanssa, jotka ovat auttaneet meitä astumaan suhteeseen Herran kanssa ja kirkon yhteyteen: vanhemmat ja sukulaiset, kummit, katekeetat ja kasvattajat, liturgian palvelijat ja karitatiivisen työn tekijät, diakonit, papit ja itse piispa. Joskus initiaatiopolun päätyttyä side yhteisöön heikkenee ja koulutus jää vähemmälle. Herran lähetysopetuslapsena oleminen ei kuitenkaan ole kerta kaikkiaan saavutettu päämäärä. Se merkitsee jatkuvaa kääntymystä, kasvua rakkaudessa, kunnes saavutamme ”Kristuksen täyteyttä vastaavan kypsyyden” (Ef. 4:13), ja avoimuutta Hengen lahjoille todistaaksemme uskosta elävästi ja iloiten. Siksi on tärkeää löytää uudelleen se, kuinka sunnuntain eukaristian vietto kasvattaa kristittyjä: ”Kasvatuksemme täyteys on Kristuksen kaltaiseksi tulemista… kyse ei ole abstraktista ajatusprosessista, vaan siitä, että tulemme Häneksi” (DD 41). Monille uskoville sunnuntain eukaristia on heidän ainoa kosketuksensa kirkkoon: sen viettäminen parhaalla mahdollisella tavalla, erityisesti saarnaan ja kaikkien ”aktiiviseen osallistumiseen” (SC 14) huomiota kiinnittäen, on ratkaisevan tärkeää synodaalisuudelle. Mes-

sussa synodaalisuus todella tapahtuu ylhäältä saatuna armona, ennen kuin se on meidän ponnistelujemme tulosta: *yhden* johdolla ja *joidenkin* palveluntehtävän kautta *kaikki* voivat osallistua Sanan ja Leivän kahtalaiseen pöytään. Yhteyden, lähetyksen ja osallistumisen – synodaalisuuden kolmen peruspilarin – lahja toteutuu ja uudistuu jokaisessa eukaristiassa.

143. Yksi vahvimmista ja kaikkialta nousseista pyynnöistä synodaaliprosessin aikana on ollut se, että koulutuksen tulee olla kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja yhteisesti jaettua. Sen tavoitteena ei ole ainoastaan saavuttaa teoreettista tietämystä, vaan edistää kykyä avoimuuteen ja kohtaamiseen, jakamiseen ja yhteistyöhön, yhteiseen pohdintaan ja erottelutyöhön sekä konkreettisten kokemusten teologiseen tulkintaan. Sen on siis kosketettava ihmisen kaikkia ulottuvuuksia (älyllistä, tunne-elämän, suhteiden ja hengellistä ulottuvuutta) ja sisällettävä konkreettisia kokemuksia, joita ohjataan asianmukaisesti. Yhtä vahvasti on korostettu, että tarvitaan koulutusta, johon osallistuvat yhdessä sekä miehet että naiset, maallikot, sääntökuntalaiset, pappisvirkaan vihityt ja siihen valmistautuvat, jotta voidaan kasvaa keskinäisessä tuntemisessa, arvostuksessa ja yhteistyökyvyssä. Tämä edellyttää päteviä ja soveltuvia kouluttajia, jotka pystyvät vahvistamaan elämällään sen, mitä sanallaan opettavat: vain näin koulutus voi todella olla hedelmällistä ja muuttavaa. Ei pidä myöskään vähätellä kasvatustieteiden panosta hyvin kohdennettujen koulutuspolkujen laatimisessa, aikuisten oppimisprosesseissa ja yksilöiden ja yhteisöjen ohjaamisessa. Meidän on siis panostettava kouluttajien kouluttamiseen.

144. Kirkolla on jo monia paikkoja ja resursseja lähetysopetuslasten koulutukseen: perheet, pienet yhteisöt, seurakunnat, kirkolliset yhdistykset, seminaarit, sääntökuntayhteisöt, akatee-

miset instituutiot, mutta myös syrjäytyneiden palvelemisen ja heidän parissaan tehtävän työn paikat sekä lähetystyön ja vapaaehtoistoiminnan kokemukset. Kaikilla näillä alueilla yhteisö osoittaa kykynsä kasvattaa opetuslapseuteen ja tukea todistamisessa. Tässä kohtaamisessa usein on mukana eri sukupolvien ihmisiä, nuorimmista vanhimpiin. Kirkossa kukaan ei ole pelkästään koulutuksen vastaanottaja: me kaikki olemme aktiivisia toimijoita ja meillä on jotakin annettavaa toisille. Myös kansanhurskaus on kirkon kallisarvoinen aarre, joka opettaa koko Jumalan kansaa sen matkalla.

145. Niistä kasvatuskäytännöistä, jotka voivat saada uutta voimaa synodaalisuudesta, erityistä huomiota ansaitsee katekeesi. Sen tulee yhä enemmän olla ”liikkeelle lähtevää” ja ulospäin suuntautuvaa, ei ainoastaan kristillisen initiaation kulkuun liittyvää. Lähetysopetuslasten yhteisöt osaavat toteuttaa sitä laupeuden hengessä ja tuoda sen lähemmäksi jokaisen omaa kokemusta aina olemassaolon periferioihin saakka, pitäen viitekohtanaan *Katolisen kirkon katekismuksen*. Näin siitä voi tulla ”vuoropuhelun laboratorio” aikamme miesten ja naisten kanssa (vrt. Paavillinen uuden evankelioinnin edistämisen neuvosto, *Katekeesiohjeisto*, 54), ja se voi tuoda valoa heidän etsiessään merkitystä. Monissa kirkoissa katekeetat ovat perustavanlaatuinen ohjaus- ja kasvatusresurssi; toisissa taas heidän palvelutyötään tulisi arvostaa enemmän ja yhteisön tulisi tukea sitä, luopuen delegoinnin logiikasta, joka on synodaalisuuden vastaista. Ottaen huomioon muuttoliikkeiden laajuuden on tärkeää, että katekeesi edistää lähtö- ja vastaanottajamaiden kirkkojen keskinäistä tuntemusta.

146. Nimenomaan pastoraalisten kontekstien ja resurssien ohella kristillinen yhteisö on läsnä monissa muissakin koulu-

tuspaikoissa, kuten kouluissa, ammatillisessa koulutuksessa, yliopistoissa, koulutuksessa sosiaaliseen ja poliittiseen toimintaan sekä urheilu-, musiikki- ja taidemaailmassa. Huolimatta moninaisista kulttuurikonteksteista, jotka määrittävät hyvin erilaisia käytäntöjä ja traditioita, katolisesta inspiraatiosta ammentavat koulutusinstituutiot ovat usein kosketuksissa ihmisiin, jotka eivät osallistu muiden kirkollisten ympäristöjen toimintaan. Synodaalisuuden käytännöistä inspiroituneina niistä voi tulla ystävällisten ja osallistavien suhteiden laboratorioita, joissa elämäntodistus, osaaminen ja kasvatusorganisaatio ovat ennen kaikkea maallikkojen vastuulla ja joissa perheiden osallistuminen on keskeistä. Erityisesti katolisilla kouluilla ja yliopistoilla on tärkeä rooli uskon ja kulttuurin vuoropuhelussa sekä arvoihin perustuvassa moraalikasvatuksessa: ne tarjoavat koulutusta, joka suuntautuu kohti Kristusta, elämän täyteyden ikonia. Onnistuessaan ne kykenevät tarjoamaan vaihtoehdon hallitseville malleille, jotka usein perustuvat individualismiin ja kilpailuun, ja omaksuvat näin myös profeetallisen roolin. Joissakin konteksteissa ne ovat ainoa ympäristö, jossa lapset ja nuoret joutuvat kosketuksiin kirkon kanssa. Kun niiden kasvatusta innoittaa kulttuurien- ja uskontojenvälinen vuoropuhelu, myös muiden uskontoperinteiden edustajat arvostavat sitä inhimillisen kehityksen muotona.

147. Yhteinen synodaalinen koulutus kaikille kastetuille muodostaa horisontin, jonka puitteissa voidaan ymmärtää ja toteuttaa yksittäisiin palvelutehtäviin ja erilaisiin elämänmuotoihin tarvittava erityiskoulutus. Jotta tämä toteutuisi, sen tulee tapahtua lahjojen vaihtona erilaisten kutsumusten välillä (yhteys), palvelutehtävän näkökulmasta (lähetys) ja tyylillä, joka kasvattaa osallisuuteen ja eriytettyyn yhteisvastuuseen (osallistuminen). Tämä pyyntö, joka nousi vahvasti esiin synodaalises-

sa prosessissa, edellyttää usein vaativaa ajattelutavan muutosta ja uudistettua lähestymistapaa koulutusympäristöissä ja -prosesseissa. Se merkitsee ennen kaikkea sisäistä valmiutta rikastua uskonveljien ja -sisarten kohtaamisesta ja ennakkoluulojen ja puolueellisten näkemysten voittamista. Koulutuksen ekumeeninen ulottuvuus voi vain edistää tätä ajattelutavan muutosta.

148. Synodaalisen prosessin aikana on laajalti tuotu esiin toive, että pappiskandidaattien erottelu ja koulutus toteutettaisiin synodaalisella tavalla. Tämä edellyttää merkittävää naisten läsnäoloa, uppoutumista yhteisöjen jokapäiväiseen elämään, kasvatusta yhteistyöhön kaikkien kanssa kirkossa ja kirkollisen erottelukyvyn harjoittamista. Se merkitsee rohkeaa panostusta kasvattajien valmistamiseen tehtäväänsä. Synodaalikokous pyytää *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* -ohjeiston tarkastamista siten, että siinä otetaan huomioon synodissa nousseet pyynnöt ja muunnetaan ne konkreettisiksi ohjeiksi synodaalisuuskoulutusta varten. Koulutuspolkujen tulee herättää kandidaateissa intohimo lähetystyöhön *ad gentes*. Yhtä välttämätöntä on piispojen koulutus, jotta he voisivat yhä paremmin omaksua tehtävänsä sovittaa yhteen Hengen lahjat ja harjoittaa heille uskottua auktoriteettia synodaalisessa hengessä. Synodaalinen koulutustyyli edellyttää, että ekumeeninen ulottuvuus on mukana kaikissa pappisvirkaan johtavien koulutuspolkujen vaiheissa.

149. Jumalan kansan kouluttamisessa synodaalisuuteen on huomioitava myös joitakin erityisalueita, joihin synodaalinen prosessi on toistuvasti kiinnittänyt huomiota. Ensimmäinen niistä koskee digitaalisen ympäristön vaikutusta oppimisprosesseihin, keskittymiskykyyn, minäkuvaan ja maailmankuvaan sekä ihmissuhteiden rakentamiseen. Digitaalinen kulttuuri muodostaa

ratkaisevan ulottuvuuden kirkon todistuksessa nykyajan kulttuurissa, ja se on myös uusi lähetystyön kenttä. Siksi on tärkeää huolehtia siitä, että kristillinen sanoma on verkossa esillä luotettavalla tavalla, joka ei vääristä sen sisältöä ideologisesti. Vaikka digitaalinen media tarjoaa suuria mahdollisuuksia elämämme parantamiseen, se voi myös aiheuttaa vahinkoa ja haavoja muun muassa kiusaamisen, disinformaation, seksuaalisen hyväksikäytön ja riippuvuuden kautta. Kirkon kasvatusinstituutioiden on tärkeää auttaa lapsia ja aikuisia kehittämään kriittisiä taitoja, jotta he voivat liikkua verkossa turvallisesti.

150. Toinen hyvin tärkeä alue on suojelukulttuurin (*safeguarding*) edistäminen kaikissa kirkollisissa yhteyksissä, jotta yhteisöistä tulisi yhä turvallisempia paikkoja alaikäisille ja haavoittuvaisille. Työ kirkon rakenteiden varustamiseksi säännöillä ja oikeudellisilla menettelyillä, jotka mahdollistavat väärinkäytösten ennaltaehkäisyn ja nopean reagoimisen sopimattomiin tekoihin, on jo aloitettu. Tätä sitoumusta on jatkettava tarjoamalla jatkuvaa ja asianmukaista erityiskoulutusta kaikille, jotka työskentelevät alaikäisten ja heikoimmassa asemassa olevien aikuisten parissa, jotta he osaisivat toimia ammattitaitoisesti ja tunnistaa (usein hiljaiset) merkit niistä, jotka kokevat vaikeuksia ja tarvitsevat apua. Uhrien vastaanottaminen ja tukeminen on hienovarainen ja välttämätön tehtävä. Se vaatii suurta inhimillisyyttä ja on toteutettava pätevien ihmisten avulla. Meidän kaikkien on annettava heidän kärsimyksensä koskettaa itseämme ja harjoitettava lähimmäisyyttä, joka konkreettisten tekojen kautta nostaa heidät ylös, auttaa heitä ja valmistaa toisenlaista tulevaisuutta kaikille. Suojeluprosesseja on jatkuvasti seurattava ja arvioitava. Uhrit ja selviytyjät on otettava vastaan ja heitä on tuettava hyvin hienotunteisesti.

151. Kirkon yhteiskunnallisen opetuksen kysymysten, rauhan ja oikeudenmukaisuuden edistämisen, yhteisen kodin vaalimisen sekä kulttuurienvälisen ja uskontojenvälisen vuoropuhelun on levittävä laajemmalle Jumalan kansan keskuudessa, jotta lähetysopetuslasten toiminta voisi vaikuttaa oikeudenmukaisemman ja veljellisemmän maailman rakentamiseen. Sitoutuminen elämän ja ihmisoikeuksien puolustamiseen, yhteiskunnan oikeaan järjestykseen, työn arvokkuuteen, oikeudenmukaiseen ja solidaariseen talouteen sekä kokonaisvaltaiseen ekologiaan kuuluu kirkon evankelioimistehtävään, jota se on kutsuttu elämään todeksi ja ruumiillistamaan historiassa.

PÄÄTÖS

Pidot kaikille kansoille

Rannalle noustessaan opetuslapset näkivät, että siellä oli hiilloksella paistumassa kalaa sekä leipää.... Jeesus sanoi: ”Tulkaa syömään.” Kukaan opetuslapsista ei rohjennut kysyä: ”Kuka sinä olet?”, sillä he tiesivät, että se oli Herra. Jeesus tuli, otti leivän ja antoi heille, samoin hän antoi kalaa. (Joh. 21:9,12–13)

152. Kertomus ihmeellisestä kalansaaliista päättyy juhla-ateriaan. Ylösnoussut pyysi opetuslapsia tottelemaan hänen sanaansa, heittämään verkot ja vetämään ne rantaan. Mutta hän itse on se, joka valmistaa aterian ja kutsuu syömään. Leipää ja kalaa riittää kaikille, kuten silloin, kun hän moninkertaisti ne nälkäiselle joukolle. Ennen kaikkea on hänen läsnäolonsa ihme ja lumous, niin kirkkaana ja loistavana, ettei kysymyksiä tarvita. Syömällä jälleen omiensa kanssa sen jälkeen, kun nämä olivat hänet hylänneet ja kieltäneet, Ylösnoussut avaa uudelleen yhteyden tilan ja painaa opetuslapsiin pysyvästi laupeutensa merkin, joka avaa tulevaisuuden. Siksi pääsiäisen todistajat määrittelevät itsensä näin: ”Me, jotka söimme ja joimme hänen kanssaan sen jälkeen kun hän oli noussut kuolleista” (Ap.t. 10:41).

153. Ylösnousseen Herran aterioissa opetuslasten kanssa saa täyttymyksensä profeetta Jesajan kuva juhla-ateriasta, joka on innoittanut synodaalikokouksen työtä: yltäkylläinen ja herkullinen ateria, jonka Herra valmistaa vuoren laella, yhdessä elämisen ja yhteyden symboli, kaikkia kansoja varten (vrt. Jes. 25:6–8). Ateria, jonka Herra valmisti omilleen pääsiäisen jälkeen, on merkki siitä, että eskatologinen juhla-ateria on jo alkanut. Vaikka sen täyteys toteutuu vasta taivaassa, armon ja laupeuden pöytä on jo katettu kaikille, ja kirkon tehtävä on viedä tämä loistava sanoma muuttuvaan maailmaan. Eukaristiassa Herran ruumiilla ja verellä ravittuna kirkko tietää, ettei se voi unohtaa köyhiä, vähäisimpiä, poissuljettuja, niitä, jotka eivät tunne rakkautta ja elävät ilman toivoa, niitä, jotka eivät usko Jumalaan tai eivät tunnista itseään missään vakiintuneessa uskontokunnassa. Kirkko kantaa heidät Herralle rukouksessa ja lähtee sitten kohtaamaan heitä Hengen innoittamalla luovuudella ja rohkeudella. Näin kirkon synodaalisuudesta tulee sosiaalista profetiaa, se inspiroi uusia polkuja myös politiikan ja talouden alueilla ja tekee yhteistyötä kaikkien niiden kanssa, jotka uskovat veljeyteen ja rauhaan lahjojen vaihdossa maailman kanssa.

154. Synodaalista prosessia todeksi eläessämme olemme saaneet uuden tietoisuuden siitä, että pelastus, joka on vastaanotettava ja julistettava, kulkee suhteiden kautta. Sitä eletään todeksi ja siitä todistetaan yhdessä. Historia näyttäytyy meille traagisesti sodan, valtakamppailujen, lukemattomien epäoikeudenmukaisuuksien ja väärinkäytösten leimaamana. Kuitenkin tiedämme, että Henki on asettanut jokaisen ihmisen sydämeen kaipuun aitoihin suhteisiin ja todellisiin siteisiin. Luomakunta itse puhuu ykseydestä ja jakamisesta, moninaisuudesta ja erilaisten elämänmuotojen toisiinsa kietoutumisesta. Kaikki saa alkunsa harmoniasta ja suuntautuu kohti harmoniaa, myös silloin kun se kärsii

pahan tuhoisasta haavasta. Synodaalisuuden lopullinen merkitys on se todistus, joka kirkko on kutsuttu antamaan Jumalasta, Isästä ja Pojasta ja Pyhästä Hengestä: rakkauden harmoniasta, joka vuodattaa itsensä ulospäin antaakseen itsensä maailmalle. Kulkemalla synodaalisessa hengessä – kutsumustemme, karismojemme ja palvelutehtäviemme kietoutuessa toisiinsa – ja menemällä kaikkien luo tuomaan evankeliumin iloa voimme elää todeksi sitä yhteyttä, joka pelastaa: yhteyttä Jumalaan, koko ihmiskuntaan ja koko luomakuntaan. Näin, jakamisen kautta, alamme jo nyt kokea elämän juhla-ateriaa, jonka Jumala tarjoaa kaikille kansoille.

155. Uskomme tämän synodin hedelmät Neitsyt Marialle, joka kantaa loistavaa arvonimeä *Hodigitria*: hän, joka osoittaa ja ohjaa tien. Hän, kirkon äiti, joka yläsalissa auttoi syntymässä olevaa yhteisöä avautumaan helluntain uutuudelle, opettakoon meitä olemaan yhdessä kulkeva lähetysopetuslasten kansa: synodaalinen kirkko.

Vatikaanissa 26. lokakuuta 2024

Franciscus

LIITE

Pyhän isän tässä liitteessä olevat tekstit liittyvät piispainsynodin XVI tavallisen yleiskokouksen toiseen istuntoon (2.–27. lokakuuta 2024).

1. yleinen kokoontuminen

Avauspuhe

Paavali VI -salissa keskiviikkona 2. lokakuuta 2024

Rakkaat veljet ja sisaret,

Siitä lähtien kun Jumalan kirkko ”kutsuttiin koolle synodiin” lokakuussa 2021, olemme yhdessä kulkeneet osan siitä pitkästä tiestä, jolle Isä Jumala on aina kutsunut kansaansa: viemään kaikille kansoille ilosanoman siitä, että Jeesus Kristus on meidän rauhamme (vrt. Ef. 2:14), ja vahvistamaan sitä tehtävässään Pyhän Hengen voimalla.

Tätä kokousta, jota Pyhä Henki ohjaa – hän, joka ”jäykän meissä taivuttaa, kylmän meissä lämmittää, vääristyneen ojentaa” (vrt. Helluntaisekvenssi) – odottaa tehtävä antaa panoksensa, jotta toteutuisi synodaalinen, lähetystehtävässä oleva kirkko, joka osaa astua ulos itsestään ja asettua niin maantieteellisille kuin olemassaolonkin periferioille, pyrkien huolehtimaan siteiden luomisesta kaikkien kanssa Kristuksessa, meidän Veljessämme ja Herrassamme.

Erään 300-luvun hengellisen kirjoittajan teksti voi tiivistää sen, mitä tapahtuu, kun Pyhä Henki pääsee toimimaan kasteen pohjalta, joka synnyttää kaikki yhtäläiseen arvokkuu-

teen (vrt. Makarios Aleksandrialainen, Hom. 18, 7–11: PG 34, 639–642). Kokemukset, joita hän kuvaa, auttavat meitä tunnistamaan, mitä on näiden kolmen vuoden aikana tapahtunut ja mitä vielä voi tapahtua.

Tämän hengellisen kirjoittajan pohdinta auttaa meitä ymmärtämään, että Pyhä Henki on varma opas, ja ensimmäinen tehtävämme on oppia erottamaan hänen äänensä, sillä hän puhuu kaikissa ja kaikessa. Tämä synodaalinen prosessi on antanut meidän kokea sen.

Pyhä Henki saattaa aina kulkuamme. Hän on lohdutus surun ja kyynelten keskellä, varsinkin silloin kun – juuri siksi että rakastamme ihmiskuntaa – joudumme kohtaamaan sen, mikä ei ole hyvin: vallitsevan epäoikeudenmukaisuuden, haluttomuuden vastata pahaan hyvällä, vaikeuden antaa anteeksi, rohkeuden puutteen rauhaa etsiessä. Tällaisina hetkinä meidät valtaa lannistuminen, näyttää siltä, ettei enää ole mitään tehtävissä, ja annamme periksi epätoivolle. Niin kuin toivo on nöyrin mutta vahvin hyve, epätoivo on pahin.

Pyhä Henki kuivaa kyyneleet ja lohduttaa, sillä hän välittää meille Jumalan toivoa. Jumala ei väsy, sillä hänen rakkautensa ei väsy.

Pyhä Henki tunkeutuu siihen osaan meitä, joka usein muistuttaa oikeussalia, jossa asetamme syytetyt penkkiin ja lausumme tuomiomme, useimmiten langettavat. Juuri Makarios sanoo saarnassaan, että Pyhä Henki sytyttää niissä, jotka hänet vastaanottavat, tulen – ”niin suuren ilon ja rakkauden tulen, että jos se olisi mahdollista, he ottaisivat sydämeensä kaikki, hyvät ja pahat, ilman minkäänlaista erotusta”. Tämä siksi, että Jumala ottaa kaikki vastaan – aina. Älkäämme unohtako: kaikki, kaikki, kaikki ja aina – ja hän tarjoaa kaikille uuden elämän mahdollisuuden, viime hetkeen asti. Siksi meidän täytyy antaa anteeksi kaikille ja aina, tietoisina siitä, että valmius antaa an-

teeksi syntyy kokemuksesta, että olemme itse saaneet anteeksi. Vain yksi ei pysty antamaan anteeksi: se, jolle ei ole annettu anteeksi.

Eilen, katumusvigiliassa, meillä oli tuo kokemus. Pyysimme anteeksi ja tunnustimme olevamme syntisiä. Laitoimme syrjään ylpeyden ja luovuimme olettamuksesta, että olisimme muita parempia. Tulimmeko yhtään nöyremmiksi?

Myös nöyryys on Pyhän Hengen lahja: meidän on pyydettävä sitä. Nöyryys (*humilitas*), kuten sanan etymologia osoittaa, palauttaa meidät maahan (*humus*) ja muistuttaa meitä alkuperästämme, jossa ilman Luojan henkäystä olisimme yhä elotonta maan tomua. Nöyryys auttaa meitä katsomaan maailmaa ja tunnustamaan, ettemme ole toisia parempia. Niin kuin pyhä Paavali sanoo: ”Älkää olko omasta mielestänne viisaita” (Room. 12:16). Eikä voi olla nöyrä ilman rakkautta. Kristittyjen tulisi olla kuin ne naiset, joita Dante Alighieri kuvaa sonetissaan: naiset, joiden sydämessä on suru ystävänsä Beatricen isän kuoleman johdosta: ”Te, jotka kannatte nöyrän olemuksen, katse maahan luotuna, surua osoittaen” (*Vita Nuova*, XXII, 9). Tämä on solidaarista ja myötätuntoista nöyryyttä: sitä, että tuntee olevansa kaikkien veli ja sisar, kärsien samaa tuskaa ja tunnistaen jokaisen haavoissa ja vammoissa Herramme haavat ja vammat.

Kehotan teitä rukoillen mietiskelemään tätä kaunista hengellistä tekstiä ja tunnustamaan, että kirkko – *semper reformanda* – ei voi kulkea eteenpäin eikä uudistua ilman Pyhää Henkeä ja hänen yllätyksiään; ilman että antaa itsensä muovattavaksi Luojan Jumalan, Pojan Jeesuksen Kristuksen ja Pyhän Hengen käsissä, kuten pyhä Ireneus Lyonilainen meille opettaa (vrt. *Adversus haereses* IV, 20, 1).

Siitä lähtien kun Jumala alussa loi miehen ja naisen maasta; siitä lähtien kun Jumala kutsui Abrahamin olemaan siunaus kaikille maan kansoille ja kutsui Mooseksen johtamaan kansan

autiomaan halki orjuudesta vapauteen; siitä lähtien kun Neitsyt Maria otti vastaan Sanan, joka teki hänestä Jumalan Pojan äidin lihan mukaan ja Poikansa jokaisen opetuslapsen äidin; siitä lähtien kun Herra Jeesus, ristiinnaulittu ja ylösnoussut, vuodatti Pyhän Henkensä helluntaina: siitä lähtien olemme olleet matkalla, ”laupeuden saaneina”, kohti Isän rakkauden täyttä ja lopullista täyttymystä. Älkäämme unohtako: olemme ” laupeuden saaneita”.

Tunnemme matkan kauneuden ja vaivalloisuuden. Kuljemme sitä yhdessä, kansana, joka myös tänä aikana on mitä läheisimmän Jumala-yhteyden ja koko ihmiskunnan ykseyden merkki ja välikappale (vrt. LG 1). Kuljemme sitä yhdessä jokaisen hyvän tahdon miehen ja naisen kanssa ja heitä varten. Heissä kaikissa armo työskentelee näkymättömällä tavalla (vrt. GS 22). Kuljemme vakuuttuneina kirkon suhteisiin perustuvasta olemuksesta, valvoen, että meille annetut ja vastuullemme ja luovuudellemme uskotut suhteet olisivat aina pyyteettömän laupeuden ilmaus. Joka sanoo olevansa kristitty mutta ei astu Jumalan pyyteettömyyteen ja laupeuteen, on yksinkertaisesti ateisti kristityn valepuvussa. Jumalan laupeus tekee meistä luotettavia ja vastuullisia.

Sisaret ja veljet, kulkekaamme tätä tietä tietoisina siitä, että meidät on kutsuttu heijastamaan aurinkomme, Kristuksen, valoa kuin kalpea kuu, joka uskollisesti ja iloiten ottaa tehtäväkseen olla maailmalle sakramentti tuosta valosta, joka ei säteile meistä itsestämme.

Piispainsynodin XVI tavallinen yleiskokous, joka on nyt edennyt toiseen istuntoonsa, tekee ainutlaatuisella tavalla näkyväksi tämän Jumalan kansan ”yhdessä kulkemisen”.

Inspiraatio, jonka pyhä paavi Paavali VI sai perustaessaan piispainsynodin vuonna 1965, on osoittautunut hyvin hedelmälliseksi. Kuluneiden kuudenkymmenen vuoden aikana

olemme oppineet tunnistamaan piispainsynodissa moninaisen ja sinfonisen subjektin, joka kykenee tukemaan katolisen kirkon matkaa ja tehtävää sekä auttamaan tehokkaasti Rooman piispaa hänen palvelutehtävässään kaikkien kirkkojen ja koko kirkon yhteyden hyväksi.

Pyhä Paavali VI oli hyvin tietoinen siitä, että ”tätä synodia… voidaan, kuten mitä tahansa inhimillistä instituutiota, ajan myötä parantaa” (*Apostolica sollicitudo*). Apostolinen konstituutio *Episcopalis communio* pyrki hyödyntämään eri synodaali-istuntojen (tavallisten, ylimääräisten ja erityisten) kokemusta ja määrittelemään synodaali-istunnon nimenomaan prosessiksi eikä vain tapahtumaksi.

Synodaalinen prosessi on myös oppimisprosessi, jonka aikana kirkko oppii tuntemaan itseään paremmin ja löytämään pastoraalisen toiminnan muodot, jotka parhaiten vastaavat sen Herran sille uskomaa lähetystehtävää. Tämä oppimisprosessi koskee myös paimenten, erityisesti piispojen, viranhoidon muotoja.

Kun päätin kutsua tämän XVI istunnon täysivaltaisiksi jäseniksi myös merkittävän määrän maallikkoja ja Jumalalle vihittyjä (miehiä ja naisia), diakoneja ja pappeja, kehittäen edelleen sitä, mitä jo aiemmissa istunnoissa oli osittain kaavailtu, tein sen Vatikaanin II kirkolliskokouksen esittämän piispanviran ymmärryksen mukaisesti: piispa, joka on paikalliskirkon näkyvä ykseyden periaate ja perusta, ei voi elää todeksi palvelutehtäväänsä muuten kuin Jumalan kansassa ja Jumalan kansan kanssa, kulkien hänelle uskotun Jumalan kansan osan edellä, keskellä ja perässä.

Tämä inklusiivinen piispanviran ymmärrys on tuotava ilmi ja tehtävä näkyväksi välttäen kaksi vaaraa: ensinnäkin abstraktius, joka unohtaa paikkojen ja suhteiden hedelmällisen konkreettisuuden ja jokaisen ihmisen arvon; toiseksi vaara rikkoa yh-

teys asettamalla hierarkia ja uskovat maallikot vastakkain. Kyse ei ole lainkaan toisen korvaamisesta toisella, sellaisten huutojen yllyttäminä kuin ”nyt on meidän vuoromme”. Ei, tämä ei käy: ”nyt on meidän maallikoiden vuoro”, ”nyt on meidän pappien vuoro” – ei, tämä ei käy. Sen sijaan meitä pyydetään harjoittamaan yhdessä sinfonian taitoa, sellaista sävellystä, joka yhdistää kaikki palvelemaan Jumalan laupeutta, erilaisten palvelutehtävien ja karismojen mukaisesti, joiden tunnistaminen ja edistäminen on piispan tehtävä.

Yhdessä kulkeminen, kaikki, kaikki, kaikki, on prosessi, jossa kirkko, kuuliaisena Pyhän Hengen toiminnalle ja herkkänä havaitsemaan ajan merkkejä (vrt. GS 4), uudistuu jatkuvasti ja täydellistää sakramentaalisen olemuksensa, jotta se olisi uskottava todistaja lähetystehtävästä, johon se on kutsuttu: kokoamaan kaikki kansat yhdeksi kansaksi, jota odotetaan lopussa, kun Jumala itse kutsuu meidät istumaan valmistamansa juhla-aterian ääreen (vrt. Jes. 25:6–10).

Tämän XVI istunnon kokoonpano on siis enemmän kuin satunnainen tosiasia. Se ilmaisee piispanviran hoitamisen tapaa, joka on sopusoinnussa kirkkojen elävän tradition ja Vatikaanin II kirkolliskokouksen opetuksen kanssa: piispa, saati kukaan muukaan kristitty, ei voi koskaan ajatella itseään ”ilman toisia”. Niin kuin kukaan ei pelastu yksin, myös pelastuksen julistus tarvitsee kaikkia ja edellyttää, että kaikkia kuullaan.

Se, että piispainsynodin istunnossa on läsnä jäseniä, jotka eivät ole piispoja, ei vähennä istunnon ”piispallista” luonnetta. Sanon tämän muutamien juorujen myrskyn vuoksi, joka on kiertänyt paikasta toiseen. Vielä vähemmän heidän läsnäolonsa asettaa minkäänlaisia rajoitteita tai poikkeuksia yksittäisen piispan tai piispakollegion omaan auktoriteettiin. Pikemminkin se ilmaisee sellaista muotoa, johon piispallisen auktoriteetin harjoittaminen on kutsuttu kirkossa, joka tiedostaa olevansa ole-

muksellisesti suhteisiin perustuva ja siksi synodaalinen. Suhde Kristukseen ja kaikkien keskinäinen suhde Kristuksessa – niiden välillä, jotka jo ovat mukana, ja niiden, jotka vielä eivät ole mutta joita Isä odottaa – toteuttaa kirkon olemuksen ja muovaa sen muodon kaikkina aikoina.

On tarpeen määräajoin löytää erilaisia ”kollegiaalisia” ja ”synodaalisia” piispanviran hoitamisen muotoja (paikalliskirkoissa, kirkkojen ryhmissä, koko kirkossa), aina kunnioittaen uskon talletusta ja elävää traditiota ja aina vastaten siihen, mitä Henki tässä erityisessä ajassa ja eri konteksteissa kirkoilta pyytää. Ja älkäämme unohtako, että Henki on harmonia. Ajatelkaamme sitä helluntaiaamua: silloin vallitsi valtava sekasorto, mutta juuri siinä Henki loi harmonian. Älkäämme unohtako: Hän itse on harmonia. Se ei ole hienostunutta tai älyllistä harmoniaa, vaan kaikkea kattavaa, eksistentiaalista harmoniaa.

Pyhä Henki saa aikaan sen, että kirkko pysyy aina uskollisena Herran Jeesuksen Kristuksen käskylle ja aina kuuntelee hänen sanaansa. Henki johdattaa opetuslapset koko totuuteen (vrt. Joh. 16:13). Hän johdattaa myös meitä, jotka olemme kokoontuneet tähän istuntoon Pyhässä Hengessä, vastaamaan kolmen vuoden matkan jälkeen kysymykseen, miten olla synodaalinen ja missionaarinen kirkko. Minä lisäisin: laupias.

Toivon sydän täynnä kiitollisuutta ja toivoa, tietoisena vaativasta tehtävästä, joka on teille (ja meille kaikille) uskottu, että kaikki avautuisitte auliisti Pyhän Hengen toiminnalle – hän on varma oppaamme, lohduttajamme. Kiitos.

17. yleinen kokoontuminen

Lopputervehdys

Paavali VI -salissa lauantaina 26. lokakuuta 2024

Rakkaat veljet ja sisaret,

Päätösasiakirjan myötä olemme koonneet yhteen vuosien – vähintään kolmen – hedelmän, joiden aikana olemme asettuneet kuuntelemaan Jumalan kansaa ymmärtääksemme paremmin, Pyhää Henkeä kuunnellen, miten olla ”synodaalinen kirkko” tässä ajassa. Raamatunkohdat, jotka avaavat jokaisen luvun, esittävät sanoman ja liittävät sen Ylösnousseen Herran tekoihin ja sanoihin. Hän kutsuu meitä olemaan evankeliuminsa todistajia ennen kaikkea elämällä, ei vain sanoilla.

Asiakirja, josta olemme äänestäneet, on kolminkertainen lahja.

1. Ensiksi se on lahja minulle, Rooman piispalle. Kutsuin Jumalan kirkon synodiin, tietoisena siitä, että tarvitsin teitä, piispoja ja synodaalisen tien todistajia. Kiitos!

Muistutan usein itseäni ja teitä siitä, että myös Rooman piispan on harjoitettava kuuntelemista, ja hän tahtoo sitä harjoittaa voidakseen vastata Sanalle, joka toistaa hänelle joka päivä: ”Vahvista veljiäsi ja sisariasi” ja ”Kaitse minun lampaitani.”

Tiedätte hyvin, että tehtäväni on varjella ja edistää sitä harmoniaa, jota – kuten pyhä Basileios meille opettaa – Henki yhä levittää Jumalan kirkossa, kirkkojen välisissä suhteissa, huolimatta kaikista vaivoista, jännitteistä ja jakautumisista, jotka leimaavat sen matkaa kohti Jumalan valtakunnan täydellistä toteutumista. Profeetta Jesajan näky kutsuu meitä kuvittelemaan sen Jumalan kaikille kansoille valmistamana ateriana. Kaikille,

toivossa, ettei kukaan jäisi pois. Kaikille, kaikille, kaikille! Ei ketään ulkopuolelle, kaikki mukaan. Ja avainsana on tämä: harmonia. Pyhän Hengen toiminta, kuten ensimmäisen kerran ilmeni voimallisesti helluntaiaamuna, sovittaa yhteen kaikki erilaisuudet, kaikki kielet… Harmonia.

Juuri tätä Vatikaanin II kirkolliskokous opettaa sanoessaan, että kirkko on ”kuin sakramentti”: se on Jumalan odotuksen merkki ja välikappale. Hän on valmistanut pöydän kaikille, ja hän odottaa. Hänen armonsa, hänen Henkensä kautta, kuiskaa jokaisen sydämessä rakkauden sanoja. Meille on annettu tehtäväksi vahvistaa tämän kuiskauksen ääntä sitä estämättä, avata ovia pystyttämättä muureja. Kuinka paljon pahaa tekevätkään kirkon miehet ja naiset silloin, kun he pystyttävät muureja – kuinka paljon pahaa! Kaikki mukaan, kaikki, kaikki!

Emme saa käyttäytyä kuin ”armon jakelijat”, jotka omivat aarteen itselleen ja sitovat armollisen Jumalan kädet. Muistakaa, että aloimme tämän synodaalisen istunnon pyytäen anteeksi, tuntien häpeää ja tunnustaen, että me kaikki olemme laupeuden saaneita.

Madeleine Delbrêl, periferioiden mystikko, kehotti runossaan: “Ennen kaikkea älä ole jäykkä” – jäykkyys on synti, synti, joka joskus pääsee hiipimään pappeihin ja sääntökuntalaisiin. Luen teille joitakin Madeleine Delbrêlin säkeitä, jotka ovat rukousta. Hän sanoo näin:

Sillä minä ajattelen, että ehkä sinä olet jo saanut tarpeeksesi
ihmisistä, jotka aina puhuvat palvelevansa sinua johtajan ottein,
kohtaavansa sinut opettajan elkein,
lähestyvänsä sinua urheilun sääntöjen mukaisesti,
rakastavansa sinua niin kuin rakastetaan vanhuuteen ehtineessä
avioliitossa.
…

Anna meidän elää elämämme,
ei niin kuin shakkiottelua, jossa kaikki on laskelmoitua,
ei niin kuin peliä, jossa kaikki on vaikeaa,
ei niin kuin teoreemaa, joka rikkoo mielemme,
vaan niin kuin päättymätöntä juhlaa,
jossa kohtaamisesi aina uudistuu,
niin kuin tanssia,
niin kuin pyörähdystä,
armosi syleilyssä,
rakkauden universaalin musiikin tahdissa.

Nämä säkeet voivat muodostua taustamusiikiksi, jonka myötä otamme vastaan päätösasiakirjan. Ja nyt, synodaalisen matkan aikana esiin nousseiden asioiden valossa, on tehtävä ja tullaan tekemään päätöksiä.

Tänä sotien aikana meidän on oltava rauhan todistajia ja opittava antamaan konkreettinen muoto myös erilaisuuksien keskinäiselle yhteiselolle.

Tästä syystä en aio julkaista "apostolista kehotuskirjettä": se, minkä olemme hyväksyneet, riittää. Asiakirja sisältää jo hyvin konkreettisia suuntaviivoja, jotka voivat ohjata kirkkojen lähetystehtävää eri mantereilla ja erilaisissa konteksteissa. Sen tähden annan sen heti kaikkien käyttöön; siksi olen määrännyt sen julkaistavaksi. Tällä tavoin tahdon tunnustaa, kuinka arvokas on tämä kulkemamme synodaalinen tie, jonka tämän asiakirjan kautta annan Jumalan pyhälle uskolliselle kansalle.

Joihinkin asiakirjassa mainittuihin kirkon elämän osa-alueisiin sekä niihin aiheisiin, jotka on uskottu kymmenelle työryhmälle – joiden tulee työskennellä vapaasti, jotta voivat tehdä minulle ehdotuksia – tarvitaan aikaa, jotta voidaan päästä koko kirkkoa koskeviin ratkaisuihin. Minä siis jatkan piispojen ja heidän vastuulleen uskottujen kirkkojen kuuntelemista.

Tämä ei tarkoita klassista tapaa lykätä päätöksiä loputtomiin. Se vastaa sitä synodaalista tyyliä, jolla myös Pietarin virkaa on harjoitettava: kuunnella, kutsua koolle, erotella, päättää ja arvioida. Näissä vaiheissa tarvitaan taukoja, hiljaisuutta, rukousta. Se on tyyli, jota me opimme yhdessä, vähitellen. Pyhä Henki kutsuu ja tukee meitä tässä oppimisessa, joka on ymmärrettävä kääntymyksen prosessina.

Synodin pääsihteeristö ja kaikki Rooman kuurian virastot auttavat minua tässä tehtävässä.

2. Asiakirja on lahja Jumalan koko uskolliselle kansalle sen moninaisuudessa. On selvää, etteivät kaikki ryhdy sitä lukemaan: ennen kaikkea te ja monet muut viette sen sisällön paikalliskirkkoihin saavutettavaksi. Ilman koetun kokemuksen todistusta teksti menettäisi paljon arvostaan.

3. Rakkaat veljet ja sisaret, se mitä olemme kokeneet, on lahja, jota emme voi pitää vain itsellämme. Tästä kokemuksesta kumpuava voima, jota asiakirja heijastaa, antaa meille rohkeuden todistaa, että on mahdollista kulkea yhdessä erilaisina, ilman että tuomitsemme toinen toistamme.

Me tulemme kaikkialta maailmasta, väkivallan, köyhyyden ja välinpitämättömyyden leimaamista paikoista. Yhdessä, toivossa joka ei petä, Jumalan rakkauden yhdistämänä, joka on vuodatettu sydämiimme, me voimme paitsi uneksia rauhasta myös kaikin voimin ponnistella, jotta – vaikka emme paljon puhuisikaan synodaalisuudesta – rauha toteutuisi kuuntelemisen, dialogin ja sovinnon prosessien kautta. Nyt kirkko, joka on synodaalinen lähetystehtävässään, tarvitsee sitä, että jaetut sanat vahvistetaan teoilla. Tämä on se tie.

Kaikki tämä on Pyhän Hengen lahjaa: hän on se, joka luo harmonian, hän on itse harmonia. Pyhän Basileioksen tätä koskeva teologia on kaunis; jos voitte, lukekaa hänen teoksensa *Pyhästä Hengestä*. Hän on harmonia. Veljet ja sisaret, jatkukoon harmonia myös tämän salin ulkopuolella, ja Ylösnousseen henkäys auttakoon meitä jakamaan saamamme lahjat.

Ja muistakaa – jälleen Madeleine Delbrêlin sanat – että *”on paikkoja, joissa Henki puhaltaa, mutta on yksi Henki, joka puhaltaa kaikkialla”*.

Tahdon kiittää teitä kaikkia, ja kiittäkäämme toisiamme. Kiitän kardinaali Grechiä ja kardinaali Hollerichia heidän tekemästään työstä, kahta alisihteeriä, sisar Becquartia ja mons. Marín de San Martínia – olette tehneet hyvää työtä! – isä Battocchiota ja isä Costaa, jotka ovat auttaneet meitä niin paljon! Tervehdin kaikkia, jotka ovat työskennelleet kulissien takana; ilman heitä emme olisi voineet tehdä kaikkea tätä. Paljon kiitoksia! Herra siunatkoon teitä. Rukoilkaamme toinen toistemme puolesta. Kiitos!